

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Tomáš Lozinčák

Etika a kárná odpovědnost advokáta

Rigorózní práce

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma Etika a kárná odpovědnost advokáta zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

.....
Tomáš Lozinčák

Obsah:

Přehled použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Etika	8
1.1 Profesní etika	9
2 Nezávislost advokacie	12
3 Zákon o advokacii	15
3.1 Povinnost ochrany a prosazování práv klienta, řízení se jeho pokyny a povinnost jednat čestně a svědomitě (§ 16 ZoA)	16
3.2 Povinnost výkonu advokacie tak, aby nebylo snižováno důstojnosti advokátního stavu (§ 17 ZoA)	17
3.3 Odmítnutí poskytnutí právních služeb (§ 18-20 ZoA)	19
3.4 Mlčenlivost advokáta (§ 21 ZoA)	21
3.5 Odpovědnost advokáta za způsobenou škodu (§ 24 ZoA)	24
4 Etický kodex – pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů	27
4.1 Osobní a věcná působnost Etického kodexu	27
4.2 Pravidla profesionální etiky	28
4.2.1 Všeobecná pravidla	28
4.3 Povinnost advokáta ke klientovi	36
4.3.1 Základní pravidla	36
4.3.2 Převzetí právních služeb	39
4.3.3 Odmítnutí právních služeb a odstoupení od smlouvy	39
4.3.4 Povinnosti v průběhu poskytování právní služby	42
4.3.5 Odměna advokáta	46
4.4 Povinnosti k advokátnímu stavu a jiné povinnosti advokáta	53
5 Etický kodex advokátů v Evropské unii	58
5.1 Struktura, účel a působnost	58
5.2 Obecné zásady	59
5.3 Vztahy s klienty	60
5.4 Vztahy se soudy	61
5.5 Vztahy mezi advokáty	61
6 Kárné řízení	63

6.1	Kárné provinění a kárné řízení	63
6.2	Zahájení kárného řízení.....	65
6.3	Kárný příkaz	67
6.4	Práva a povinnosti v průběhu kárného řízení	67
6.5	Kárná opatření	69
6.6	Odvolání proti rozhodnutí kárného senátu	72
Závěr		75
Použité zdroje		78
Abstrakt		85
Klíčová slova		86

Přehled použitých zkratk

Advokátní tarif	Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb
ČAK	Česká advokátní komora
Etický kodex	Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky
Evropská úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
Evropský kodex	Etický kodex advokátů v Evropské unii
Kárný řád	Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb., kterou se podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, stanoví kárný řád
Listina	Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod
Občanský zákoník	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Sdělení	Sdělení představenstva České advokátní komory č. 3/1997 Věstníku k otázce výkonu činností neslučitelných s výkonem advokacie
Trestní řád	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním
Trestní zákoník	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
ZoA	Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii

Úvod

Tématem této práce je Etika a kárná odpovědnost advokáta, a ačkoli téma není nikterak nové, je svým významem a důležitostí s ohledem na zvyšující se počet praktikujících advokátů, stále se rozvíjející trh právních služeb a rozšiřující se nabídku služeb poskytovaných advokáty velmi aktuální. Právně závazná etika advokáta, která je obsažena v zákoně o advokacii a Etickém kodexu, vymezuje mantinely základní „slušnosti“, jež je od advokáta vyžadována vzhledem k jeho příslušnosti k advokátnímu stavu, s nímž je historicky spojena představa o určitém způsobu důstojného a profesionálního chování. Výkon povolání advokáta zahrnuje vysoké „*mravní vlastnosti a velkou odpovědnost*“¹, čímž nejsou zavázáni jenom ve vztahu ke svým klientům, nýbrž i k celému stavu, jehož jsou součástí a svým vlastním kolegům. Každý advokát již svou volbou dobrovolného vstupu do advokátního stavu na sebe přijímá závazek bezpodmínečného podřízení se advokátní etice. Ta na něj v mnoha situacích klade povinnosti a omezuje plný rozsah jeho občanských práv, které by měl jako běžný občan. A to nikoliv pouze při výkonu povolání advokáta, ale i mimo výkon povolání v jeho soukromé sféře. Z toho plyne, že problematika advokátní etiky je významným tématem, jenž stíhá každého advokáta, bez rozdílu jeho specializace, a to v celé šíři výkonu advokacie i mimo ni. Každoročně je kárnými žalobci podáno přibližně 150 kárných žalob, z nichž u velké většiny je důvodem podání právě porušení profesní etiky. Provinění se proti profesní etice pak může představovat zásah do důvěry, integrity a nezávislosti celého advokátního stavu, který je jednou z nezbytných složek ochrany práv v demokratické společnosti a předpokladem spravedlivého procesu vůbec.

S vědomím významu a komplexnosti této problematiky bude práce koncipována formou přehledové statě. Cílem této práce je pokusit se zodpovědět na otázky: *jakým způsobem je zákonně, stavovsky i judikatorně upravena etika advokáta? Jaký je rozsah působnosti etických pravidel? Je současná úprava dostatečná, příp. jaké kroky ke zlepšení etiky a zvýšení povědomí o ní lze učinit?* Věřím, že přínos této práce bude spočívat v hlubší analýze jednotlivých práv a povinností, která ani samotným advokátům nemusí být v rámci výkonu jejich profese zřejmá. A to zejména s ohledem na to, že profesní etika u nás stále patří mezi opomíjená témata, kterému ať v přípravě na povolání či v jeho průběhu není věnována

¹ WARVELLE, George O. *Essays in legal ethics*. Houston: Danzmark Productions, 2013, s. 17.

dostatečná pozornost. V práci se zaměřím především na dle mého názoru nejdůležitější aspekty etiky advokáta obsažené jak v zákonných tak stavovských normách, kde budu usilovat o podání přehledu o současné úpravě a kárné praxi týkající se etiky advokáta. V určitých oblastech etiky advokáta pak komparačně poukážu na některé odlišné přístupy v jiných právních řádech, a to jak evropských, tak mimoevropských. Zvláště pak budu věnovat pozornost těm právům a povinnostem, které z hlediska praktické aplikace považuji za problematické a v praxi nejasné, pokusím se upozornit na některé sporné otázky současné úpravy etiky advokáta, na jejich nedostatky a případně i předložit návrh, ať již interpretační či legislativní na jejich zlepšení. V práci budu využívat zejména metodu analytickou a metodu interpretační, pomocí které se budu snažit vyložit a interpretovat skutečný význam a problematiku vybraných otázek advokátní etiky.

V první kapitole se budu nejdříve věnovat samotnému pojmu profesní etiky, jeho původu a vymezení. V další kapitole se zaměřím na nezávislosti advokacie, což představuje jeden ze základních předpokladů pro její efektivní a etický výkon. Dále se pak budu věnovat účelu a postavení advokacie ve státě, zejména jejímu vzájemnému vztahu vůči soudnictví. Na což následně navážu soudobou hmotněprávní úpravou profesní etiky. V této části se budu zabývat úpravou profesní etiky obsažené v zákoně o advokacii a v Etickém kodexu, jakožto primárnímu stavovskému předpisu upravující etiku advokáta. Také se pokusím se poukázat na některé vzájemné rozdíly, problematičnost a nedostatky současné úpravy. Zde u některých ustanoveních poukážu na úpravu v našich sousedních státech, zejména pak v Německu.

V další části se s ohledem na integraci České republiky do evropských společenství zaměřím na úpravu etiky v Evropském kodexu advokátů v Evropské unii, který je výsledkem činnosti Rady evropských advokátních komor (CCBE), jejímž členem je i Česká advokátní komora. Tento kodex dopadá v rámci české úpravy na poskytování právních služeb s přeshraničním prvkem, nicméně je ve své podstatě vyjádřením společných hodnot a pravidel společné advokátnímu stavu v rámci celé Evropské unie. Tato práce však nebude omezena pouhou hmotněprávní úpravou, nýbrž se v její poslední části rovněž zaměřím i na úpravu procesněprávní. Pozornost bude věnována zejména průběhu kárného řízení a jednotlivým druhům kárných opatření. V této části také budu hodnotit míru kázně českých advokátů při dodržování etických pravidel pomocí statistiky počtu kárných žalob v rámci ostatních evropských států, včetně zhodnocení vývoje míry porušování profesní etiky advokáty, které bude vycházet ze statistických dat České advokátní komory.

1 Etika

Pojem etika má původ v řeckém slově *ethos*, jenž původně označovalo místo pastvy, ustájení a chovu domácích zvířat. V souvislosti s lidským životem označoval tento pojem společenstvím uznané místo k bydlení. Konkrétněji plot nebo hranici pozemku, v širším významu zvyky, jenž byly typické pro určitou oblast. Až později začal pojem *ethos* vystihovat vztah jednotlivce k ostatním, jeho vnitřní a postojoyé charakteristiky². V současném pojetí je etika věda, která se zabývá rozlišením správného jednání od špatného, čímž následně ovlivňuje smýšlení a chování jednotlivců v lidském společenství³.

Český spisovatel Vladimír Neff k tomuto pojmu praví: „*Není věcí etiky, aby stanovila, mám-li nebo nemám-li platit daně, smím-li lhát či ne: jejím jediným úkolem jest najít princip, který by člověku umožnil přesně a neomylně rozlišit dobré od špatného, jinými slovy úkolem etiky je najít vždy, za všech časů a okolností a pro všechny lidi platné kritérium mravného a nemravného*“⁴.

S pojmem etiky úzce souvisí pojem morálka, a ačkoli se v hovorové řeči oba pojmy často zaměňují, tak nejsou totožné. Morálka je předmětem zkoumání etiky. Vychází z latinského slova „*mores*“, což znamená česky mrav, zvyk či obyčej. V původním smyslu představuje způsob chování, jež je uložen člověku autoritou, ať už světskou či církevní. Morálka „*hodnotí lidské jednání z hlediska dobra a zla, a to porovnáním se svědomím člověka*“⁵. Pro posouzení jednání za morální či nemorální je tedy rozhodujícím faktorem subjektivní stav jednajícího, zda jednání za správné považuje či nikoliv. Etika následně jako vědní disciplína objektivně hodnotí morálku, dává ji projekci a realizaci v zákonech státu⁶.

Základním znakem, kterým se liší právní předpisy od etiky a morálky, je jejich závaznost a vynutitelnost státní mocí. Ačkoli je etika podkladem a inspirací pro obsah

² HLAVINKA, Pavel. *Etika*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 5.

³ LYNTON, Jonathan, S., LINDALL, Teri, M. *Legal Ethics and Professional Responsibility*. Albany: Delmar Publishers Inc., 1994. s. 8.

⁴ NEFF, Vladimír. *Filosofický slovník pro samouky, neboli, Antigorgias*. Praha: Mladá fronta, 1993. s. 99-100.

⁵ JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton, 2003. s. 21-22.

⁶ HLAVINKA, Pavel. *Etika*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 5.

právních předpisů, neznamená to, že každé neetické jednání je zakázáno a každé etické jednání je dovoleno⁷.

Budeme-li však vycházet z toho, že v demokratické společnosti právní předpisy (potažmo stavovské) odrážejí pohled společnosti o správném schování, tedy říkají nám co etické je a co nikoliv, lze spolu s jejich dodržováním hovořit o tzv. etickém minimu⁸. Jednání, které je v souladu se zákonem, je tedy základním předpokladem etického jednání, na druhé straně však nelze pouhý soulad s tímto normativním systémem považovat za záruku etického jednání, nýbrž měl by⁹ být pouze jeho východiskem¹⁰.

1.1 Profesionální etika

Profesionální etika advokáta je úzce specializovaná jen na konkrétní profesi a její etické aspekty, nejedná se proto o etiku v obecném smyslu společenského chápání, neboť profesionální etika je vymezena zákony a etickým kodexem a nikoliv celospolečenským konsenzem¹¹. Můžou nastat situace, kdy bude společnost hodnotit určité jednání advokáta jako obecně neetické a přesto může být naprosto v souladu s etikou profesionální. Důsledkem porušení etiky ve smyslu společenského chápání pak bude morální odsouzení ze strany členů této společnosti, kdežto důsledkem porušení profesionální etiky může být uložení vynutitelného kárného opatření v rámci kárného řízení. O profesionální etice proto můžeme hovořit jako o specifických morálních pravidlech, jež vyvstávají ve formách norem, předpisů a pravidel chování vztahujících se na příslušníky jednotlivých profesí. Zejména těch skupin profesí, u kterých jejich práce spočívá v zacházení s jedincem či určitými sociálními skupinami¹².

Tyto etické normy jsou pak pro svou zvláštní důležitost a veřejný zájem na jejich důsledném dodržování nadány závazností a vynutitelností tím, že jsou vtěleny do právních norem a stavovských předpisů. Důvod existence advokátních etických norem vyplývá

⁷ Ať již z důvodů historických či náboženských, např. Euthanasie v Polsku (60% podporuje euthanasii dle výzkumu *Withdrawing life-sustaining medical treatment and euthanasia* spol. CBOS z ledna 2013)

⁸ RUBEŠ, Josef. O některých etických zásadách každodenní práce soudce a advokáta. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 11-12, s. 19.

⁹ Problematice absolutního rozporu přirozeného práva (tedy i etikou) s právem pozitivním se věnoval známý německý právní teoretik Gustav Radbruch v tzv. „*Rudbruchově formulaci*“ – *Zákonné neprávem neprávem a nadzákonné právo (1946)* - RADBRUCH, Gustav. *O napětí mezi účely práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 120 - 138.

¹⁰ K tomuto se vyjádřil i souvislostí s advokátní etikou Ústavní soud, když ve svém nálezu ze dne 25. února 2002, sp. zn. II.ÚS 46/2000 poukázal na to že, i jednání v souladu se občanským právem může představovat porušení etiky advokáta a naopak, dle občanského práva jednání neplatné ještě automaticky nemusí být v rozporu s advokátní etikou.

¹¹ TOMOSZEK, Maxim. Profesionální etika advokáta. *Auditor*, 2012, roč. 19, č. 9, s. 28.

¹² BELJAKOVÁ, Galina Ivanovna. *Profesionální etika*. Praha: Horizont, 1977. s. 20.

ze skutečnosti, že advokáti jsou osoby poskytující komplexní právní služby ve složitém a odborném prostředí, na které se klienti obracejí právě pro jejich odborné znalosti, kterými sami většinou nedisponují. Tato skutečnost již od počátku zakládá mezi advokátem a klientem nerovný vztah, kdy klient vzhledem k vysoké odbornosti poskytnutých právních služeb může jen obtížně posoudit, v jaké kvalitě byly poskytnuty. Profesní etická pravidla se proto snaží takovýto vztah vyvážit tak, aby byl v tomto nerovném vztahu klient více chráněn, zejména aby byly v dostatečné míře chráněny jeho zájmy a také zajištěna kvalita advokátem poskytovaných služeb, což je hlavním důvodem existence etických advokátních kodexů¹³. Na stejných myšlenkách jsou vybudovány i etické kodexy jiných vysoce odborných profesí (lékaři, auditoři, soudní znalci)¹⁴. Vedle tohoto primárního účelu, kterým je ochrana klienta, tak mezi sekundární účel etického kodexu patří ochrana celistvosti a vážnosti stavu vůči excesům jeho jednotlivých členů. Etická pravidla v kodexu obsažená pak mohou mít význam v zásadě trojí, a to *inspirativní, informační a regulativní*¹⁵, z hlediska časového pak slouží jednak preventivně a pro případ porušení represivně.

Oboru profesní etiky je věnována větší míra pozorností v zemích, kde se aplikuje systém *common law*. Naproti tomu v kontinentálnímu systému práva zůstává profesní etika poněkud stranou¹⁶, což dokládá jednak množství u nás dosud publikovaných odborných knih na toto téma, i fakt, že je profesní etika vyučována jako povinný předmět na všech právnických fakultách v USA¹⁷. V našem systému však doposud zůstává vyučována v pouze rámci volitelných dobrovolných předmětů. Zásadní vliv na rozvoj profesní etiky advokátů v USA i její výuku měla aféra Watergate. Teprve po této aféře se začala profesní etika povinně vyučovat na právnických fakultách, také se stala součástí advokátních zkoušek a téměř všechny státy zavedly povinnost advokátů účastnit se každoročních vzdělávacích programů

¹³ PEPPER, S. L. The Lawyer's Amoral Ethical Role: A Defense, A Problem, and Some Possibilities. *American Bar Foundation Research Journal*, 1986, roč. 1, č. 4, s. 616.

¹⁴ Zajímavé zjištění plyne ze sociologicko-psychologické studie publikované výzkumníky z Princetonské univerzity zabývající se pohledem na vybrané profese, kdy právníci z jsou vzhledem ke svým znalostem a schopnostem považováni za jedno z nejobornějších povolání (v těsném závěsu za techniky, vědci a lékaři) avšak z hlediska důvěryhodnosti jsou přibližně na úrovni prostitutek. – FISKE, Susan T, DUPREE, Cyndey. *Gaining trust as well as respect in communicating to motivated audiences about science topics* [online]. pnas.org, 3. dubna 2014 [cit. 27. února 2018]. Dostupné na <http://www.pnas.org/content/pnas/111/Supplement_4/13593.full.pdf>.

¹⁵ ATKINSOVÁ, Lucie. Kde se vzaly tu se vzaly ... etická pravidla a etické kodexy. *Auditor*, 2012, roč. 19, č. 9, s. 18.

¹⁶ KOPA, Martin. Profesní etika v české právní praxi a právním vzdělávání aneb měla by profesní etika být povinnou součástí právnických studií? *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2013, roč. 21, č. 1, s. 21.

¹⁷ Viz. bod 301 pís. a) a bod 302 pís. c) podmínek pro akreditaci právnických fakult - ABA standards and rules of procedure for approval of law schools 2017-2018

zaměřených na profesní etiku¹⁸. Americká společnost byla totiž zděšená tím, že v aféře figurovali právníci, kteří nejenže neudělali nic proto, aby jí zabránili, ale také že jejich loajalita ke klientům převážila nad jejich etickými závazky a dokonce se ještě na aféře aktivně podíleli.

Domnívám se, že ani u nás bychom neměli čekat, až nastane podobný impuls, který by profesní etiku posunul do popředí, jakým byla aféra Watergate v USA. Ačkoliv je systém profesní etiky více rozvinut v angloamerickém právním systému, tak se shodně s Martinem Kopou¹⁹ domnívám, že rozdílný právní systém nemá na etiku advokáta zásadní vliv. Advokáti ze zemí rozdílných právních systémů se totiž v praxi budou potýkat s obdobnými či totožnými etickými problémy nezávisle na konkrétních právních řádech. Proto i otázky hlubšího povědomí a větší výuky v rámci přípravy na právnické povolání, ať již v rámci univerzit či profesní koncipientské přípravy, popř. i v průběhu výkonu povolání advokáta je téma, které by si v současné době i u nás zasloužilo větší pozornost.

¹⁸ CURRIDEN, Mark. *The Lawyers of Watergate: How a '3rd-Rate Burglary' Provoked New Standards for Lawyer Ethics* [online]. Abajournal.com, červen 2012 [cit. 27. února 2018]. Dostupné na <http://www.abajournal.com/magazine/article/the_lawyers_of_watergate_how_a_3rd-rate_burglary_provoked_new_standards/>.

¹⁹ KOPA, Martin. Profesní etika v české právní praxi a právním vzdělávání aneb měla by profesní etika být povinnou součástí právnických studií? *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2013, roč. 21, č. 1, s. 22-23.

2 Nezávislost advokacie

Dříve než se budu podrobněji věnovat jednotlivým zákonným a stavovským ustanovením týkající se etiky advokáta, tak považuji za vhodné nejdříve pojednat o samotné nezávislosti výkonu advokacie v právním státě jako o základním předpoklad její samotné existence, od níž se advokátní etika odvozuje. Důležitost nezávislosti advokacie také vyvstává zejména s ohledem na možnost efektivního naplnění jednotlivých práv a povinností, které zákonné a stavovské předpisy na advokáta kladou, a které ve svém souhrnu představují jednou ze záruk spravedlivého procesu. Dále se v práci budu podrobněji věnovat vztahu advokáta s klientem

a aspekty, které se z etického hlediska s tímto vztahem pojí. Jedním z nich je i požadavek nezbytné loajality a nezávislosti advokáta, za účelem vytvoření důvěrného vztahu, protože jedině ten umožní advokátu nejlepší možné hájení práv klienta. Samotná možnost faktického naplnění těchto jednotlivých požadavků se však odvozuje od samotné nezávislosti advokacie ve funkčním a institucionálním pojetí, tedy nezávislosti advokátního stavu jako celku.

Zajištění poskytování odborné a nezávislé právní pomoci je v demokratickém právním státě třeba zajistit ve veřejném zájmu, neboť samotná existence „*nezávislé právní profese pomáhá ochraňovat práva občanů v demokracii*“²⁰. Nezávislost advokáta je základním předpokladem výkonu této profese, protože je to právě on, kdo bojuje o prosazení klientových práv. Nezávislost proto nelze považovat za jeho výsadu, nýbrž nutnost a základní východisko, aby mohl vůbec svou roli splnit²¹. Advokacie je oproti jiným právnickým stavům specifická tím, že jednak není jejím předmětem výkon veřejné moci²². Poskytování právní služeb advokáty nedopadá pouze na určitou oblast právních vztahů, nýbrž advokáti poskytují právní služby v celém rozsahu právního řádu²³. Zároveň je pro advokacii typická její výlučnost, kdy jsou pouze advokáti oprávněni poskytovat za úplatu právní služby ve všech právních odvětvích

a neoprávněné poskytování právních služeb je více či méně úspěšně postihováno jako tzv. pokoutnictví²⁴. Pokoutnictví není fenoménem novým, nýbrž „*se táhne jako červená nit*

²⁰ WILKINS, David. Who Should Regulate Lawyers? *Harvard Law Review*, 1992, roč. 105, č. 4, s. 854.

²¹ MACKOVÁ, Alena. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 34.

²² Viz. např. soudní exekutoři či notáři.

²³ § 3 odst. 2 ZoA.

²⁴ V reakci na ne příliš efektivní potírání pokoutnictví byla v § 52d do ZoA k 1.9.2017 vtělena nová skutková podstata přestupku neoprávněného poskytování právních služeb, které může být sankcionováno pokutou až 3.000.000 Kč.

*dějiny advokacie*²⁵ a s jeho výskytem na našem území bojovala již rakousko-uherská monarchie, což dokládá nařízení ministerstva spravedlnosti ze dne 8. června 1857 č. 114/1857 ř. z., o nakládání s pokoutníky. Dle tohoto nařízení byl na základě § 2 k vyšetřování a trestání pokoutnictví příslušný soud, při němž přímo nebo nepřímo zakročoval, nebo při němž byla podána jím sepsaná právní listina či soudní podání. Toto ustanovení reflektovalo skutečnost, že v druhé polovině 19. století ještě nebyla gramotnost běžná a že soudy i úřady vedly jednání v němčině, proto se pokoutnictví vyskytovalo zejména při sepisování právních listin a podání. Sankce, která dle § 3 pokoutníkům hrozila, mohla jednak spočívat v pokutě v rozmezí 10 Korun a 50 haléřů až 420 Korun. Dnešní korespondující hodnotu této sankce si lze však jen obtížně představit. Druhý, již lépe představitelný druh sankce spočíval v odnětí svobody na 24 hodin až 6 týdnů. Nařízení také v § 5 upravovalo disciplinární postih advokátů a notářů, kteří opatří svým podpisem podání sepsaná pokoutníky nebo je budou jiným způsobem podporovat.

Toto nařízení platilo na našem území téměř sto let až do roku 1948, kdy bylo zákonem č. 322/1948 Sb. o advokacii v § 48 zakotveno, že ten kdo neoprávněně výdělečně obstarává právní záležitosti, tak bude potrestán národním výborem odnětím svobody v trvání do 6 měsíců

a pokutou do 100.000 Kč. Pro případ, že bude pokuta nedobytná, bude mu uložen dle míry zavinění náhradní trest vězení do 6 měsíců. V současné době lze s pokoutnictvím bojovat trojím způsobem. Jednak může být řešeno živnostenským úřadem jako přestupek podnikání bez živnostenského oprávnění či v rozporu s ním²⁶, dále jako přestupek dle § 52d ZoA, který projednává Ministerstvo spravedlnosti, příp. i trestný čin neoprávněného podnikání dle § 251 trestního zákoníku. Z hlediska soukromoprávního pak odpovídá neoprávněně poskytující právní služby za škodu způsobenou nedostatkem znalostí, která je s výkonem advokacie obvykle spojena²⁷.

Advokát se také jako jedno nemnoha povolání se již ze své podstaty často ocitá v častém střetu s veřejnou mocí, neboť nezdědka kdy prosazuje práva klienta i proti veřejné moci samotné, musí být proto vůči ní institucionálně, ekonomicky, ale i subjektivně nezávislý²⁸. Tato nezávislost má být zaručena také svobodnou povahou profese advokáta, založené na podnikatelských principech, samosprávnou činnosti advokátů vykonávanou prostřednictvím Advokátní komory a volným přístupem každého k výkonu advokacie za

²⁵ BALÍK, S. *Advokacie včera a dnes. 1. vydání*. Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2000, s. 38.

²⁶ § 61 odst. 3 a § 62 zákona č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání.

²⁷ § 5 odst. 1 občanského zákoníku.

²⁸ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Advokátní právo*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 84.

splnění náležitých vzdělání, praxe a dalších podmínek. Přístup každého k obhájci je pak garantován i na evropské úrovni čl. 6 Evropské úmluvy, jakožto součást spravedlivého řízení. Nezávislost advokáta vyniká při porovnání s nezávislostí soudce, kdy nezávislost soudce je nutným prostředkem k tomu, aby mohl mít postavení nestranné osoby a být tedy nad stranami určitého sporu.

Na druhé straně nezávislost advokáta sleduje zajištění co nejvyšší kvality poskytované právní pomoci, a to zejména tím, že brání působení jiných vlivů na jeho osobu. Především má advokáta chránit za postih ze strany veřejné moci za to, že jejich rozhodnutí a činnost v zájmu svého klienta napadá.

Při soudním řízení, kdy advokát vystupuje jako zástupce účastníka, musí k němu soud zachovávat stejnou míru nestrannosti jako vůči účastníku samotnému a jejich vzájemný vztah pak vymezují procesní předpisy. A ačkoliv soudnictví a advokacie v mnoha ohledech stojí proti sobě, tak zde kromě procesních vztahů vznikají i vztahy institucionální, protože obě instituce jsou součástí jednoho justičního systému²⁹.

V některých právních řádech přitom tradičně bývá propojení advokacie se soudnictvím chápáno ještě v užším smyslu. Například ve Velké Británii jsou soudci vybíráni z řad uznávaných *barriesterů*³⁰. Jako další příklad lze uvést označení francouzského advokáta *Auxiliaire de justice* – orgán soudnictví, rovněž § 1 německého zákona o advokacii³¹ stanoví, že advokát je nezávislým orgánem soudnictví. Podobně i preambule Etického kodexu advokátů v Evropské unii říká, že advokát slouží zájmům spravedlnosti, je možné proto shledat,

že ačkoliv často soudnictví a advokacie stojí proti sobě a disponují jinými prostředky, tak sledující společný cíl, a to je ochrana práv jednotlivce. V české právní literatuře³² je možné se v souvislosti s postavením advokáta a poukazováním na provázanost obou profesí setkat s jeho historickým označením pojmem „*amicus curiae*“, což znamená *přítel soudu*. Toto však je poněkud nepřesné, neboť je sice pravdou, že tento pojem označuje tzv. přátele soudu, nicméně historicky byly jako *amicus curiae* soudem povolávány osoby k prezentování svého odborného názoru ohledně určité právní otázky, avšak vždy stály mimo konkrétní spor

²⁹ tamtéž, s. 85.

³⁰ GUARNIERI, Carlo. *Comparative Law and Society*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2012, s. 197.

³¹ Bundesrechtsanwaltsordnung ze dne 1. srpna 1959.

³² MACKOVÁ, Alena. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. Praha: C.H. Beck, 2001. s. 38. a SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Advokátní právo*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 85.

a nevystupovaly v zájmu žádné ze stran³³. V současné době je takovýto subjekt typický zejména pro angloamerický právní systém³⁴, kde může být soudem přizvána odborná organizace či státní zástupce k tomu, aby pomohly soudu k nezaujatému výkladu práva³⁵.

3 Zákon o advokacii

Základním právním předpisem na úrovni zákona, jenž upravuje etická pravidla advokátů a advokátních koncipientů je zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii. Tento zákon představoval základní transformační nástroj pro obnovu nezávislé advokacie v ČR, ačkoli profese advokáta existovala i před rokem 1989, její postavení bylo podřízeno politickému režimu a bylo potřeba v rámci obnovy demokratického státu, aby subjekty mohly nezávisle prosazovat práva, a to i vůči státu samotnému³⁶.

Zákon stanoví, že jedním z předpokladů pro zápis žadatele do seznamu advokátů vedeného Českou advokátní komorou je dle ustanovení § 5 odst. 1 písm. j) ZoA složení slibu do rukou předsedy České advokátní komory následujícího znění: „*Slibuji na svou čest a svědomí, že budu ctít právo a etiku povolání advokáta a chránit lidská práva. Slibuji, že budu dodržovat povinnost mlčenlivosti a dbát důstojnosti advokátního stavu.*“

Ačkoli je tento slavnostní slib koncipován v pouhých dvou větách, z pohledu etiky advokáta je velmi významný, neboť demonstrativně určuje, co zákonodárce považuje za nosný pilíř základní etiky advokátního stavu. Těmito atributy jsou ctění práva, etiky a ochrana lidských práv. Dále je ve slibu vyjádřena zvláštní pozornost povinnosti mlčenlivosti a důstojnosti, jež bude rozebírána dále v další části této práce.

³³ LAW, Johnathan. *A Dictionary of Law*. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 35. a *Britannica Concise Encyclopedia*. Chicago: Encyclopedia Britannica, Inc., 2006, s. 61.

³⁴ V českém právním řádu lze určitou obdobu vyzorovat např. v možnosti státního zastupitelství vstoupit do již zahájeného řízení dle § 8 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních, avšak zde již disponuje oproti *amicus curiae* i procesními právy.

³⁵ GARNER, Bryan. *A Dictionary of Modern Legal Usage*. New York: Oxford University Press, 1995, s. 52.

³⁶ Česká advokátní komora. *Vývoj právní úpravy advokacie po roce 1990* [online]. Cak.cz, [cit. 22. února 2017]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/assets/doporucujeme/zakony-o-advokacii---legislativni-vyvoj-1990-2015.pdf>>.

3.1 Povinnost ochrany a prosazování práv klienta, řízení se jeho pokyny a povinnost jednat čestně a svědomitě (§ 16 ZoA)

Základním prvkem vztahu advokáta s klientem je ochrana a účinné prosazování klientových práv advokátem, a podřízení se klientovým příkazům. Zákon stanoví, že příkazy klienta není advokát vázán, jsou-li takové příkazy v rozporu s právními předpisy nebo stavovským předpisem. Dojde-li advokát k závěru, že příkazy klienta jsou s tímto v rozporu, má povinnost klienta o takové skutečnosti poučít, pokud bude klient na daném pokynu trvat, je advokát oprávněn vypovědět smlouvu o poskytování právních služeb³⁷.

V § 16 odst. 2 zákon klade na advokáta požadavek čestného a svědomitého jednání, při kterém je povinen důsledně využívat v zájmu klienta všech zákonných prostředků. Porušení povinnosti svědomitě a důsledně hájit všemi zákonnými prostředky zájmy klienta je však častým předmětem kárných provinění advokátů, zejména ve vztahu k pozdnímu uplatnění procesních prostředků.³⁸

Při posuzování důslednosti uplatňování zákonných prostředků je zásadně nutno posuzovat danou problematiku dle zásady *de lege artis*, podle které je třeba hodnotit situaci objektivně a není možné klást na advokáta nepřiměřené požadavky, aby např. v situaci, kdy určitá věc je v právní teorii i praxi sporná, tak předjímal vyřešení dané právní otázky judikaturou vyšších soudů³⁹.

K otázce povinnosti advokáta řídit se pokyny klienta V. Mandák⁴⁰ rozlišuje tři roviny udělených pokynů:

Pokyny týkající se procesního postupu – v oblasti procesního postupu je vázanost pokyny téměř absolutní⁴¹, ledaže by byly pokyny v rozporu se zákonem nebo stavovským předpisem⁴². Advokát bude vázán pokyny klienta týkajícími se opravných prostředků, způsobu vedení soudního sporu či navrhování důkazních prostředků. Advokát bude povinen podat opravný prostředek, i když bude přesvědčen o jeho mizivé šanci být úspěšný či i když bude nedůvodný. V těchto situacích však lze doporučit, aby si tento výslovný příkaz klienta

³⁷ § 20 odst. 2. ZoA.

³⁸ Nedostavení se advokáta k hlavnímu líčení - rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 31. října 2014, sp. zn. K 30/2014.

Advokát neodstraní vady podání či nezaplatí soudní poplatek – rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 23. února 2015, sp. zn. K 96/2014.

Advokát podá vyjádření k žalobě po uplynutí lhůty, neinformuje klienta o doručení rozsudku či nepodá odvolání – rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 23. května 2014, sp. zn. K 118/2013.

³⁹ Rozsudek Nejvyššího soud ze dne 14. července 2011, sp. zn. NS 25 Cdo 121/2010.

⁴⁰ MANDÁK, Václav. Meze trestní obhajoby - nástin základních otázek, *Bulletin advokacie*, 2003, č. 10, s. 33-34.

⁴¹ Např. ustanovený advokát bude v rámci trestního řízení povinen se zúčastnit jednání, a to i proti vůli klienta.

⁴² § 16 odst. 1 ZoA.

nechal písemně stvrdit. Pokud i přes i přes poučení o možných důsledcích trvá klient na volbě jednoho z možných, avšak rizikovějších procesních postupů (např. z důvodu nižších nákladů řízení), který v důsledku onoho zvýšeného rizika nakonec povede k neúspěchu a v konečném důsledku k výrazné finanční ztrátě, tak se nebude jednat o porušení povinností advokáta⁴³. Porušením těchto pokynů by se pak dopustil porušení § 16 odst. 1 ZoA a tím i kárného provinění.

Pokyny týkající se skutkové oblasti – zde se bude jednat o obsahovou stránku projevů advokáta, např. obsah jednotlivých podání, závěrečné řeči či obsahovou stránku opravných prostředků. V této oblasti advokát vychází ze skutkových údajů poskytnutých jeho klientem, které nemusí být úplné či takto poskytnuté informace mohou být dokonce mezi sebou ve vzájemném rozporu, který je třeba odstranit obstaráním dalších informací advokátem, tak aby zjistil úplný skutkový stav věci. Kdyby proto advokát pouze slepě přebíral poskytnuté informace, tak by ve výsledku mohlo poskytnutí právních služeb klientu spíše uškodit. Proto k efektivnímu poskytování právních služeb nemůže být advokát bezvýhradně vázán stanovisky klienta, je-li to nutné k efektivní právní pomoci. Pokud by se však advokát s klientem v těchto otázkách neshodl, tak může vypovědět smlouvu z důvodu ztráty důvěry.

Pokyny týkající se právních otázek – v oblasti právního posouzení věci a obsahu poskytnuté právní služby se obrací klient (nejčastěji jako právní laik) na advokáta jako profesionála v určité oblasti práva za účelem využití jeho odborných znalostí. Bylo by proto paradoxní, kdyby advokát, jakožto profesionál měl být vázán názory právního laika. Pokud by i přes náležité advokátovo právní zdůvodnění jeho pohledu na věc klient nadále na svém stanovisku trval, je rovněž na místě uvažovat o vypovězení smlouvy z důvodu ztráty důvěry.

3.2 Povinnost výkonu advokacie tak, aby nebylo snižováno důstojnosti advokátního stavu (§ 17 ZoA)

Ustanovení § 17 ZoA obsahuje obecnou povinnost advokáta postupovat při výkonu advokacie tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu, zejména je povinen dodržovat profesní etiku a pravidla soutěže. Při použití jazykového výkladu z § 17 ZoA plyne, že předmětná úprava dopadá pouze na etiku chování advokáta při výkonu advokacie,

⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2017, sp. zn. 25 Cdo 1734/2016.

avšak judikatura soudů i kárná praxe dovodila, že pravidla profesionální etiky zavazují advokáta k určitému chování nejen při výkonu advokacie, ale i v soukromé sféře⁴⁴.

Samotný pojem snížení důstojnosti advokátního stavu není nikde v zákoně ani stanovských předpisech definován. Jedná se o neurčitý právní pojem, jenž je třeba vyplnit právní teorií a rozhodovací praxí. Stanovení pravidla pro posuzování toho, zda se advokát chová tak, že snižuje důstojnost advokátního stavu je poměrně obtížné. Účel tohoto ustanovení však směřuje primárně na vnímání advokátního stavu veřejností. Je tedy třeba předně posuzovat, zda chování advokáta snižuje důstojnost advokátního stavu z pohledu veřejnosti⁴⁵.

Ke shodnému závěru dochází i Sdělení představenstva České advokátní komory k otázce výkonu činností neslučitelných s výkonem advokacie⁴⁶, které konkretizuje § 9 odst. 1 písm. a) ZoA, jež stanoví, že Komora pozastaví advokátovi výkon advokacie, začal-li vykonávat činnosti neslučitelnou s výkonem advokacie. Sdělení v bodě 11. uvádí, že *„za neslučitelné s výkonem advokacie je třeba považovat veškeré činnosti, které snižují advokáta v očích veřejnosti, vzbuzující pochybnosti o jeho poctivosti nebo jinak poškozující jeho dobré jméno, jakož i dobré jméno advokacie jako celku.“*

Je tedy zřejmé, že samotné vedení České advokátní komory považuje za rozhodující prvek vnímání jednání, jež snižuje důstojnost advokacie nikoli v rámci stavu, avšak z vnějšku, tedy z pohledu veřejnosti.

Považuji za vhodné také upozornit na rozdíl chápání snižování advokátního stavu mezi úpravou ve Sdělení a v § 17 ZoA. Při pouhé aplikaci jazykového výkladů se může zdát, že dikce § 17 ZoA se bude vztahovat pouze na činnost v rámci výkonu advokacie (*„advokát postupuje při výkonu advokacie...“*), kdežto Sdělení bude dopadat i na situaci ležící mimo výkon advokacie (*„veškeré činnosti, které snižují advokáta“*), avšak jak již bylo výše uvedeno⁴⁷, judikatura i kárná praxe dovodila aplikaci § 17 ZoA i na situaci spadající do sféry soukromého života advokáta.

Další rozdíl, byť není stanoven výslovně, je možno nalézt v rozdílném časovém hledisku. Ustanovení § 17 ZoA stanoví, že advokát *„postupuje při výkonu advokacie...“*, tedy po určitou dobu v rámci více úkonů, ale i jednorázově v určité konkrétní situaci. Zatímco Sdělení (jež konkretizuje § 9 odst. 1 písm. a) ZoA) uvádí jako podmínku, že *„začal-li*

⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. května 2004, sp. zn. 5 As 34/2003, rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 1. října 2004 sp. zn. K 72/04.

⁴⁵ SOKOL, Tomáš. Svoboda projevu a povinnosti advokáta. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 13.

⁴⁶ Sdělení představenstva ČAK č. 3/1997 Věstníku k otázce výkonu činností neslučitelných s výkonem advokacie.

⁴⁷ Viz pozn. č. 44.

vykonávat jinou činnost“, z dikce je tedy zřejmé, že předmětné ustanovení se má vztahovat pouze

na činnost trvající delší časový úsek či činnost se opakující.

Posledním, avšak neméně důležitým rozdílem, jenž bych rád vyzdvihl, jsou procesní důsledky porušení těchto povinností. Při posouzení jednání advokáta, jímž se dopustil snížení advokátního stavu dle § 17 ZoA, bude ve věci na návrh kárného žalobce rozhodovat senát kárné komise⁴⁸. Zatímco pokud bude činnost advokáta, jež snižuje důstojnost advokátního stavu posouzena dle § 9 odst. 1 písm. a) ZoA ve spojení s bodem 11 Sdělení, bude ve věci rozhodovat představenstvo Komory⁴⁹, přičemž jedinou možnou sankcí může být pozastavení výkonu advokacie.

3.3 Odmítnutí poskytnutí právních služeb (§ 18-20 ZoA)

Možnost advokáta odmítnout poskytování právních služeb, jež by na příkaz klienta byly v rozporu s právními předpisy či stavovskými normami, byla již zmíněna v přechozím pojednání. Takovéto odmítnutí právních služeb sleduje veřejný zájem a vyjadřuje povinnost advokáta dodržovat právní předpisy, které nemůže porušit ani v zájmu klienta⁵⁰.

Mimo dodržování právních předpisů je jednou z nejdůležitější povinností advokáta chránit zájmy klienta⁵¹. Je bez pochyby, že je v zájmu klienta, aby advokát pracoval nezáujatě a pouze v jeho nejlepším zájmu. Základním předpokladem nezáujatosti a řádného zastupování klienta je vztah prostý střetu zájmů, které by mohly ovlivnit nezávislost advokáta. Podstatou úpravy střetu zájmů je především, aby k danému střetu vůbec nedošlo, tedy prevence, až poté následuje řešení nastalých nežádoucích situací⁵². Takovýto požadavek je vyjádřen

v § 19 ZoA.

V odstavci prvním § 18 ZoA je vyjádřená zásada smluvní volnosti, kdy je zásadně na advokátovi, zda poskytne právní služby tomu, kdo o ně žádá. Výjimka v podobě omezené smluvní volnosti se však projevuje v odst. druhém, tedy v případech, kdy je advokát určen podle zvláštních právních předpisů⁵³, nebo je ustanoven ČAK. V těchto případech má

⁴⁸ § 33 ZoA.

⁴⁹ § 44 odst. 3 písm. c) ZoA.

⁵⁰ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 85/1996 Sb., zákon o advokacii k § 16 až 31.

⁵¹ tamtéž.

⁵² MACKOVÁ, Alena. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 52.

⁵³ Ustanovení advokáta soudem, nejčastěji dle OSŘ, SŘS či TrŘ.

možnost

(a zároveň povinnost) odmítnout služby pouze z důvodů uvedených v § 19 ZoA či dalších důvodech uvedených v článku 8 Etického kodexu, jemuž se budu podrobněji věnovat v další části této práce. Pokud advokát služby poskytnout odmítne, je z hlediska advokátní etiky vhodné⁵⁴ žadateli vysvětlit důvod neposkytnutí právní služby⁵⁵.

Ustanovení § 19 ZoA oproti zmiňovanému § 18 již advokátu nedává možnost žadatele o právní služby odmítnout, nýbrž mu povinnost odmítnout žadatele přímo z taxativně vymezených důvodů ukládá. Dané ustanovení je provedením zásady, podle níž musí advokát jednat nezaujatě a pouze v zájmu klienta, což by mohlo být ohroženo střetem zájmů advokáta. Zároveň toto ustanovení posiluje důvěru klienta ve vztahu k advokátu, jelikož klient může mít jistotu, že informace či pokyny, které udělil advokátu, v budoucnu advokát nepoužije proti němu⁵⁶. V případě, že se bude advokát klientovi ustanoven a nastane některá ze situací uvedených v § 19, bude advokát žádat o zrušení takového ustanovení. Musí však přitom pamatovat, aby neporušil povinnost mlčenlivosti danou § 21 ZoA. Proto taková žádost nesmí obsahovat jména či jiné podrobnosti týkající se v minulosti poskytnuté právní služby.

Z kárné praxe ČAK lze zmínit případy, kdy se advokát dostal do rozporu kolizními důvody pro odmítnutí poskytnutí právní služby např. situaci, kdy advokát poskytl právní službu rodičům k poměrům jejich nezletilých dětí a poté ve věci týkajících se nezletilých dětí začal poskytovat právní službu jednomu z nich proti druhému⁵⁷ či pokud advokát postoupí svoji pohledávku proti svému bývalému klientovi a pak zastupuje postupníka při jejím vymáhání vůči tomuto klientovi⁵⁸

Dále je třeba zmínit možnost advokáta vypovědět smlouvu o poskytování právních služeb, která má speciální úpravu s taxativně vymezenými důvody pro vypovězení smlouvy v § 20 ZoA. Mimo dodatečného zjištění některého z důvodů uvedených v § 19, který vyvstal až po uzavření smlouvy o poskytování právních služeb, jsou důvody pro vypovězení smlouvy stanovené v § 20 odst. 2. pouhým oprávněním advokáta k vypovězení smlouvy (narušení nezbytné důvěry mezi advokátem a klientem, neposkytuje-li klient potřebnou součinnost nebo jsou-li pokyny klienta v rozporu s právním nebo stavovským předpisem). Typickým případem narušení důvěry může být, pokud dojde mezi advokátem a klientem

⁵⁴ Za nutné obeznámit s důvody odepření právní pomoci považují zejména situaci ustanoveného advokáta dle § 18 odst. 2 ZoA, jelikož jeho důvody jsou taxativně stanoveny v § 19 ZoA a čl. 8 Etického kodexu. V opačném případě by bylo naplnění důvodů odmítnutí nepřezkoumatelné.

⁵⁵ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Zákon o advokacii. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 116.

⁵⁶ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Zákon o advokacii. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 116.

⁵⁷ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 25. února 2014, sp. zn. K 87/2013.

⁵⁸ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 10. října 2014, sp. zn. K 62/2013.

k rozporu v otázce plnění klientových pokynů advokátem (zejména jako důsledek neúspěšného právního sporu). Rozporný pohled na takovouto otázku zakládá narušení nezbytné důvěry mezi advokátem a klientem⁵⁹. Neposkytnutí potřebné součinnosti může spočívat v nepřebírání korespondence klientem, opakovaném nedostavením se na konzultace, či ztěžování dalšího postupu ve věci.

Advokát může také smlouvu vypovědět, nesložil-li klient přiměřenou zálohu na odměnu. Advokátu je též dána možnost vypovědět smlouvu, pokud klient i přes upozornění advokáta žádá, aby postupoval takovým způsobem, který je v rozporu se zákonem nebo stavovskými předpisy. V této situaci se domnívám, že vypovězením smlouvy není pouhou možností, ale spíše povinností. Advokátovo poslání je sice hájit zájmy klienta, avšak není jeho povinností je hájit za jakoukoliv cenu a všemi prostředky dle libovolného přání klienta, pokud by tak postupoval, dostal by se svým jednáním do rozporu jak se zákonem,

tak i stavovskými předpisy. Nelze proto v praxi setrvávání na takovýchto požadavcích klienta jiným způsobem, než vypovězením smlouvy.

Na straně druhé je klient oprávněn smlouvu vypovědět kdykoliv, i bez udání důvodu. Pro případ, že byla sjednána výpovědní doba, nesmí být delší než tři měsíce. K ochraně zájmů klienta je i po ukončení smluvního vztahu, a to bez ohledu na to, zda zanikla z vůle advokáta či klienta stanovena advokátu povinnost učinit po dobu 15 dní veškeré potřebné úkony, tak aby klient neutrpěl újmu, ledaže klient výslovně prohlásí, že si to nepřejí.

3.4 Mlčenlivost advokáta (§ 21 ZoA)

Dodržování profesního tajemství advokáta je jedním z klíčových principů advokátní profese⁶⁰. Konstituování institutu advokátní mlčenlivosti vychází ze staletých zkušeností, často velmi tristních, avšak co do obsahu či formulace nebyla advokátní mlčenlivost zpochybňována ani v rámci totalitního režimu⁶¹. Zajímavým faktem je, že i když minulý režim pravděpodobně získával informace o činnosti advokátů jinými cestami, tak Ústředí československé advokacie ani Ústředí české advokacie navzdory řadě žádostí oficiálně žádného advokáta nikdy mlčenlivosti nezprostito⁶². A i dnes bychom jen obtížně hledali stát,

⁵⁹ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. září 2013, zp. zn. 12 Co 336/2013.

⁶⁰ MULLERAT, Ramón. Advokacie - na rozcestí mezi uchováním důvěry klientů a úlohou strážce bran a informátora. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 6-7, s. 10.

⁶¹ SOKOL, Tomáš. Zákon o ochraně dat se na advokáta nevztahuje. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 10, s. 23.

⁶² SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Zákon o advokacii. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 140.

který by advokátní tajemství neupravoval, a nad kterým by nedohlížela příslušná profesní komora, jež by případné porušení sankcionovala.

Ústavní základ tohoto institutu můžeme nalézt v ustanoveních Listiny základních práv a svobod i v mezinárodních dokumentech⁶³. Listina základních práv a svobod zároveň upravuje právo každého na právní pomoc⁶⁴ prostřednictvím určitého profesního stavu, jemuž je tento úkol svěřen. Je proto nezbytně nutné, aby byl též zajištěn efektivní výkon tohoto práva. Jelikož je právní pomoc často poskytována proti státu, je třeba, aby příjemci právní pomoci byli dostatečně chráněni vůči státu, a aby byl zajištěn objektivní a spravedlivý výkon tohoto práva. Lze si jen těžko představit situaci, kdy při absenci advokátní mlčenlivosti by klient dobrovolně svěřoval úplné a pravdivé informace advokátu, aniž by měl jistotu, že následně nemohou být použity proti němu.

Institut advokátního tajemství proto poskytuje klientům odvalu, aby advokátovi sdělili celou pravdu, protože bez přístupu ke všem faktům nemohou advokáti poskytovat efektivní právní pomoc.

Účel advokátního tajemství je dvojitý, jednak může advokát po obdržení informací klientovi nabídnout zastoupení a převzít klientův případ, čímž přímo zajistí efektivní průběh výkonu spravedlnosti. Další možností je, že se pokusí klienta odradit od nedůvodného sporu, porušení zákona či jiného nemorálního jednání⁶⁵.

Samotná podstata advokátního tajemství ve vztahu advokáta vůči klientovi spočívá v povinnosti advokáta „zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb“. Ve vztahu advokáta k orgánům veřejné moci je pak formulována ve zvláštních procesních předpisech⁶⁶, v nichž je formulována nikoliv jako povinnost advokáta či jeho výsada, ale jako zákaz jeho výslechu adresovaný orgánům veřejné moci. Pokud by se advokát nedovolal jeho povinnosti stanovené v ZoA a byl by orgánem veřejné moci navzdory zákazu vyslechnut, bude se jednat o důkaz opatřený v rozporu

se zákonem, tudíž v řízení nepoužitelný. Povinnost mlčenlivosti obsažená v ZoA je formulovaná široce, není tedy podstatné, zda se informace advokát dozvěděl od klienta, z činnosti soudů, z vlastní iniciativy či jiným způsobem. Důležité je, aby se advokát dozvěděl

⁶³ Např. Směrnice Evropského parlamentu a rady 2013/48/EU ze dne 22. října 2013 o právu na přístup k obhájci v trestním řízení stanoví, že součástí práva na spravedlivý proces a zajištění účinného práva na obhajobu je zajištění nezbytné důvěrnosti mezi podezřelou/obviněnou osobou a jejím obhájcem.

⁶⁴ Čl. 37 a 40 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

⁶⁵ MULLERAT, Ramón. Advokacie - na rozcestí mezi uchováním důvěry klientů a úlohou strážce bran a informátora. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 6-7, s. 10.

⁶⁶ Např. trestní řád, občanský soudní řád, daňový řád, zákon o zvláštních řízeních soudních a další.

takovouto informaci v rámci výkonu advokacie. Zákon výslovně neřeší otázku mlčenlivosti ve vztahu k informacím veřejně známým a jedinou podmínkou zůstává souvislost s advokací. Proto i v případech, kdy se advokát dozví určité informace v rámci poskytování právních služeb, které však později vzešly ve veřejnou známost, tak musí ctít mlčenlivost. Toto má svůj význam v souvislosti s povinností advokáta hájit zájmy svého klienta a v rozsahu ohraničeném zákonem a stavovskými předpisy sloužit pouze svému klientu. Není proto jeho právem, natož povinností informovat, a to ani v přiměřené míře veřejnost, neboť i u veřejně známých informací nelze vyloučit, že dosud nebyly vnímány subjekty způsobilými je využít proti zájmům klienta.

Rozdílně k této věci přistupuje např. německá úprava, která v těchto situacích výslovně obsahuje dvě výjimky. Jednak v případě informací, které jsou známé, nebo je-li zřejmé,

že vzhledem ke svému významu nemusí být drženy v tajemství⁶⁷. Obě výjimky jsou přitom vyjádřeny pomocí neurčitých právních pojmů, kdy hranice pro jejich bezpečné rozlišení nemusí být snadno rozeznatelná a otvírá se proto prostor pro jednání advokáta, které může jednak znamenat pro klienta poměrně závažnou újmu a také může přispět ke sporům mezi advokátem a klientem co do míry zřejmosti nebo významu zveřejněné informace, a to aniž by zde byl zřejmý účel zakotvení těchto výjimek z mlčenlivosti. V situacích, kdy bude ku prospěchu klienta, aby se advokát veřejně vyjádřil k určitým informacím, tak by neměl být problém si od klienta předem opatřit svolení, což mimo jiné posílí vztah důvěry mezi klientem a advokátem. Takový postup bude také respektovat princip vázanosti advokáta pokyny svého klienta.

Povinnost mlčenlivosti se co do formy vztahuje, jak na informace které jsou zachyceny na hmotném nosiči (papír, DVD disk, počítač), tak i které existují pouze v paměti advokáta.

Povinnost zachovávat mlčenlivost trvá také po smrti či zániku osoby, i při vyškrtnutí advokáta ze seznamu advokátů. Zprostit mlčenlivosti může advokáta pouze klient, a to písemně. Při smrti fyzické osoby přechází toto právo na dědice, u zániku právnických osob na právní nástupce. Je-li dědiců či právních nástupců více, musí advokáta zprostit mlčenlivosti všichni. Bude-li klient chtít, aby po své smrti nenáležela možnost volby zproštění jeho právním nástupcům, tak se domnívám, že bude moci vůči advokátu projevit písemně takovou vůli

již

⁶⁷ § 43a odst. 2 Bundesrechtsanwaltsordnung ze dne 1. srpna 1959.

za svého života. Toto může být obzvláště užitečné v řízení o pozůstalosti, kde často budou proti sobě stát dědicové s rozdílnými zájmy. Ti dědicové, kteří by z mlčenlivosti advokáta těžili, pak budou motivováni neposkytnout souhlas ke zbavení advokáta mlčenlivosti, a to i přesto,

že by advokátem mohla být objasněna skutečná vůle zůstavitele.

Zákon musí však stanovit také výjimky, kdy advokát není vázán mlčenlivostí, tak aby mohl advokát účinně uplatňovat svá práva vůči klientu v případě sporu. Takovou situací může být spor o odměně advokáta, kdy by v případě uplatnění advokátní mlčenlivosti docházelo k absurdní situaci spočívající v podstatné důkazní nouzi advokáta vůči svému bývalému klientovi. Povinností mlčenlivosti není dále dotčena povinnost advokáta překazit spáchání trestného činu, ani jeho daňové povinnosti.

Samotná povinnost mlčenlivosti nezavazuje pouze advokáta, nýbrž i zaměstnance advokáta nebo společnosti, členů orgánů komory a její zaměstnance, jakožto i všechny osoby zúčastněné na kárném řízení.

Dále považuji za vhodné podotknout, že advokát se nemůže v rámci výkonu advokacie dopustit trestného činu neoznámení trestného činu dle § 368 odst. 1 trestního zákoníku, avšak přesto se může dopustit trestného činu nepřekážení trestného činu za podmínek stanovených v § 367 odst. 1 trestního zákoníku.

3.5 Odpovědnost advokáta za způsobenou škodu (§ 24 ZoA)

Právní úprava advokáta za škodu způsobenu klientovi při výkonu advokacie, jež je obsažena v § 24 ZoA, je úpravou *lex specialis* ve vztahu k obecné úpravě odpovědnosti za škodu⁶⁸. Na rozdíl od obecné úpravy náhrady škody je § 24 ZoA koncipován tak, že zakládá objektivní odpovědnost advokáta, tj. bez zřetele k zavinění⁶⁹. Ustanovení obsahuje liberační důvod, jenž spočívá v prokázání, že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze po škůdci požadovat.

Ustanovení pouze deklaruje obecnou povinnost advokáta nahradit klientu škodu, neříká však, v jakých případech nastupuje. Hlavním znakem je způsobení škody. Škodou rozumíme majetkovou újmu vyjádřitelnou v penězích, spočívající ve zmenšení majetkového

⁶⁸ § 2909, 2910 a 2913 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, subsidiárně se však použije pouze § 2910, jelikož půjde o porušení nikoliv smluvní povinnosti, ale zákonné povinnosti stanovené ZoA.

⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2009, sp. zn. 25 Cdo 2533/2007.

stavu poškozeného oproti stavu před škodnou událostí, či ušlým ziskem, jenž spočívá v očekávaném rozmnožení majetkových hodnot⁷⁰.

Ačkoli navzdory přísným kvalifikačním předpokladům kladeným na zájemce o výkon advokacie, není zdaleka každý klient spokojen s výsledkem advokátových služeb, tak to však i v případě neúspěchu ve věci pro klienta nemusí znamenat, že služby byly poskytnuty nesprávně, tedy, že by za ně advokát nesl odpovědnost a musel by nahradit majetkovou újmu, která vznikla v ekonomické sféře klienta. Je přirozené, že v právu k takovým situacím dochází nezářídka⁷¹.

K samotným podmínkám náhrady škody způsobené při výkonu advokacie Nejvyšší soud dovedl⁷², že odpovědnost advokáta za škodu vzniká při současném naplnění tří předpokladů, a to výkon advokacie, vznik škody a příčinná souvislost mezi výkonem advokacie a vznikem škody. Existenci těchto skutečností je pak povinen prokázat žalobce. Pro posouzení pojmu výkon advokacie v rámci řízení o náhradu škody Nejvyšší soud shledal⁷³,

že je třeba posuzovat tento pojem široce a bude zahrnovat také jednorázové informační úkony, včetně krátkých informačních porad, není přitom ani podstatné, zda jsou poskytovány za úplatu či bezplatně. A to i včetně bezplatných poradenství konaných ČAK. Příčinná souvislost mezi výkonem advokacie a vznikem škody bude dána v případě, kdy nebýt pochybení advokáta, byl by jeho klient v řízení úspěšný⁷⁴.

V rámci posuzování uplatnění odpovědnosti advokáta za vzniklou škodu je z hlediska příčinné souvislosti podstatné, že výkon advokacie nebyl činěn řádně a došlo tedy k jeho pochybení, tato podmínka se musí posuzovat zásadně z hlediska § 16 ZoA⁷⁵. Je třeba posuzovat nesprávné uplatňování práv klienta vždy s přihlédnutím ke všem okolnostem a charakteru pochybení. Je zásadním rozdílem, zda pochybení spočívá v situaci, kdy advokát zastává určitý relevantně vyargumentovaný právní názor, který je později soudem odmítnut jako nesprávný⁷⁶, či advokát podá za svého klienta žalobu nebo opravný prostředek opožděně, příp. s formálními nedostatky apod.⁷⁷

⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2015, sp. zn. 30 Cdo 4851/2014.

⁷¹ BUCHTA, Zdeněk. K odpovědnosti advokáta za škodu způsobenou z neznalosti. *Právní rozhledy*, 2008, č. 2, s. 16.

⁷² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2010, sp. zn. 25 Cdo 2007/2009.

⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. ledna 2015, sp. zn. 25 Cdo 4009/2014.

⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2009, sp. zn. 25 Cdo 2533/2007.

⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2003, sp. zn. 25 Cdo 1862/2001.

⁷⁶ Rozhodovací praxe kárné komise hovoří o „evidentní nesprávnosti“, jež pro klienta má konkrétní negativní důsledky, viz Rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 8. září 2000 sp. zn. K 23/00.

⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2015, sp. zn. 25 Cdo 2520/2013.

Dalším aspektem v rámci náhrady škody, který se objevil v rámci rekodifikace soukromého práva a přijetí nového občanského zákoníku je problematika smluvního omezení odpovědnosti advokáta za škodu. Občanský zákoník z roku 1964 takové smluvní ujednání vylučoval⁷⁸, nový občanský zákoník však v ustanovení § 2898 zakazuje smluvně předem vyloučit pouze újmu způsobenou na přirozených právech člověka, nebo újmu způsobenou úmyslně či z hrubé nedbalosti. Zároveň vylučuje, aby se tohoto práva předem vzdala slabší strana. Bude-li advokát právně jednat se spotřebitelem, pak se uplatní zvláštní úprava ochrany spotřebitele obsažená v § 1814 pís. a), která rovněž takové ujednání vylučuje. Ve vztazích mezi advokátem a klientem, kdy klient nebude ani spotřebitelem, či slabší smluvní stranou, ale podnikatel, který bude na základě faktických skutečností (např. ekonomických či odborných) advokátovi rovnocennou stranou (ve výjimečných případech nelze vyloučit, že dokonce i advokát bude sám slabší smluvní stranou), tak někteří autoři⁷⁹, a dle mého názoru správně dovozují, že není důvodu, proč by nemělo být možné předem smluvně vyloučit odpovědnost za škodu, která nebude způsobena úmyslně či z hrubé nedbalosti.

⁷⁸ § 574 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb.

⁷⁹ PALEČEK, Jan. *Omezení/vyloučení odpovědnosti advokáta při poskytování právních služeb* [online]. *pravni prostor.cz*, 28. listopadu 2016 [cit. 14. února 2018]. Dostupné na < <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/ostatni-pravo/omezeni-vylouceni-odpovednosti-advokata-pri-poskytovani-pravnich-sluzeb>> a UHLÍŘ, David. *Vliv nového občanského zákoníku na vztahy mezi advokátem a klientem* [online]. *bulletin-advokacie.cz*, 6. června 2013 [cit. 14. února 2018]. Dostupné na < <http://www.bulletin-advokacie.cz/vliv-noveho>>.

4 Etický kodex – pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů

Nad rámec profesionální etiky obsažené v zákoně o advokacii, jsou advokáti jako příslušníci odborného profesního stavu vázáni stavovskými předpisy vydávané Českou advokátní komorou. Základním stavovským předpisem upravující etiku advokáta je Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex). Existence tohoto stavovského předpisu je výslovně předpokládána § 17 ZoA, který stanoví, že: „*pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže stanoví stavovský předpis*“.

Účel Etického kodexu sleduje čtyři cíle, především poskytnout ochranu spotřebitelům právních služeb proti excesům advokáta (ochrana spotřebitele), dále advokacii jako celku (ochrana stavu), jednotlivých advokátům v rámci jejich soutěžních vztahů navzájem (ochrana soutěžitele), a ochranu třetích osob (ochrana veřejných zájmů).

Z rozsahu chráněných zájmů je zřejmé, že kárná odpovědnost plynoucí z porušení etického kodexu bude nastupovat i v případech, kdy nelze uvažovat o odpovědnosti trestní, která je ovládána odlišnými principy ani občanskoprávní, neboť ta může plynout pouze z porušení již existující smlouvy mezi advokátem a klientem či z občanskoprávního deliktu⁸⁰.

4.1 Osobní a věcná působnost Etického kodexu

Článek první etického kodexu upravuje věcnou působnost. Stanoví, že Etický kodex zavazuje všechny advokáty zapsané v seznamu advokátů, dále evropské advokáty a advokáty usazené, kteří poskytují právní služby na území České republiky. Etický kodex také zavazuje advokátní koncipienty zapsané v seznamu advokátních koncipientů, pro které Etický kodex platí v přiměřeném rozsahu, dále obchodní společnosti, jejichž předmětem podnikání je výkon advokacie.

Věcnou působnost upravuje čl. 2 Etického kodexu, který stanoví, že právní řád, jímž se řídí smluvní vztah advokáta s klientem či jinou osobou při výkonu advokacie je pro působnost Etického kodexu nerozhodný. Jedná se o typický projev veřejnoprávní úpravy, neboť kogentně omezuje smluvní volnost stran a zamezuje smluvní vyloučení aplikace Etického kodexu. Neznamená to však, že advokát, jako podnikatelský subjekt nemůže v rámci

⁸⁰ ČERMÁK, Karel. *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, text s komentářem*. 2. vydání. Praha: Česká Advokátní Komora, 2000. s. 18.

soukromoprávního vztahu smluvně zvolit jiný právní řád, jemuž bude podléhat smlouva a spory z ní plynoucí. Tímto způsobem tedy advokát může upravit svoji občanskoprávní odpovědnost, avšak nemůže se zprostit své kárné odpovědnosti.⁸¹

Výjimka z tohoto pravidla je zakotvena v druhém odstavci, dopadá na případy poskytování právních služeb advokátem do zemí Evropské unie, kdy bude mít Etický kodex advokátů v Evropské unii přednost před českým etickým kodexem, který je k němu ve vztahu subsidiarity.

4.2 Pravidla profesionální etiky

4.2.1 Všeobecná pravidla

První odstavec čl. 4 Etického kodexu obsahuje generální klauzuli o povinnosti advokáta přispívat svým poctivým, slušným a čestným chováním k důstojnosti advokátního stavu. Ustanovení ve své podstatě sleduje stejný cíl jako § 17 ZoA, avšak pomocí přesnější terminologie prosté chyb, které později musela napravovat kárná a soudní praxe. Na rozdíl od ustanovení § 17 ZoA, které klade advokátu povinnost zdržet se jednání snižující advokátní stav, ustanovení Etického kodexu využívá přísnější dikci a ukládá advokátu povinnost jednat tak, aby přispíval k důstojnosti a vážnosti advokátního stavu. Etický kodex dále nespojuje tuto povinnost pouze s výkonem advokacie, ale s osobou advokáta, tedy i mimo přímou souvislost s výkonem advokacie, čímž napravuje výše zmíněný nedostatek § 17 ZoA, jež musel být následně judikatorně⁸² napraven.

S ohledem na čl. 4 lze izolovat tři základní oblasti působení advokáta, ve kterých se může dostat svým jednáním do rozporu s Etickým kodexem. Zaprvé jsou to činnosti, které jsou přímo předmětem výkonu advokacie, dále činnosti, které nejsou přímo předmětem advokacie, avšak s jejím výkonem souvisí a také pak činnosti mimo souvislost s výkonem povolání advokáta.

- **Činnosti, které jsou předmětem výkonu advokacie**

Do této oblasti budou spadat zejména podání soudu a zastupování klienta před soudy či ostatními orgány veřejné moci, jakož i ve vztahu k jiným soukromým osobám. Zde se od advokáta jakožto od profesionála, který disponuje patřičným vzděláním a prošel odbornou praxí, vyžaduje nejvyšší míra dodržování stavovské etiky. Očekává se, že bude

⁸¹ ČERMÁK, Karel. *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, text s komentářem*. 2. vydání. Praha: Česká advokátní komora, 2000. s. 20.

⁸² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. května 2004, sp. zn. 5 As 34/2003.

schopen svá vyjádření formulovat věcně, korektně a náležitou důstojnost bude schopen zachovat i během vypjatých situací v rámci soudního řízení.

Jako příklad lze uvést rozhodnutí odvolacího kárného senátu ČAK⁸³, který uložil pokutu 10.000 Kč kárně obviněnému, který podal k Ústavnímu soudu podání na průklepovém papíře, na němž byla připojena kresba postav a na rubu byla napsána plná moc. Kárně obviněný se bránil tím, že dle jeho názoru obsahovala ústavní stížnost všechny náležitosti a že neexistuje žádná norma, která by přesně vymezovala, jak má být podání formulováno, a také že si není vědom jednání, které by mohlo snížit vážnost Ústavního soudu. Odvolací kárný senát však tuto obhajobu neakceptoval a dospěl k závěru, že podání je v naprostém rozporu s etikou advokáta a snižuje důstojnost advokátního stavu, jelikož v rámci profesionální etiky je advokát povinen zachovávat náležitou úctu a zdvořilost i vůči soudům a dalším orgánům.

V daném případě se senát též zabýval námitkou, že za stejný skutek již byl kárně obviněný potrestán pořádkovou pokutou uloženou mu soudem, a tak nemůže být potrestán znovu. Ani zde odvolací kárný senát nepřisvědčil této námitce a konstatoval, že pořádková pokuta uložená soudem nemůže bránit i současnemu uložení kárného opatření.

Kárně obviněný se dále rozhodl bránit proti rozhodnutí odvolacího kárného senátu také ústavní stížností, která byla odmítnuta. Ústavní soud zde konstatoval, že *„pro advokáta, který je činný v právním státě, nemůže být obtížné nebo neobvyklé zjistit, které způsoby chování a jednání a které hodnoty mravnosti a lidské důstojnosti je třeba respektovat, aniž by byly výslovně vypočteny v jednotlivých ustanoveních, což ostatně není vůbec možné“*⁸⁴.

V dalším případě se odvolací kárný senát ČAK⁸⁵ zabýval výrokem advokáta při soudním jednání, kdy v závěrečné řeči v řízení o výživném uvedl, že *„příjmy otce jsou evidentně vyšší, tak jako u profesí jako zelinářů, advokátů apod.“*, čímž naznačoval, že skutečné příjmy se liší od příjmů uváděných v daňovém přiznání, tak jak to je u daných profesí typické. Kárný senát zde shledal, že advokát tímto výrokem snižuje advokátní stav jako celek, neboť jím zařazuje advokáty *„mezi osoby vědomě zkreslující a zatajující své příjmy pro úřední účely, přičemž ve svých důsledcích tímto zevšeobecněním znevažuje i poctivé příslušníky těchto profesí“*

⁸³ Rozhodnutí odvolacího kárného senátu ČAK ze dne 3. července 1998, sp. zn. K 76/97.

⁸⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. listopadu 1998, sp. zn. I. ÚS 393/1998.

⁸⁵ Rozhodnutí odvolacího kárného senátu ČAK ze dne 24. listopadu 2003, sp. zn. K 6/03.

Na výše uvedených demonstrativních příkladech, lze shledat, že při činnostech, které jsou předmětem výkonu advokacie, je na advokáty kladen vyšší standard pro kvalitu a formu jednání, než u běžných občanů. A to nejen co do požadavku odborných znalostí, nýbrž i v oblasti lidských. Občan, který není svázán stavovskými předpisy se totiž může vyjadřovat na adresu soudu, státního zastupitelství či jiných účastníků i velmi kriticky až neinformovaně, byť ani on nemůže překročit určitou hranici, za níž by se dopustil přestupku či dokonce trestného činu. U advokáta je však hranice, kterou nesmí překročit poněkud posunuta a jeho případná kritika musí být mimo jiné věcná a založená na znalosti stavu věci⁸⁶. K obdobnému závěru dochází i Nejvyšší správní soud⁸⁷, s tím, že výkon profese advokáta

se pojí s požadavkem vysokého mravního standartu vůči soudům a proto „nelze akceptovat u advokáta způsoby, které by snad byly omluvitelné jistými okolnostmi u účastníka řízení“.

Praktickou otázkou pak je zda, obsah právní služby může být v rozporu s etikou advokáta ve vztahu k třetím osobám. Tímto mám na mysli praktiky advokátů, kteří pro klienta vypracují právní dokument, s tím, že záměrně obsahuje právní chyby, které však nejsou klientovi na újmu a sledují posílení jeho postavení, byť pouze psychologické, nebo případně bude taková úmyslná chyba sledovat působení újmy protistraně.

V praxi se lze setkat např. s tvořením nájemních smluv k bytovým jednotkám, které obsahují nejrůznější smluvní pokuty. Byť smluvní pokuty v rámci nájmu bytu jsou výslovně zakázány⁸⁸, a o tomto zákazu není v praxi ani teorii sporu, takové ujednání je pouze zdánlivé a přijaté plnění by zakládalo bezdůvodné obohacení, tak na člověka práva neznalého může mít toto ujednání v nájemní smlouvě značný psychologický vliv, který bude způsobilý jej ovlivnit ohledně povinností tímto (být neprávem) utvrzených.

Advokát je sice povinen hájit pouze zájmy svého klienta, které budou často v protikladu se zájmem druhé strany a lze proto legitimně očekávat, že se advokát bude snažit nalézt co nejvýhodnější řešení pouze pro svého klienta, což často bude korespondovat s nejméně výhodným řešením pro stranu druhou. Protistrana pak tedy nemůže očekávat, že např. smlouva vypracovaná advokátem odpovídá jejím zájmům a už vůbec ne, že je prostá snahy o co nejvýhodnější postavení advokátova klienta, či že je obě stany stejně výhodná. Po advokátovi však také nelze spravedlivě žádat, aby všechny jím vypracované dokumenty byly absolutně nezpochybnitelné a každá z nich v celém rozsahu vždy uspěla v případném soudním

⁸⁶ KOVÁŘOVÁ, D. a kol. *Zákon o advokacii a stavovské předpisy. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 218.

⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. října 2008, sp. zn. 6 Ads 41/2008.

⁸⁸ § 2239 občanského zákoníku.

sporu.

Na druhé straně je advokát profesionál, jehož si klient najímá zpravidla pro jeho znalosti právních otázek, které budou předmětem právních služeb. Lze proto od něj očekávat určitý standard, který by měl zahrnovat znalost a použití relevantních právních předpisů, judikatury i informací o spornosti konkrétních právních otázek. Proto se domnívám, že druhá strana se může v těchto situacích oprávněně spoléhat na to, že byť je dokument vypracován advokátem protistrany, tak nebude úmyslně obsahovat tak závažné a zřejmé nedostatky, které pouze sledují takové zvýhodnění jedné ze stran a jsou ve zjevném rozporu se zákonem, přičemž toto zvýhodnění zřejmě poškozuje druhou stranu. Dle mého názoru je takové jednání advokáta závažným způsobem v rozporu s požadavkem poctivého a čestného chování advokáta. Zároveň takový postup snižuje důstojnost advokátního stavu nejen v očích protistrany, ale i široké veřejnosti⁸⁹.

Dále by takovýmto jednáním vybočil z právního rámce, uvnitř kterého má své služby poskytovat a tím do rozporu s § 16 ZoA. Pokud by vědomě způsobil neplatnost smlouvy, za tím účelem, aby se jí klient mohl později dovolat, či pokud by právě tímto neetickým psychologickým ovlivněním způsobil jinou škodu, tak se domnívám, že by bylo možné uvažovat i jeho povinnosti k náhradě škody. A to nikoliv dle ZoA, který jako *lex specialis* upravuje pouze náhradu škody ve vztahu ke klientu⁹⁰, ale dle obecné občanskoprávní úpravy⁹¹. I v případě, že by advokát takto nejednal úmyslně, stále by dané jednání bylo hrubě nedbalé, neboť pokud advokát potřebnými znalostmi konkrétní právní úpravy nedisponuje a ani si je neopatrí, či nebude spolupracovat s jinou osobou, která takové znalosti má, tak by měl poskytnutí takové služby dle Etického kodexu odmítnout⁹². V opačném případě jedná v rozporu s advokátní etikou a bude kárně odpovědný. Za zvlášť závažný rozpor s etikou advokáta pak toto jednání vnímám především z toho důvodu, že advokát jakožto osoba práva znalá a povoláná k ochraně subjektivních práv takové znalosti zneužívá v rozporu se smyslem i účelem zákona a stavovským předpisy k poškození osob práva neznalých, kteří i s ohledem na důvěru v odborné znalosti advokáta nebudou často dané ujednání vůbec zpochybňovat.

- **Činnosti související s výkonem advokacie, které nejsou jejím předmětem**

⁸⁹ § 17 ZoA a čl. 4 odst. 1 Etického kodexu.

⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. července 2008 sp. zn. 25 Cdo 1242/2006.

⁹¹ § 2910 občanského zákoníku.

⁹² Čl. 8 odst. 3 Etického kodexu.

V této oblasti se budou nacházet takové činnosti a projevy, jež advokát vykonává v souvislosti s provozem advokátní kanceláře či na základě své profesní odbornosti a stavovské příslušnosti, avšak které nejsou konány na základě předchozího vztahu advokáta s jeho klientem. Bude se jednat například o komentáře pro média týkajících se věcí, ve kterých advokát není osobně angažován, komentáře na adresu kolegů či reklamní činnosti.

Advokát není běžným podnikatelem a omezení stavovskými předpisy a zákonem o advokacii není ohraničeno pouze přímým poskytováním právních služeb, nýbrž jsou vázány na výkon advokacie, coby širšího pojmu. Z dikce § 1 ZoA odst. 1 může být nasnadě považovat za výkon advokacie pouze „*poskytování právních služeb*“, jež je uvozeno legislativní zkratkou „*výkon advokacie*“. Tato legislativní zkratka však zahrnuje dva samostatné pojmy, a to včetně podmínek, za nichž mohou být právní služby poskytovány. Výkon advokacie totiž nepředstavuje pouhé poskytování právních služeb, což je patrné ze skutečnosti, že zákonodárce důsledně rozlišuje mezi pojmy poskytování právních služeb a výkonem advokacie, a to např. v § 2 odst. 1. upravující, kdo může právní služby poskytovat či § 19 odst. 1 ZoA obsahující důvody pro odmítnutí poskytnutí právních služeb. Výkon advokacie proto představuje „*veškeré úkony advokáta, které [...] činí v souvislosti s výkonem nezávislého povolání advokáta*“⁹³, tedy i včetně okolností přímo nesouvisejících s poskytováním právních služeb.

Jako příklad lze uvést rozhodnutí kárného senátu ČAK⁹⁴, kdy hrubé a vulgární vyjadřování o práci soudce v televizním pořadu bylo oceněno pokutou ve výši 75.000 Kč s odůvodněním, že takové jednání zveřejněné ve hromadných sdělovacích prostředcích poškozují jméno advokacie, a to větší měrou než v ostatních případech.

- **Činnost advokáta mimo souvislost s výkonem advokacie**

Jedná se oblast právních a jiných lidských vztahů, ve kterých advokát vystupuje nezávisle na své profesi. Je to oblast, ve které advokát v nejširší míře realizuje autonomii vůle a projevuje svá občanská a politická práva. Z výše uvedených sfér působnosti je v této advokát nejméně svazován zákonem o advokacii a stavovskými předpisy. Nicméně jak již bylo uvedeno, tak v určité míře zavazuje advokáta i soukromé sféře⁹⁵.

⁹³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. května 20014, sp. zn. 5 As 34/2003.

⁹⁴ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 8. června 2009, sp. zn. K 146/07.

⁹⁵ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 1. října 2004, sp. zn. K 72/04,

Při důkladnějším seznámení se s rozhodovací praxí kárné komise ČAK lze vysledovat zejména dva druhy kárných provinění, jichž se advokáti dopouští. Méně časté případy (alespoň dle publikovaných rozhodnutí kárné komise) porušení stavovské etiky či snižování advokátního stavu jsou případy nemajetkového charakteru, týkající se především projevů advokáta v soukromé sféře. Zde je třeba mít na paměti čl. 17 odst. 2 Listiny garantující svobodu slova a na straně druhé čl. 10 Listiny chránící lidskou důstojnost a soukromí. Ústavě garantované právo svobody slova přitom zahrnuje i rozsáhlý prostor pro naprosté zesměšnění se, právo hovořit nevěcně, nestřízlivě, neuvážlivě, nekriticky či hovořit vědomě nepravdivě⁹⁶. Kdežto projevy advokáta musí být v souvislosti s výkonem advokacie střízlivé, věcné a nikoliv nepravdivé.

Mimo výkon advokacie, tedy v soukromé sféře advokáta pak jsou nároky dle čl. 4 Etického kodexu poněkud nižší, je zde povinen poctivému, čestnému a slušnému chování. Pod toto však bude zřejmě možné subsumovat takové projevy advokáta, které by jinak při výkonu advokacie závažně narušovaly čl. 4 odst. 3 Etického kodexu. Při seznámení se s kárnou praxí kárné komise při posuzování projevů činěných advokátem v soukromé sféře je zřejmé, že dlouhodobá rozhodovací praxe je konstantní a předvídatelná. Jsou sankcionovány zejména úmyslné vulgární, hrubě urážející či nepravdivé informace zveřejňované většímu počtu osob, kdy je zřejmé, že se nejedná o pouhou legitimní realizaci svobody projevu. Jako příklad lze uvést rozhodnutí kárného senátu ČAK⁹⁷, kdy advokát v rámci předvolební kampaně k prezidentským volbám nechal v jednom z celostátních deníků otisknout inzerát s názvem „*Nevolte Karla Schwarzenberga*“ s tím, že tento inzerát obsahoval nepravdivé tvrzení týkající se údajného výroku proneseného prezidentským kandidátem o Edvardu Benešovi coby válečném zločinci. Kárný senát dospěl k závěru, že takový inzerát obsahuje záměrně nepravdivé informace, jejichž uvádění je v rozporu s advokátní etikou.

Druhou a početnější skupinou kárných provinění, jichž se advokáti v oblasti mimo výkon advokacie dopouští, jsou majetkového charakteru. Povinnost plnit převzaté závazky a možnost převzetí závazku pouze pokud si je jist splněním, a to i v soukromé sféře je zakotvena

v čl. 4 odst. 2. Etického kodexu. Při posuzování porušení tohoto pravidla bude třeba hodnotit jednání advokáta nikoli optikou průměrného občana či podnikatele, ale z hlediska průměrně

⁹⁶ KOVÁŘOVÁ, D. a kol. *Zákon o advokacii a stavovské předpisy. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 216.

⁹⁷ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 8. července 2014, sp. zn. K 72/13.

znalého a zkušeného advokáta, což obvykle bude pro advokáta znamenat požadavky vyšší⁹⁸. Na druhou stranu připustíme-li, že advokát je dnes subjektem tržní hospodářské soutěže, tak dikce čl. 4 odst. 2. Etického kodexu, stanovující kritérium pro to, aby advokát mohl převzít nebo ručit za závazek, pouze pokud si je „jist“ jeho splněním je kritériem mimořádně přísným. V tržním prostředí by byla taková jistota prakticky velmi obtížně dosažitelná, například u úvěru téměř vyloučena (za předpokladu, že by advokát neměl dostupný a dostatečný kapitál na jeho splacení již v okamžiku poskytnutí, v tomto případě by však samotná podstata úvěru zřejmě ztrácela smysl). Kárná praxe ČAK proto došla v rámci své rozhodovací praxe⁹⁹ k mírnějšímu kritériu, označované jako „rozumná jistota“. Rozumná jistota v sobě zahrnuje úvahu o předpokládaném výnosu, který bude podložen reálnou úvahou o příjmech a výnosech spojených s výkonem advokacie. Skutečný výsledek se však nakonec může od záměru lišit, i když počáteční rozumná jistota byla dána. Lze tedy připustit, že i advokát, jakožto subjekt hospodářské soutěže se může dostat do platební neschopnosti a přesto nebude shledán kárně odpovědným, jelikož jeho jednání se stále odehrávalo v mezích rozumné jistoty.

Jak již bylo výše naznačeno, čl. 4 odst. 2. Etického kodexu v sobě zahrnuje dvě skutkové podstaty, mimo povinnost převzít či ručit závazek pouze pokud je zde rozumná jistota jeho splnění, tak musí tyto převzaté závazky plnit, a to řádně a včas. Tato povinnost vychází z myšlenky, že advokát je profesionál v oblasti práva, a to i v situacích, kdy jedná mimo rámec výkonu advokacie, je proto oprávněné požadovat určitou kvalitu jeho jednání i ve sféře mimo výkon advokacie, obzvláště pokud jako advokát za úplatu spravuje záležitosti cizích, tak tím spíše by měl být schopen řádně spravovat své záležitosti, což také jiné osoby mohou vzhledem k jeho profesi rozumně očekávat. V rámci kárných řízení je však třeba mít na paměti, že ČAK není oprávněna k tomu, aby posuzovala oprávněnost nároku na plnění či jiné hmotněprávní posouzení věci v rámci těchto řízení. K tomu je povolána především soudní soustava. Proto by kárná komise měla (a dělá) dospět k závěru o porušení Etického kodexu z tohoto pohledu pouze ve dvou případech.

Tím prvním je, existuje-li pravomocné rozhodnutí soudu, které konstatuje, že tu je určitá povinnost k plnění. Zde kárné provinění může spočívat v nerespektování soudem uložené povinnosti¹⁰⁰. V těchto případech lze zřejmě konstatovat bez větších obtíží, že svévolné

⁹⁸ ČERMÁK, Karel. *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, text s komentářem*. 2. vydání. Praha: Česká Advokátní Komora, 2000. s. 22.

⁹⁹ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 4. března 2002, sp. zn. K 107/01.

¹⁰⁰ Viz např. rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 1. října 2004, sp. zn. K 72/04 a rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 21. května 2010, sp. zn. K 123/2009.

nerespektování pravomocného rozhodnutí soudu lze považovat za jednání, které se přičií advokátní etice ve smyslu § 17 ZoA a čl. 4 odst. 1 a 2. Etického kodexu. Takovéto případy jsou obecně považovány za velmi závažné¹⁰¹, jelikož v nich dochází k nerespektování soudních rozhodnutí a tím popírání základních hodnot, na nichž sama advokacie stojí.

Další, a poněkud složitější bude situace, bude v situaci, kdy soud sice uloží advokátu určitou povinnost, která následně bude dobrovolně splněna, avšak porušení etiky bude spočívat právě v tom, že povinnosti se muselo být domáháno soudní cestou. Jinými slovy, že nebylo plněno dobrovolně, řádně a včas. Zde se jedná o situace, kdy advokát má povinnost k určitému plnění, zejména na základě smlouvy (např. nájemné) ke kterému z jeho strany bez právního důvodu nedochází. Druhá strana je pak nucena domáhat se plnění soudní cestou. Kárná praxe ČAK v tomto spatřuje snížení celého advokátního stavu v očích druhé osoby či veřejnosti, a to ať již je soudní spor vyvolán nečinností advokáta¹⁰², či je případně vyvolán bez rozumného právního základu sledující pouze obstrukční účel¹⁰³.

Tyto situace je však třeba posuzovat poměrně restriktivně a s plným vědomím úlohy kárné odpovědnosti coby prostředku *ultima ratio* a zásady *in dubio pro reo*, neboť často může činit obtíže spolehlivě rozlišit mezi sice neúspěšnou, ale oprávněnou obranou dotčeného práva a mezi jednáním, které je pouze účelové a nepoctivé bránění se plnění určité povinnosti, u těchto případů je proto třeba trvat na takové míře jistoty, kdy se obstrukční účel bude jevit jako zjevný.

Další oblast tvoří případy, kdy kárná komise rozhoduje pouze na základě takových soukromoprávních skutečností, které nemají základ v již pravomocném rozhodnutí soudu. Zde je v nejvyšší míře na kárné senáty kladen požadavek, aby se omezily pouze na způsob vystupování advokáta v těchto vztazích a nikoliv na přezkoumávání hmotněprávního základu věci. Kárné senáty zde posuzují skutkový stav pouze u těch případů, ve kterých není skutkový stav žádnou ze stran zpochybňován či se druhá strana nevyjádří a lze s dostatečnou jistotou rozhodnou pouze na základě spisového materiálu. V kárné praxi se např. jednalo o plnění závazků ze smlouvy o zápůjčce¹⁰⁴, z úvěrové smlouvy, směnky¹⁰⁵ či z důvodu nezaplacení daně z nemovitosti¹⁰⁶. Kárná praxe také dovodila, že je v rozporu

¹⁰¹ Viz „*navíc přisouzený věřiteli pravomocným rozhodnutím soudu*“ - Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 1. října 2004, sp. zn. K 72/04.

¹⁰² Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 5. června 2015, sp. zn. K 27/2015.

¹⁰³ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 10. června 2013, sp. zn. K 29/2013.

¹⁰⁴ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 19. září 2003, sp. zn. K 86/02.

¹⁰⁵ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 13. dubna 2000, sp. zn. K 8/00.

¹⁰⁶ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 19. května 2000, sp. zn. K 237/99.

s povinností advokáta jednat poctivě, čestně, slušně a plnit řádně své závazky pokud advokát jako osoba s odbornými znalostmi uzavře vědomě vadnou smlouvu, s tím, že k namítnutí vady dojde až v souvislosti s kárným či soudním řízením, ve kterém se projednává povinnost vzniklá na základě dané smlouvy, přičemž namítnutím (za účelem zneplatnění) této vady se pro sebe advokát snaží získat výhodu¹⁰⁷.

Odstavec poslední čl. 4 Etického kodexu je pak důležitý zejména v situacích, kdy se v jedné osobě advokáta kumuluje více specializací, jako je např. daňový poradce či patentový zástupce. V rámci komplexní nabídky poradenských služeb a neustálém rozšiřování portfolia služeb poskytovaných advokáty, bývá často poměrně nesnadné oddělit a jasně vymezit jednotlivé profese, Etický kodex proto stanoví, že byť advokát vykonává jinou činnost za úplatu, považuje se tato činnost za výkon advokacie, tedy podléhá úpravě obsažené v Etickém kodexu.

První odstavec čl. 5 Etického kodexu pak reaguje na situace, kdy se na trhu vyskytují podnikatelé, jejichž předmětem činnosti není výkon advokacie, avšak poskytují právní služby. Pokud se na takovémto podnikání aktivně účastní i advokát, tak jeho působení v této činnosti nesmí být v rozporu s Etickým kodexem. V odstavci druhém je vysloven zákaz advokáta spolupracovat s podnikatelem, který není advokátem, a jehož předmět činnosti zahrnuje obstarávání cizích záležitostí, bez příkazu uděleného klientem. Tato úprava dopadá např. na realitní kanceláře, kde je v rámci ochrany spotřebitele zjevný zájem, aby advokát nesl odpovědnost za právní služby přímo vůči klientu a nikoli prostřednictvím kanceláře.

4.3 Povinnost advokáta ke klientovi

4.3.1 Základní pravidla

Jedním ze specifíků smluvního vztahu mezi advokátem a klientem je obvykle vyšší míra důvěry mezi stranami, i přesto, že se jedná o soukromoprávní vztah. Požadavek zvýšené míry důvěry plyne především z důvodů, z jakých se klient obrací s žádostí o právní pomoc na advokáta. Nezřídka kdy se bude jednat o citlivé otázky, u nichž existuje značný zájem na utajení jejich obsahu před okolím, případně otázky, jejichž důsledky mají zásadní dopad do osobní či hospodářské sféry klienta, a proto vyvstává požadavek loajality a nezávislosti advokáta, tak aby mohl hájit zájmy klienta nejlepší možným způsobem. Jelikož však takovýto vztah vzniká nejčastěji smluvním způsobem, zejména podle obecné úpravy příkazní smlouvy

¹⁰⁷ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 10. června 2013, sp. zn. K 29/2013.

dle § 2430 a násl. občanského zákoníku, který však nezohledňuje specifika právního vztahu advokáta s klientem, je třeba regulovat tento vztah z pohledu profesní etiky úpravou zvláštní.

Etický kodex proto v čl. 5 tyto tradiční cnosti, jako je čest, poctivost a osobní integrita advokáta, bez kterých nemohou vztahy důvěry existovat, povyšuje mezi stavovské povinnosti¹⁰⁸.

Advokát musí hájit pouze zájmy klientů, bez rozdílu, zda se jedná o smluvního klienta, či byl klient ustanoven soudem či Českou advokátní komorou. Etický kodex stanoví, že oprávněné zájmy klienta mají přednost před vlastními zájmy advokáta i před zájmy vůči ostatním advokátům, které by mohl mít advokát z kolegiálních důvodů. Zásadní důležitost má přitom v zákonné dikci spojení „*oprávněné zájmy*“, nejedná se tedy o každý klientův zájem, nýbrž je třeba posuzovat tuto oprávněnost ve vztahu k ostatním hodnotám, s nimiž se dostává do střetu. Osobně se domnívám, že pro konstatování oprávněnosti neposlouží samotný soulad s právem, dobrými mravy či hospodářským zájmem. Je třeba oprávněnost hodnotit i ve vztahu k advokátu, podrobit klientův zájem optikou nejen obvyklých poměrů v advokacii, ale i individuálním odůvodněným potřebám advokáta. Lze si jistě představit situaci, kdy klient bude požadovat po advokátovi poskytnutí právních služeb, jež snesou odkladu mimo pracovní hodiny advokáta či během předem avizované dovolené. Takový klientův požadavek by byl v souladu s právem, neodporuje dobrým mravům a jistě si lze představit i klientův hospodářský zájem na poskytnutí právní služby co možná nejrychleji. Přesto však takový požadavek není oprávněný vůči advokátovi a nelze po něm rozumně požadovat, aby takovémuto požadavku podřídil své zájmy.

V čl. 6 odst. 3 Etického kodexu je zakotvena povinnost advokáta neověřovat úplnost či pravdivost poskytnutých skutkových informací klientem bez jeho souhlasu. Jak již bylo několikrát zdůrazněno, důvěra je jedním ze základních prvků advokacie, proto by mělo být právě v zájmu klienta, aby sám předem advokátu sdělil veškeré relevantní a pravdivé informace, tak aby byl důsledně zjištěn skutkový stav. Přitom však jedna z dalších vůdčích idejí advokacie, kterou je povinnost péče může být v tomto ohledu v protikladu s důvěrou. Jelikož důvěra spočívá ve spoléhání na pravdivost obdržených informací, tedy často slepému přebírání poskytnutých informací.

Z důvodu dostání oběma povinnostem lze proto souhlasit s názorem, že by advokát měl být povinen brát v úvahu i klíčové faktory, jež jsou relevantní pro psychologii vnímání a reprodukce. Neměl by bez dalšího věřit v pravdivost a úplnost informací, které mohou být

¹⁰⁸ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. Zlín: ŽIVA, v.o.s., 1994. s. 50.

nesprávné, např. v důsledku emočního rozrušení, zdravotního stavu či delšího časového úseku mezi vjemem a jeho reprodukcí¹⁰⁹.

Domnívám se, že v těchto případech by advokát měl klienta vést a usměrňovat tak, aby zjistil úplný a správný skutkový stav, jenž povede k efektivnímu prosazování a ochraně klientových práv a oprávněných zájmů ve smyslu § 17 ZoA¹¹⁰. Pokud by takovýto postup nebyl možný, je na místě požadovat po klientu udělení souhlasu k prověření skutkových informací, jak stanoví čl. 6 odst. 3 Etického kodexu.

Pokud by nebyl ani poté souhlas udělen, lze brát tuto skutečnost jako klientův příkaz neověřovat skutkové informace, jímž je advokát vázán. V situaci, že informace by zjevně byly nepravdivé, tak advokát může přistoupit k vypovědění či odmítnutí právní služby z důvodů uvedených v § 20 odst. 2. ZoA, tedy kvůli narušení nezbytné důvěry či neposkytnutí potřebné součinnosti.

Advokátu se dále zakazuje použít informace, které získal od klienta nebo o klientovi v souvislosti s výkonem advokacie způsobem, který je na újmu klienta, nebo by byl získán prospěch pro advokáta či pro třetí osoby. Dané ustanovení čl. 6 odst. 4 zakazuje praktiku zvanou „*insider trading*“, tedy využití určitých veřejně nedostupných informací, jež poškozují klienta v prospěch svůj či prospěch třetích osob. Lze si představit různé situace na finančním trhu, typicky např. zneužití neveřejných výsledků hospodaření obchodní korporace, jejíž akcie se obchodují na akciovém trhu (odkud tento termín pochází), či v oblasti práva duševního vlastnictví.

Povinnosti advokáta vůči klientu nezanikají s ukončením poskytování právních služeb, a proto i Etický kodex, do kterého byl počátkem roku 2013 přidán v čl. 6 odstavec 5., jenž reagoval na kárnou praxi, která sankcionovala advokáty za jednostranné započítávání pohledávek za poskytnuté právní služby vůči klientům z depozita¹¹¹. Současná úprava již omezuje právo advokáta započíst odměnu za zastupování klienta před soudem či jiným orgánem na jediný případ, a to pouze proti pohledávce klienta na výplatu přisouzené náhrady nákladů řízení.

¹⁰⁹ TICHÝ, Liboš. *Odpovědnost advokáta za škodu*. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 155.

¹¹⁰ Kárný senát ČAK se ve svém rozhodnutí ze dne 12. listopadu 1999 sp. zn. K 75/99 zabýval situací, kdy advokát slepě důvěřoval svému klientovi ohledně skutečnosti, že je vlastníkem nemovitosti, přestože vlastníkem nebyl. Na tomto základě poslal nájemníkům výzvu o vyklizení nemovitosti, ačkoli si neověřil skutečnou existenci jejich práva věc užívat. Následnou korespondenci protistrany, která rozporovala existenci vlastnického práva výpisem z katastru nemovitostí, advokát označil za „pamflet“ a „nesmysly“, které „postrádají rozumového základu“. Kárný senát konstatoval, že se advokát dopustil jednání, které bylo nečestné a snižovalo důstojnost jak protistrany, tak celého advokátního stavu. Bylo shledáno, že se dopustil porušení § 16 odst. 2 a § 17 ZoA ve spojení s čl. 4 odst. 1 a čl. 17 odst. 3 Etického kodexu.

¹¹¹ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 9. listopadu 2004, sp. zn. K 51/2003, rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 24. listopadu 2003, sp. zn. K 85/2002.

4.3.2 Převzetí právních služeb

Úprava převzetí právních služeb obsažená v článku 7. odst. 1. Etického kodexu dopadá na případy, kdy vzniká spor ze smlouvy, kterou připravoval advokát. V takovém případě advokát není oprávněn v daném sporu poskytovat právní služby žádné ze stran, s výjimkou situace, kdy již při přípravě smlouvy strany věděly, že advokát poskytuje právní službu pouze jedné z nich, a zároveň měly příležitost si obstarat vlastního kvalifikovaného zástupce.

Lze proto nanejvýše advokátům doporučit, aby při přípravě smluv pořizovali věrohodný písemný záznam o informovanosti smluvních stran s tím, komu je právní služba poskytována¹¹². Není-li takového záznamu, může být vědomost smluvních stran prokázána i jinými okolnostmi, např. skutečností, že strany vědí, že jedna z nich je dlouhodobým klientem tohoto advokáta.

V dalších odstavcích čl. 7 je provedena zásada nezávislosti advokáta a prevence střetu zájmů, kdy je stanoveno, že advokát nemůže poskytovat právní služby ve stejné věci více klientům, bez výslovného souhlasu všech klientů v dané věci, byť jejich zájmy v rozporu nejsou, s výjimkou klientů ustanovených soudem či ČAK.

Dané pravidlo je přitom dále zpřísněno, kdy je advokát i přes souhlas povinen poskytnutí právní služby odmítnout, jestliže v téže věci hrozí, že mezi klienty vznikne rozpor v jejich zájmech. Úprava v Etickém kodexu je proto v daném ohledu přísnější, než úprava obsažená v § 19 odst. 1. písm. a) ZoA, který pouze upravuje povinnost advokáta odmítnout poskytnutí právních služeb při již nastalém rozporu v zájmech, kdežto k aplikaci povinnosti obsažené v Etickém kodexu postačí již pouhý budoucí hrozící rozpor, jehož vznik je nejistý.

4.3.3 Odmítnutí právních služeb a odstoupení od smlouvy

Úprava obsažená v čl. 8 Etického kodexu reaguje na úpravu odmítnutí a vypovězení smlouvy o poskytování právních služeb upravenou v zákoně o advokacii¹¹³. Etický kodex stanoví, že v případě, kdy je advokát povinen nebo oprávněn odmítnout či vypovědět poskytování právních služeb, a hodlá tak učinit, musí provést přiměřená opatření k odvrácení závažné újmy, která žadateli bezprostředně hrozí. Je otázkou jakou míru opatření lze po advokátovi v tomto případě požadovat. Bude ji nutné hodnotit vždy s ohledem na konkrétní okolnosti situace. Domnívám se, že obecně lze říci, že v zásadě větší míru přijatých opatření je třeba požadovat po advokátovi, který již je s klientem v určitém právním

¹¹² ČERMÁK, Karel. *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, text s komentářem*. 2. vydání. Praha: Česká advokátní komora, 2000. s. 29.

¹¹³ Zejména v § 18, 19 a 20 ZoA.

vztahu,

a předchozím právním jednáním se mu zavázal poskytnout právní služby. Bude tak na místě, aby např. zabránil vypršení procesních lhůt včasným podáním či zabránění vzniku škod sepsáním návrhu na vydání předběžného opatření. V druhém případě nelze rozumně po advokátu, jako podnikatelovi soukromého práva požadovat, aby navíc neplaceně poskytoval právní poradenství nad rámec obecné rady, jež nevyžaduje hlubší zkoumání případu.

Proto si lze představit odkázání na jiného advokáta či obecné poučení jak má postupovat.

Za zmínku stojí, že i když současný předpis používá pojem újmy „bezprostředně“ hrozící, tedy známe v okamžiku ukončení poskytování služeb, tak obdobná úprava z počátků advokacie na našem území, ačkoli sledovala stejný cíl, tak zavazovala advokáta k poskytování služeb podstatně déle, a to po následujících 14 dnů od výpovědi¹¹⁴.

Vzájemná důvěra mezi advokátem a klientem je posílena povinností advokáta odmítnou zájemce o právní služby v případě, že by toto poskytnutí znamenalo přetížení advokáta, v jehož důsledku by nebyl schopen udržet standard doposud poskytovaných služeb.

Mezi další důvody odmítnutí právních služeb, které Etický kodex upravuje, patří nedostatek odborných zkušeností či znalostí advokáta, daný nedostatek lze překonat výslovným souhlasem klienta o této skutečnosti. Etický kodex předpokládá, že v tomto případě bude spolupracováno s jiným advokátem nebo odborníkem, také brání-li advokátu špatný zdravotní či psychický stav je oprávněn poskytnutí služeb odmítnout.

Novinkou, která byla zavedena novelizací v roce 2013, je vytvoření čl. 8 odst. 6., dle kterého advokát odmítne poskytnutí právní služby, pokud by se měl zavázat hradit, byť jen z části, náklady klienta bez nároku na jejich proplacení. Ze zápisu schůze představenstva ČAK¹¹⁵ není zřejmé, z jakého důvodu a k jakému účelu byla tato úprava přijata, jako účel regulace se jeví určité omezení tzv. výsledkových žalob (Pactum de quota litis), kdy advokáti nabízejí klientům uplatnění jejich nároků, které obvykle nesou poměrně značné riziko neúspěchu, a to na účet samotného advokáta, který v případě neúspěchu ponese ztrátu. Na druhé straně bude v případě úspěchu ve věci nárokovat značně větší odměnu, než které je obvyklá,

a to s ohledem na výši přiřknuté částky. Z mého pohledu takto formulované ustanovení obsahuje jistá interpretační úskalí. Pojem náklady klienta zahrnuje vše, co v určité věci musí

¹¹⁴ Zákon č. 96/1868 ř.z., ze dne 6. července 1968, jimžto se uvádí Řád advokátský v § 11 praví „Advokát má právo, straně své dáti výpověď, jest ale povinen zastupovati ji ještě 14 dní, od dodání výpovědi počítajíc, pokud potřebí, aby jí uhájil právních následků; totéž jest povinen učiniti, kdyby strana jemu dala výpověď“.

¹¹⁵ Zápis z 36. schůze představenstva, která se konala ve dnech 11. – 12. března 2013.

klient vynaložit. V rámci soudního sporu to bude zejména soudní poplatek, odměna za zastupování atd., v případě neúspěšného sporu pak i náhrada nákladů protistrany¹¹⁶. V celé této šíři se dle daného ustanovení Etického kodexu advokát nesmí zavázat k tomu, aby je hradil bez nároku na jejich proplacení. Na druhé straně čl. 10 upravující odměnu advokáta v odst. 5 výslovně připouští sjednání odměny i způsobem, kdy ne vždy vznikne advokátu nárok

na odměnu v rámci tzv. odměny závislé na výsledku, které se jakožto zvláštnímu způsobu sjednání odměny budu ještě věnovat podrobněji dále v práci. Může se proto zdát, že toto ustanovení obsahuje výjimku z obecného pravidla, kdy klient bude muset hradit vždy náklady řízení s výjimkou té části nákladů řízení týkající se odměny advokáta, je-li tato odměna sjednána v závislosti na úspěchu ve věci. V případě, že bychom možnost určení vzniku nároku na odměnu, která je závislá na výsledku považovali jako výjimku z obecného pravidla, pak bychom museli připustit, že význam slova „hradit“ nezahrnuje situace, kdy je vznik určitého nákladu (popř. odměny) možný, ale není jistý, což by směřovalo k vyslovení závěru, že všechny náklady řízení mimo odměnu advokáta, která je sjednána v závislosti na výsledku musí vždy nést klient. Akceptování takového závěru by však směřovalo proti smyslu a účelu v Etickém kodexu výslovně umožněnému druhu sjednané odměny formou *Pactum de quota litis*, která je mimo jiné zakázána i v Etickém kodexu advokátů v Evropské Unii. Takto sjednaný způsob odměny totiž dle mého názoru vychází z myšlenky ochrany klienta nejen před povinností hradit odměnu vlastního advokáta, ale taktéž před vysokými náklady řízení, které by buď klientovi bránily v samotném zahájení řízení či by pro něj byly v případě následného neúspěchu likvidační.

Hlavní složkou nákladů přitom nemusí být samotná odměna advokáta, na kterou by dopadala výjimka z hrazení nákladů, na což je například pamatováno při úpravě této formy sjednávání odměny ve Spojených státech amerických, kde se tímto způsobem sjednaná odměna v určitých typech sporu tradičně objevuje a v etických pravidlech je výslovně připuštěna možnost, aby bylo v rámci takto stanovené odměny sjednána i povinnost hradit ostatní náklady řízení advokátem¹¹⁷. Domnívám se proto, že i v naší úpravě by měla být pro naplnění účelu této odměny zahrnuta možnost, aby bylo možně v rámci takto stanovené odměny sjednat i úhradu ostatních nákladů advokátem. Bylo by proto vhodné pro odstranění nejasností rozšířit čl. 8 odst. 6 o větu znějící „*Není-li odměna sjednána dle čl. 10 odst. 5.*“. Při tomto

¹¹⁶ K nákladům řízení viz § 137 OSŘ.

¹¹⁷ ABA Model Rules of Profession Conduct, bod 1.5, odst. 8, písm. c).

způsobu stanovení odměny by se samozřejmě jednalo o dvoustranný závazkový vztah, na jehož základě bude mít advokát povinnost plnit na vlastní účet jménem klienta a vztahy vůči třetím osobám (účastníkům řízení) zůstanou nedotčeny.

4.3.4 Povinnosti v průběhu poskytování právní služby

Jelikož jedním z hlavních posláních Etického kodexu je ochrana klienta, normuje proto Etický kodex základní povinnosti advokáta směřující k ochraně klienta v čl. 9., nedodržením těchto povinností by pak mohla vzniknout vážná újma klientovi. První povinností advokáta vůči klientu je informační, advokát má povinnost informovat klienta o aktuálním stavu věci¹¹⁸, poskytnout klientovi náležité vysvětlení a podklady pro řádné uvážení dalšího postupu ve věci, včetně informací o následcích promlčení nebo běhu lhůty¹¹⁹. Všechna sdělení učiněná vůči klientu by měla být pravdivá¹²⁰ a úplná, tím je třeba rozumět poskytnutí všech informací

a podkladů, které mohou být relevantní v rozhodovací procesu, v rámci kterého bude klient volit další postup. Advokát by neměl klientovi podávat pouze takové informace, které jej ovlivní k volbě určitého advokátem preferovaného postupu, nýbrž by měl klienta seznámit se všemi možnými postupy v rámci právního řádu, z kterých klient bude klient volit po předchozím prezentování odborného názoru advokáta a výhod či úskalí jednotlivých možných postupů.

Advokát by také měl po provedeném právním rozboru klienta seznámit s možnou obranou protistrany, upozornit jej na eventuální obtíže v průběhu dokazování, výši soudních poplatků včetně nákladů zastoupení a také kolik mohou činit náklady, které bude muset zaplatit protistraně v případě neúspěchu. Advokát má morální povinnosti klienta upozornit, aby se do sporu nepouštěl, je-li přesvědčen, že dosažení požadovaného výsledku je zřejmě beznadějně,

i za cenu, že se tím advokát připraví o odměnu¹²¹. Aby klient mohl věc náležitě zvážit a informovaně se rozhodnout, je nutné, aby byly tyto informace klientu poskytnuty včas.

V praxi se také objevují situace, kdy klient trvá na určitém postupu či podání, které sice není v rozporu s právními ani stavovskými předpisy, nicméně je dle názoru advokáta

¹¹⁸ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 18. června 2010, sp. zn. K 157/2009 – advokát je povinen informovat klienta o stavu exekučního řízení.

¹¹⁹ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 24. května 2002 sp. zn. K 13/02 – jestliže advokát předá klientovi jím vypracované podání, aniž by ho poučil o lhůtě, v které je nutné jej odeslat soudu, tak se dopustí závažného porušení povinností advokáta.

¹²⁰ Jinak by se dostal do rozporu s časným chováním a tím do rozporu s čl. 4 odst. 1 Etického kodexu a a § 16 odst. 2 ZoA.

¹²¹ RUBEŠ, Josef. O některých etických zásadách každodenní práce soudce a advokáta. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 11-12, s. 27.

zjevně bezúspěšné. Takovým pokynem může být třeba sledováno pouhé oddálení věci, které je klientu prospěšné (např. téměř nikdy není úspěšné odvolání proti nařízení výkonu rozhodnutí,

jsou-li splněny předpoklady pro nařízení jeho výkonu, přesto však klient může mít zájem na tom, aby byl jeho výkon i neúspěšným odvoláním odsunut). Někteří advokáti pak mají tendenci do podání připisovat, že tak činí na výslovný příkaz klienta, což je zcela nevhodné, a navíc je tím porušována povinnost mlčelivosti¹²². Výslovný příkaz klienta, na kterém i přes předchozí upozornění klient trvá, je vhodné zachytit písemně z důvodu usnadnění následné důkazní situace, avšak nikoliv přímo v podání, kde bude dostupný jakožto součást spisu soudu i protistraně.

Druhý odstavec čl. 9 Etického kodexu upravuje problematiku tzv. depozita, tedy situace kdy advokát od klienta převezme peníze či jiné majetkové hodnoty k určitému účelu. Dodejme, že právě za porušení stavovských předpisů týkající se úpravy depozita jsou v rámci kárných řízení ukládány velmi přísné opatření, včetně nejprísnějšího – vyškrcnutí ze seznamu advokátů¹²³. Na úpravu depozita bude dopadat právní úprava smlouvy o úschově v § 2402 a následující občanského zákoníku. Úprava v občanském zákoníku nestanovuje zvláštní požadavek formy smlouvy, ten je však dán stavovským předpisem¹²⁴, její nedodržení proto může mít za následek kárnou odpovědnost advokáta, na platnost smlouvy však vliv mít bez dalšího nebude. Smlouva o depozitu je reálný dvoustranný či vícestranný závazkový vztah, jehož účelem je, aby advokát převzal a opatroval věc schovatele. Předmětem mohou být peníze, ale i jakékoliv jiné hodnoty.

V praxi se nejčastěji bude uzavírat smlouva o depozitu v souvislosti s převodem nemovité věci a zajištěním její kupní ceny¹²⁵. Takto svěřené hodnoty je povinen advokát spravovat s péčí řádného hospodáře a nesmí je použít jinak než ke stanovenému účelu. Pro advokáta to může znamenat např. u peněžitých prostředků povinnost zajistit jejich úročení na zvláštním účtu. V souvislosti s faktem, že advokát má určitou věc ve své moci, ačkoliv není

¹²² Tamtéž

¹²³ Což reflektuje skutečnost, že nezřídka kdy se tak děje úmyslně ze zjištěných důvodů. Jednání je tím závažnější, neboť advokát zneužívá důvěry klienta, která vychází z advokátního stavu jako celku, čímž poruší nejen smlouvu, ale také celou řadu ustanovení zákonných a stavovských předpisů. Dále je také přitěžující okolností samotný fakt, že ačkoli by advokát měl svému klientu pomáhat, tak tímto způsobem naopak může klientu přivodit značné problémy, čímž projeví naprostý nedostatek morální způsobilosti pro výkon advokacie – viz např. rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 1. dubna 2005 sp. zn. K 145/04.

¹²⁴ Usnesení představenstva ČAK č. 7/2004 Věstníku, čl. 1 odst. 1.

¹²⁵ KOSCHIN, Zdeněk Úschova peněžních prostředků advokátem a úrok z nich. *Bulletin advokacie*, 2009, roč. 20, č. 4, s. 35.

jejím vlastníkem, vyvstávají také otázky možnosti započtení a odpovědnosti za způsobenou škodu.

K otázce započtení depozita oproti pohledávce vůči klientu advokátem jak ZoA, tak stavovské předpisy mlčí¹²⁶. Pokud bychom použili subsidiárně úpravu v občanském zákoníku, zdálo by se, že takové započtení možné je. Avšak oproti obecné úpravě se zde promítá exkluzivita a privilegium vztahu advokáta s jeho klientem, kdy advokát musí v rámci poskytování právních služeb hájit nejlepší zájmy klienta, a to i v případech, že klient nebude schopen či ochoten dostát svým smluvním povinnostem. Kárná komise ČAK proto dovodila¹²⁷, že úprava depozita v Etickém kodexu znějící „*nesmí je použít jinak než ke stanovenému účelu*“ musí být vykládána absolutně, nejenom tak, že omezuje možnost dispozice s depozitem v majetkové sféře advokáta po dobu jeho správy, ale i tak, že vylučuje způsob, byť i legitimního uspokojení existující pohledávky, včetně pohledávky palmární vzniklé v důsledku poskytnuté služby. Opačný výklad by byl v rozporu se základním účelem depozita, kterým je nejčastěji zajistit vyšší míru důvěry v bezpečnost transakce zajištěné na základně advokátního depozita. Obdobně půjde-li o hmotnou movitou věc, která bude vzata do depozita, tak bude vyloučeno její zadržetí dle § 1395 a násl. občanského zákoníku. Takové výsadě na druhou stranu nebudou podléhat pohledávky vůči advokátovi, byť by měly svůj původ v souvislosti s výkonem advokacie¹²⁸, takové pohledávky budou moci být advokátem jednostranně započteny¹²⁹.

Odpovědnost za škodu bude advokát nést v případě, že užije věc pro sebe, umožní-li užití věci jinému či ji dá bez svolení do úschovy jinému, v takovém případě nahradí škodu i nahodilou¹³⁰.

Advokát je povinen po splnění podmínek depozita plnit včas, v celé částce, a nikoli ve splátkách¹³¹. Etický kodex také řeší otázku případných přírůstků, ty je advokát povinen vydat složiteli, nebylo-li dohodnuto jinak. K otázce zacházení s úroky je třeba mít na paměti, že složitel je vlastníkem peněžních prostředků v rámci depozita až do okamžiku jejich výplaty. Případný úrok z tohoto kapitálu pak činí nepochybně jeho příslušenství¹³², které náleží majiteli věci hlavní, tedy složiteli a advokát k němu bude ve vztahu pouhého detentora.

¹²⁶ Etický kodex upravuje v čl. 6 odst. 5 pouze zákaz započtení odměny advokáta za zastupování účastníka řízení před soudem nebo jiným orgánem.

¹²⁷ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 16. června 2000, sp. zn. K 21/00. a rozhodnutí odvolacího kárného senátu ČAK ze dne 24. listopadu 2003, sp. zn. K 85/02.

¹²⁸ Např. dlužné nájemné, půjčka atd.

¹²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2014, č. j. 33 Cdo 3569/2013.

¹³⁰ § 2405 občanského zákoníku.

¹³¹ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 21. února 2014, sp. zn. K 77/2013.

¹³² § 513 občanského zákoníku.

S úrokem proto bude muset zacházet jako s věcí cizí a vrátit ji jejímu vlastníku (složiteli). Otázku pak vyvolává dikce „*nebylo-li dohodnuto jinak*“, která by umožňovala dohodu složitele s advokátem, na základě které by se vzniklé úroky stávaly originárně vlastnictvím advokáta. Z. Koschin¹³³ ve svém článku však možnost dohody složitele s advokátem, kterou by nabýval úroky důrazně odmítá a uvádí, že úrok je „*zcela bezvýjimečně, bez možnosti jakékoliv dohody, která by uvedené upravovala jinak, majetkem složitele*“ jako argument uvádí zejména rozpor se zákonem v kogentním ustanovení § 121 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a s jistými pochybnostmi připouští pouze možnost uzavření takové smlouvy, kdy by po skončení úschovy vyúčtoval advokát svému klientu odměnu ve výši úroků. Osobně se však i s ohledem na provedenou rekonstrukci soukromého práva nemůžu s tímto názorem ztotožnit. Předně se domnívám, že výklad je poněkud formalistický a v současné době těžko udržitelný¹³⁴, smysl zvýšené míry ochrany depozita sleduje, aby jím bezpečně splněn určitý účel, pro který bylo depozitum zřízeno. Zvýší-li se tedy částka, jejíž výše již předtím byla dostatečná pro dosažení stanoveného účelu o úrok, který by připadl advokátu, není tím ohrožen její účel. Dále bude-li současné ustanovení týkající se příslušenství v § 513 občanského zákoníku podrobena tzv. testu kogentnosti¹³⁵ lze zřejmě dovodit, že se jedná o ustanovení dispozitivní. Proto i s ohledem na dikci Etického kodexu, jež sleduje možnost, aby bylo předem možné ujednat, že případné přírůstky budou sledovat jiný osud, než povinnost je vydat zpět složiteli depozita, se domnívám, že nebude v rozporu se stavovskými předpisy ani zákonem, když advokát předem ujedná s klientem smlouvu, dle níž se odměna buď částečně, nebo úplně bude hradit z úroků plynoucí z kapitálu v depozitu. V závislosti na smlouvě k nim pak může advokát nabýt vlastnické právo již v době, kdy byly připsány na účet, v této situaci se doba splatnosti části odměny odpovídající výši úroku bude shodovat s okamžikem připsání daného úroku. Ze stejných důvodů se rovněž domnívám, že bude možné připsané úroky započíst vůči pohledávce klienta za advokátem, nebude-li takové započtení smluvně vyloučeno.

V dalším ustanovení upravující povinnosti advokáta v průběhu poskytování právních služeb je stanoveno, že advokát musí zvažovat rizika, a zvýší-li se podstatně rozsah možné

¹³³ KOSCHIN, Zdeněk Úschova peněžních prostředků advokátem a úrok z nich. *Bulletin advokacie*, 2009, roč. 20, č. 4, s. 35-36.

¹³⁴ Viz § 2 odst. 2 občanského zákoníku.

¹³⁵ MELZER, Filip. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, č. 7, s. 253-260.

odpovědnosti nad jeho zákonné pojištění¹³⁶, je povinen pojištění navýšit či od smlouvy odstoupit. Po skončení poskytování právních služeb musí advokát vydat veškeré věci zpět klientovi. Pro jejich zadržení není důvodem ani to, že klient dosud nezaplatil odměnu advokáta či výlohy.

4.3.5 Odměna advokáta

Advokát, který často vystupuje v pozici podnikatele, poskytuje právní služby primárně za odměnu, Etický kodex proto stanovuje určité limity v oblasti odměňování advokáta. Stanoví, že již při sjednávání odměny musí advokát pravdivě informovat klienta o očekávaném rozsahu úkonů a na jeho žádost úplně vysvětlit výši mimosmluvní odměny¹³⁷. Smluvní odměna musí být přiměřená vzhledem k rozsahu a náročnosti věci, advokát je přitom oprávněn sjednat odměnu podílem na věci, nebo na jejím výsledku. Formální požadavky na způsob sjednání nejsou kladeny a může být na rozdíl od úpravy v Německu¹³⁸ domluvena i ústně, písemnou formu lze však přesto vřele doporučit. Odměnu lze sjednat jako mimosmluvní na základně advokátního tarifu stanovenou dle jednotlivých úkonů právní služby, nebo jako smluvní odměnu, která je v § 3 odst. 1 advokátního tarifu definována jako *„ujednání mezi advokátem a klientem o částce, za niž bude právní služba poskytnuta, anebo o způsobu jejího určení“*. Smluvní odměna může být sjednána v několika formách, kterým se budu věnovat podrobněji dále. Těmito formami jsou úkolová odměna, odměna na základě paušálu, časová odměna, podílová odměna a odměna stanovená v závislosti na výsledku věci. Etický kodex klade na jakoukoliv formu smluvní odměny několik požadavků, dle čl. 10 odst. 2 Etického kodexu musí být odměna přiměřená a nesmí být ve zřejmém nepoměru k hodnotě a složitosti věci.

Požadavek přiměřenosti se nebude vztahovat pouze k určení horní hranice odměny, nicméně za nepřiměřenou výši odměny je třeba posuzovat i takovou odměnu, která je nepřiměřeně nízká¹³⁹. Nepřiměřeně nízká odměna, byť by byla na prospěch klientovi, tak může narušovat soutěž advokátů a jejich rovné postavení na trhu právních služeb, obzvláště v případě veřejných soutěží o poskytování služeb by mohlo nasazení tzv. predátorských cen za účelem např. získání referencí představovat narušení hospodářské

¹³⁶ Dle § 24a odst. 1 zákona o advokacii je minimální limit výše pojistného plnění za škodu advokáta 5.000.000 Kč.

¹³⁷ Pokud advokát nezná a nesprávně účtuje odměnu, či účtuje odměnu za úkony, které advokátní tarif ani nezná, dopouští se tím kárného provinění - rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 20. dubna 2007, sp. zn. K 1/07.

¹³⁸ Je vyžadována písemná forma u všech forem odměny, ta navíc musí být oddělena od všech ostatních písemností, včetně plné moci – oddíl 3a Gesetz über die Vergütung der Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälte ze dne 5. května 2004.

¹³⁹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Advokátní právo*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 307.

soutěže za současného porušení Etického kodexu¹⁴⁰. Přísnější úpravu týkající nepřiměřeně nízkých odměn za poskytování právních služeb lze najít například u sousedů v Německu, kdy § 49b odst. 1 německého zákona o advokacii¹⁴¹, stanoví, že advokát se nemůže s klientem dohodnout na nižší odměně, než kterou stanoví advokátní tarif¹⁴². Po konzultaci případu s klientem je však německý advokát oprávněn v odůvodněných případech odměnu snížit, či se ji vzdát.

Dalším korektivem Etické kodexu je, že nesmí být v zřejmém nepoměru k hodnotě a složitosti věci, toto kritérium se bude posuzovat zejména s ohledem na demonstrativní výčet posuzovaných aspektů v rámci čl. 10 odst. 3 Etického kodexu.

Advokát by přitom měl usilovat o finančně nejefektivnější řešení sporu, jež může spočívat i v doporučení k mimosoudnímu řešení sporu či v rámci rozhodčího řízení. Advokát je také povinen klienta informovat o jeho případném nároku na bezplatnou právní pomoc, pokud by klient splňoval podmínky pro její přiznání dle zvláštních zákonů.

Pravidla upravující odměnu advokáta jsou součástí etického kodexu, který je stavovským předpisem, jehož porušení zakládá kárnou odpovědnost advokáta vůči ČAK a nikoliv právním předpisem, který by byl závazný vůči třetím osobám, tak porušení těchto ustanovení nebude mít bez dalšího vliv na platnost či nároky ze smlouvy uzavřené mezi advokátem a klientem. V této problematice však na jedné straně Nejvyšší soud dospěl k závěru¹⁴³, že právní úkon, který je v rozporu s Etickým kodexem, nelze automaticky považovat za právní úkon v rozporu se zákonem.

Nicméně tento nesoulad je významný při posuzování konkrétní situace, zda smlouva (zde příkazní) byla ujednána v souladu s dobrými mravy¹⁴⁴, které jsou vykládány jako „*souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence a jsou sdíleny rozhodující částí společnosti*“¹⁴⁵. V rámci posuzování, zda se smlouva přičí dobrým mravům či nikoliv však Nejvyšší soud považuje za jedno z kritérií i to zda byla smlouva sjednána v souladu s čl. 10 Etického kodexu.

¹⁴⁰ Tamtéž, str. 308.

¹⁴¹ Bundesrechtsanwaltsordnung ze dne 1. srpna 1959.

¹⁴² Gesetz über die Vergütung der Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälte ze dne 5. května 2004.

¹⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. června 2003, sp. zn. 33 Odo 506/2001.

¹⁴⁴ Rozpor s dobrými mravy může představovat důvod relativní neplatnosti smlouvy, zejména ujednání o odměně, viz § 580 (1) ve spojení s § 586 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁴⁵ tamtéž

Odměna sjednána jako podíl na výsledku věci

Jedná se o ujednání, kdy odměna a její výše je závislá na výsledku sporu, ze kterého se stanoví určitou poměrnou částí. Tento druh odměny je označován *pactum de quota litis*, anglicky pak *contingency fees arrangement*. Takto ujednaná odměna má své opodstatnění v náročných právních sporech, kdy případný úspěch by mohl žalobci přinést značný majetkový prospěch a potencionálně z něho učinit i milionáře, na druhé straně však bude případ vyžadovat náročnou právní přípravu, kterou klient není s to zaplatit¹⁴⁶. V praxi se může jednat o případy náhrad škod na zdraví, kdy se poškozený v důsledku pracovního či jiného úrazu ocitl bez příjmu a nemůže si dovolit platit náklady zastoupení advokátem. Potencionální úspěch by sice znamenal pro žalobce velký majetkový příjem, avšak v případě neúspěchu by nebyl schopen poskytnout úhradu za právní služby a advokát by se vystavoval riziku, že za své služby nedostane zaplacené. Nebyla-li by přípustná možnost stanovit odměnu v závislosti na výsledku řízení, tak by mohli poškození zůstat bez adekvátní právní pomoci a jejich nároky na náhradu škody by zůstaly neuplatněny. Advokát sjednáním takové odměny sice vstupuje do rizika, že v případě neúspěchu mu na odměnu nevznikne nárok, na druhé straně v případě úspěchu by byl schopen dosáhnout podstatně vyšší odměny, která by pak mohla krýt ztrátu z jiných neúspěšných případů s takto sjednanou odměnou.

Tento typ způsobu určení odměny je nejběžnější ve Spojených státech amerických, zejména ve věcech náhrady újmy na zdraví a ve zdravotnických sporech¹⁴⁷, zároveň je tento typ sjednání odměny zakázán na celém území Spojených států amerických v trestních věcech z obavy, že by to napomáhalo korupci a nepřipustnému odrazování klienta od uzavření dohody o vině a trestu¹⁴⁸. Přístup na evropské úrovni je však oproti Spojeným státům americkým odlišný a Etický kodex advokátů v Evropské unii stanoví v článku 3.3.1, že „Advokát nemůže stanovit odměnu na základě dohody *pactum de quota litis*“. Dodejme, že možnost sjednání této formy odměny je v rámci sousedních zemí vyloučena rovněž Rakousku¹⁴⁹ a Polsku¹⁵⁰, výjimkou je Slovensko s úpravou obdobné té české a omezením maximální výše odměny

¹⁴⁶ Existuje sice možnost ustanovení právního zástupce soudem či ČAK, avšak klient zde nemá možnost výběru konkrétního advokáta a navíc bude motivace advokáta k odvedení kvalitní právní služby ve značně rozsáhlé věci patrně nižší, nežli u odměny sjednané v závislosti na výsledku.

¹⁴⁷ CANNON, Therese A, AYTCH, Sybyl T. *Ethics and Professional Responsibility for Paralegals*. New York: Wolters Kluwer, 2018, s. 319.

¹⁴⁸ tamtéž

¹⁴⁹ § 16 odst. 1 Rechtsanwaltsordnung.

¹⁵⁰ bod 36. odst. 3. CHWAŁA Nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych w sprawie Kodeksu Etyki Radcy Prawnego ze dne 22. listopada 2014.

na 20% z přiřknuté částky¹⁵¹. Poněkud složitější je situace Německu, kde myšlenka sjednání odměny v závislosti na výsledku byla tradičně odmítána a i v současné době je zakotvena v německém zákoně o advokacii¹⁵². Nicméně v roce 2006 zasáhl do této problematiky Spolkový ústavní soud, kdy ve svém rozhodnutí¹⁵³ konstatoval, že absolutní vyloučení možnosti sjednání odměny závislé na výsledku je neústavní. Spolkový ústavní soud argumentoval především odepřením přístupu ke spravedlnosti v případě, že by z tohoto pravidla nebyla stanovena výjimka. Ačkoliv předmětné ustanovení zákona o advokacii zůstalo nedotčeno, tak v důsledku rozhodnutí byla v roce 2008 přidána do zákona o odměňování advokátů výjimka¹⁵⁴, dle které může advokát s klientem dohodnout odměnu v závislosti na výsledku, pokud by v konkrétním případě pro klienta její odmítnutí znamenalo, že s ohledem na svoji finanční situaci nebude schopen řádně hájit svá práva.

Česká úprava tohoto institutu jde určitou vlastní střední cestou, kdy čl. 10 odst. 5 Etického kodexu stanoví, že takové ujednání je možné, avšak nesmí být v nepřiměřené výši a nesmí být v zřejmém nepoměru k hodnotě a výši věci. Normuje přitom, že za přiměřenou odměnu zpravidla nelze považovat, pokud je tento podíl vyšší než 25%, naproti tomu nejčastěji sjednaná výše ve Spojených státech amerických činí 33 %¹⁵⁵, pouze výjimečně bývá sjednávána méně než 25% či výše než 50%¹⁵⁶. Česká úprava na rozdíl od úpravy na Slovensku nevyklučuje podíl i vyšší, než je stanovená procentní hranice, ale muselo by se jednat mimořádně rozsáhlý či složitý případ a advokát to musí být schopen náležitě zdůvodnit¹⁵⁷. Kritéria, dle kterých bude hodnocena přiměřenost lze najít v demonstrativním výčtu čl. 10 odst. 3 Etického kodexu.

Odměňování způsobem *pactum de quota litis* však zůstává v teorii sporné téma, pro které existují argumenty odůvodňující jeho existenci i ty, které jsou proti¹⁵⁸. Zastánci takto sjednané odměny argumentují tím, že nemajetným klientům je tak umožněno efektivně hájit svá práva, dále, že to vede k větší zainteresovanosti advokáta, který má zájem na výsledku sporu, a tím i vyšší kvalitě poskytovaných služeb. Jelikož klientu vzniká povinnost pouze v případě úspěchu ve sporu, tak je tato zátěž a riziko přeneseno na advokáta, který jako

¹⁵¹ § 7 odst. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb.

¹⁵² § 49b odst. 2 Bundesrechtsanwaltsordnung ze dne 1. srpna 1959.

¹⁵³ Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 12. prosince 2006, sp. zn. 1 BvR 2576/04.

¹⁵⁴ Oddíl 4a Gesetz über die Vergütung der Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälte ze dne 5. května 2004.

¹⁵⁵ BEVANS, Neal R. *Introduce to Law for Paralegals*. New York: Wolters Kluwer, 2015, s. 109.

¹⁵⁶ CARPER, Donald L., MCKINSLEY, John A., WEST, Bill W. *Understanding the Law*. Mason: Thomson/South-Western, 2008, s. 127.

¹⁵⁷ Rozdílně např. úprava na Slovensku, kde je hranice 20% koncipovaná jako nepřekročitelná mez.

¹⁵⁸ Více např. NEUBAUER, David W., MEINHOLD, Stephen S. *Judicial Process: Law, Courts, and Politics in the United States*. Boston: Wadsworth, 2010, s. 141.

profesionál může lépe posoudit šance na úspěch. Na druhé straně mezi argumenty proti ujednání odměny formou *pactum de quota litis* patří, že takový systém bude podporovat spekulativní žaloby, což je argument s ohledem na soudní poplatky a náhradu nákladů protistraně poněkud relativní. Dalším argumentem je, že se zájmy klienta mohou dostat do rozporu se zájmy advokáta, kdy ačkoli oba mají stejný cíl, tak jejich zájmy nemusí být stejné. Advokát může usilovat o mimosoudní vyrovnání (případně tzv. prétorský smír) s tím, aby případ co nejrychleji uzavřel, tím si zajistil příjem a do případu investoval co nejméně vlastního času i v případech, kdy by soudem mohlo být přiřknuto více, avšak byla by zde určitá míra rizika neúspěchu. Klient na druhé straně může usilovat o co nejvyšší možnou přiřknutou finanční částku, bez ohledu kolik by na to advokát musel vynaložit času a i za cenu existence rizika případného neúspěchu¹⁵⁹. Dále je argumentem proti tomuto způsobu sjednání odměny, že by takto ujednaná odměna představovala nepřiměřenou odměnu s ohledem na rozsah vykonané práce.

Nepřiměřenou výši odměny však v české úpravě řeší Etický kodex a také při stanovení její přiměřenosti nelze zůstat u prostého přepočtu odměny na hodiny strávené s jednotlivým případem, z tohoto pohledu by se sice částka rozpočítaná na jednotlivé hodiny mohla jevit jako velmi vysoká, nicméně je třeba uvažovat, že advokát na sebe přebírá riziko ztráty, a proto účelem vyšších odměn při takto stanovené formě odměny je i krytí ztrát z ostatních neúspěšných žalob.

Naše úprava nicméně řadu výše uvedených problematických aspektů řeší a takto nastavená úprava se mi jeví jako vsutku rozumná. Nelze však opomenout ani teoretickou možnost, která se sice netýká jednání advokáta (a nebude se tedy jednat o *pactum de quota litis* v pravém slova smyslu), kdy třetí osoba bude vystupovat v pozici investora (spekulanta) určitého soudního sporu. Uzavře s klientem smluvní závazkový vztah, kde jeho jménem na vlastní účet bude hradit náklady řízení, avšak klient se jí v případě úspěchu ve věci zaváže vydat poměrnou část, která již může převyšovat výši uvedenou stavovským předpisem.

Odměna určená podílem na věci

Stanovit odměnu podílem vzhledem k hodnotě věci (bez ohledu na výsledek) lze, aniž by byla aplikována maximální výše 25% jako u výsledkové odměny. Evropský kodex tuto formu na rozdíl od odměny sjednanou v závislosti na výsledku nikterak neomezuje a

¹⁵⁹ FOER, Albert A, STUTZ, Randy M. *Private Enforcement of Antitrust Law in the United States: A Handbook*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2012, s. 264.

s výjimkou Slovenska¹⁶⁰ nebývá v sousedních státech zakazována. Zde je třeba dodržet korektiv přiměřenosti dle odstavce 2. a 3. čl 10 Etického kodexu. Takové ujednání se pak bude podobat ujednání o úkolové odměně, kdy advokát nenese riziko pro případ neúspěchu, odměna

však bude určena poměrným vyjádřením k hodnotě věci, ke které se budou právní služby vztahovat. Takto bude možné sjednat odměnu k věci, jejíž hodnota je známá již předem, nebo bude tato hodnota vyčíslena jako skutkové zjištění v rámci soudního řízení¹⁶¹.

Úkolová odměna

Odměna za poskytnutí právních služeb je v praxi často stanovována dopředu známou pevnou částkou. Pro klienta takové ujednání přináší jistotu konečného vyčíslení ceny právní služby bez ohledu na čas vynaložený advokátem. Pro advokáta pak představuje jistotu pevně daného příjmu. Její sjednání však vyžaduje ze strany advokáta přehled o náročnosti věci a přesný odhad vynaloženého času, tak aby pro něho mohla být výhodná. Advokát by měl též přesně specifikovat rozsah a obsah poskytovaných služeb, aby se se vyhnul nutnosti zahrnout do ceny další právní služby, jejichž potřeba nebyla v době uzavření smlouvy zřejmá. Nejdůležitějším faktorem pro sjednání úkolové odměny je pak zajistit, aby byla úkolová odměna důsledně specifikována, čímž se předejde nedorozumění ohledně rozsahu vykonanou za stanovenou cenu, příp. též smluvně zakotvit jaké další druhy další práce budou vyžadovat následné cenové navýšení¹⁶². Při takovém navýšení však bude třeba se řídit dle dohodnuté odměny a případné vyúčtování jiné, než té které byla dohodnuta, by zakládalo kárné provinění¹⁶³. Úkolové odměny je proto vhodné užít v těch záležitostech, kde advokát dokáže s jistou mírou přesnosti odhadnout množství práce a času, které bude potřeba vynaložit.

Čím lépe bude advokát specializován v určitých oblastech práva, tím lépe v nich bude schopen nastavit odpovídající úkolovou odměnu. Takto sjednanou odměnu bude vhodné užít při jednodušších věcech, kde rozsah práce může být poměrně přesně odhadnut, typicky se bude jednat revizi právních dokumentů či jejich zpracování.

Časová odměna:

¹⁶⁰ Slovenská úprava poněkud nepřesně směřuje podílovou odměnu a odměnu závislou na výsledku věci, kdy říká, že ji lze sjednat pouze jako odměnu závislou na úspěchu ve věci.

¹⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. června 2003, sp. zn. 33 Odo 506/2001.

¹⁶² GREENE, Arthur G. *The Lawyer's Guide to Increasing Revenue: Unlocking the Profit Potential in Your Firm*. Chicago: American Bar Association, 2005, s. 61.

¹⁶³ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 11. října 2002, sp. zn. K 34/02

Odměna určená dle jednotek času práce je vymezena v § 4 advokátního tarifu jako „odměna podle počtu hodin nebo jiných časových jednotek“, dohodnutá odměna za časovou jednotku přitom advokátu náleží za každou započatou jednotku, není-li dohodnuto jinak. Advokát při vyúčtování takové odměny je povinen na požádání předložit klientu časovou specifikaci poskytnutých služeb. Tento způsob sjednání odměny zřejmě nejvěrněji zachycuje množství práce advokáta na věci, její použití je komfortní jak pro advokáta, tak klienta, zejména v případě dlouhodobé spolupráce. Její užití je vhodné obzvláště ve složitějších věcech,

kdy dopředu nelze určit objem a rozsah práce. Advokát tím také přenáší všechna rizika při vyřizování, a to i včetně vlastní časové neefektivity na klienta. Na druhou stranu klient dopředu nezná konečnou cenu, skutečná hodnota poskytnuté služby nemusí odpovídat množství vyúčtovanému času, advokát nemusí mít motivaci k hledání časově a finančně nejvýhodnějšího řešení¹⁶⁴. Obtížné bude i samotné prokazování skutečného času stráveného nad právní službou, což může být předmětem případného sporu mezi advokátem a klientem týkající se výše vyúčtované částky.

Korektivem odměny určené na základě času je pak § 4 odst. 2 advokátního tarifu, který klienta chrání v případě, že byl ve smlouvě advokátem proveden odhad její výše. Advokát pak musí klienta v případě podstatného překročení takové výše písemně upozornit, v opačném případě nemá nárok na zaplacení částky, o kterou byl původní odhad překročen. Klient přitom může kdykoliv smlouvu vypovědět¹⁶⁵ a advokátu náleží poměrná výše odměny¹⁶⁶.

Paušální odměna

Paušální odměna představuje předem určenou částku, hrazenou na určité období, v rámci kterého se advokát zavazuje poskytovat určitý objem a rozsah právních služeb, jejichž odměna je představována touto paušální částkou. Pro advokáta tímto způsobem sjednaná odměna představuje jistotu pravidelného příjmu a pro klienta přesný způsob vyčíslení budoucích nákladů za právní služby. Takto sjednaná odměna přesně neodráží časovou a obsahovou náročnost poskytovaných služeb, jejichž množství nemusí být každý časový poskytnuto

ve stejném rozsahu. Typicky je smlouva s paušálně nastavenou odměnou soutěžena v rámci veřejných výběrových řízení o zajištění právních služeb, kdy se soutěží určitý rozsah právních

¹⁶⁴ Takový postup by byl však v rámci stavovských pravidel v rozporu s požadavkem hospodárnosti dle čl. 10 odst. 8.

¹⁶⁵ § 20 odst. 4 ZoA.

¹⁶⁶ § 5 advokátního tarifu.

služeb (konzultace, zastupování, sepis smluv atd.) za co nejvýhodnější, zpravidla měsíční pevnou částku. Skutečný objem poskytnutých služeb bude poté záviset na reálných požadavcích za daný měsíc.

4.4 Povinnosti k advokátnímu stavu a jiné povinnosti advokáta

Jelikož při výkonu advokacie jednají advokáti často jménem svých klientů mezi sebou navzájem, čl. 11 Etického kodexu upravuje některé aspekty jejich profesionálního vztahu mezi nimi. Zejména stanoví, že je-li osoba zastoupena advokátem, nesmí s ní advokát jednat přímo bez souhlasu jejího advokáta, který ji zastupuje, ani s ním nesmí odmítnout jednat. Toto pravidlo přitom platí absolutně, a ačkoliv je advokát vázán pokyny svého klienta, tak není z příkazu svého klienta oprávněn jednat s protistranou bez vědomí jeho advokáta této protistrany, a to ani korespondenčně¹⁶⁷. Respekt k zastoupení protistrany je naprosto bezvýjimečný a musí být splněn za všech okolností, advokát nesmí osočovat jiného či snižovat jeho vážnost zpochybňováním odborných znalostí¹⁶⁸. Je proto kárným proviněním pokud jiného advokáta osočí dopisem zaslaným elektronickou poštou s obsahem: *„Pane kolego, níže vám zasílám odpověď na váš dotaz ohledně vaší profesní neschopnosti. Není to nejspíše jen vaše vina, kumulovala se zde debilita XY a vaše...“*¹⁶⁹ Kolegiální povinnost mezi advokáty

též zrcadlí zákon o advokacii¹⁷⁰, neboť advokátům ukládá povinnost při řešení právních sporů souvisejících s výkonem advokacie využít před podáním občanskoprávní žaloby či jiného podání k orgánu veřejné moci (např. trestní oznámení) nejprve smírčího řízení před orgány ČAK. Smírčí řád ČAK kromě obligatorního smírčího řízení dle § 28 ZoA předpokládá i vedení fakultativního smírčího řízení, a to mezi advokáty ve věcech nesouvisejících s výkonem advokacie, nebo souvisejících, pokud je účastníkem vedle advokátů i jiná osoba. V rámci fakultativního řízení se vyžaduje písemný souhlas všech účastníků, a to i advokátů

¹⁶⁷ Kárný senát ČAK se ve svém rozhodnutí ze dne 30. dubna 1999, sp. zn. K 134/98 zabýval otázkou, zda je porušením advokátní etiky jednání advokáta, který na výslovný příkaz svého klienta nereaguje na návrh k uzavření dohody o narovnání zaslaného advokátem protistrany. Advokátův klient odůvodňoval tento příkaz nutností konzultace s odborníky, aby si mohl vytvořit vlastní odborný názor. Advokát na svoji obranu uvedl, že situace mu byla nepříjemná, svého klienta vícekrát urgoval o stanovisko a upozorňoval jej na nebezpečí podání žaloby, avšak vždy dostal pokyn, že má ještě vyčkat s odpovědí. Dané skutečnosti jej však nemohou vyvinut z čl. 11 odst. 1 Etického kodexu, který výslovně stanoví, že advokát nesmí odmítnout jednat s advokátem protistrany. Kárný senát zároveň v rozhodnutí naznačil, že advokát měl v této situaci alespoň sdělit protistraně, že má příkaz ve věci nejednat. Nemůže však ponechat urgence advokáta protistrany bez jakékoliv reakce, a to ani na výslovný příkaz svého klienta.

¹⁶⁸ Rozhodnutí odvolacího kárného senátu ČAK ze dne 29. listopadu 2000, sp. zn. K 402/98.

¹⁶⁹ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 15. dubna 2011, sp. zn. K 148/2010.

¹⁷⁰ § 28 ZoA.

v případě sporu souvisejícího s výkonem advokacie, pokud je účastníkem také osoba, která advokátem není. Jednou udělený souhlas může kterákoliv osoba vzít kdykoliv zpět, čímž dojde k zastavení řízení. Účel, který smírčí řízení sleduje, spočívá v dobrovolném uzavření smíru mezi účastníky. K uzavření smíru, však nelze účastníky žádným způsobem nutit

a již samotné proběhnutí smírčího řízení, bez ohledu na jeho konečný výsledek je splněním povinnosti dle § 28 ZoA. Podle čl. 19 smírčího řádu se považuje povinnost zahájit smírčí řízení

za nesplněnou, pokud je smírčí řízení zastaveno jako důsledek porušení smírčího řádu advokátem. S ohledem na skutečnost, že § 28 ZoA upravuje pouze obligatorní zahájení smírčího řízení, tak nebude moci být tato povinnost advokátem porušena v rámci fakultativního smírčího řízení. I zde je však advokát vázán obecnými etickými pravidly a takové

porušení by eventuálně mohlo být v rozporu s požadavkem čestného chování a povinnosti spočívající v přispívání k vážnosti a cti advokátního stavu, a to obzvláště v situacích kdy by byla účastníkem fakultativního smírčího řízení osoba, která advokátem není. Smírčí řízení, jak fakultativní, tak obligatorní nepodléhá na rozdíl od kárného řízení povinnosti k náhradě nákladů řízení, které zde nese sama ČAK¹⁷¹.

V případě vedení sporu s jiným advokátem nikoli jménem vlastním, nýbrž jménem zastupovaného klienta, je advokát opět povinen informovat ČAK nejen o převzetí sporu, ale i o jeho výsledku. Patrně proto, aby komora mohla zvážit zahájení kárného řízení s advokátem s ohledem na výsledek soudního řízení. Pojem spor je třeba interpretovat extenzivně, nejedná se tedy pouze o soudní spor, nýbrž i o trestní oznámení či jiné právní kroky vůči advokátu¹⁷².

Advokátu se dále zakazuje převzít zastoupení klienta, pokud již je zastupován jiným advokátem, chybí-li jeho souhlas. Takové zastupování je oprávněn převzít pouze po předchozím řádném ukončení vztahu s dosavadním advokátem. Advokát se dále nesmí podílet na činnosti osob, které poskytují právní služby, ačkoliv k tomu nejsou oprávněny¹⁷³ a v zvlášť závažných případech je povinen takovou osobu nahlásit ČAK. Jedná se o ustanovení sledující potírání tzv. pokoutnictví, tedy neoprávněného poskytování právních

¹⁷¹ Čl. 28 Smírčího řádu.

¹⁷² Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 21. dubna 2000, sp. zn. K 11/00.

¹⁷³ Téměř totožnou úpravu obsahovalo v § 5 již nařízení ministerstva spravedlnosti ze dne 8. června 1857 č. 114/1857 ř. z., o nakládání s pokoutníky, které advokátům a notářům zakazovalo opatřit svým podpisem podání, která byla sepsána pokoutníky, či jinak pokoutnictví podporovat.

služeb.

ČAK však ve vztahu k takovým osobám, nedisponuje žádnou pravomocí, jelikož nejsou advokáty a její postup bude proto omezen na podněty živnostenskému úřadu, z důvodu podnikání bez živnostenského oprávnění či v rozporu s ním, dále ministerstvu spravedlnosti k zahájení řízení o přestupku dle § 52d ZoA či podání trestního oznámení pro trestný čin neoprávněného podnikání dle § 251 trestního zákoníku.

Advokátům poskytující právní služby ve společném výkonu advokacie ve sdružení, nebo na základě smlouvy o založení společnosti, vzniká vzájemná informační povinnost, která má předejít situacím, kdy se některý z advokátů dostane do střetu zájmu vůči klientu, jemuž právní služby poskytuje jiný advokát ve společném výkonu advokacie. Zákaz zneužití informací, které advokáti získali po dobu společného výkonu, přetrvává i po jejím zániku.

Čl. 15 Etického kodexu pak upravuje vztah advokáta k advokátnímu koncipientovi, advokát má povinnost vést koncipienta tak, aby získal znalosti a zkušenosti potřebné pro vykonání advokátní zkoušky a osvojil si pravidla profesní etiky. Samotné vedení řádné praxe školitelem, tak aby vychoval kvalitního odborníka pro právní praxi, který bude schopen samostatně a na vlastní odpovědnost poskytovat právní služby za současného důsledného dodržování etických norem, je především otázkou mravní povinnosti advokáta, coby jeho školitele. Je proto otázkou jakou měrou velké advokátní společnosti naplňují povinnost v oblasti přípravy na advokátní zkoušky, jelikož není výjimkou, že se advokátní koncipienti věnují pouze určité úzce vymezené oblasti práva, a to po celou dobu své koncipientské praxe, přičemž advokátní zkouška je pojmána komplexně, napříč různými právními oblastmi.

Etika advokáta se mimo klientů a ostatních advokátů též vztahuje na orgány veřejné moci a jiné orgány, jež rozhodují v právních věcech. Pokud tyto orgány mají stanoveny určitá pravidla, je advokát povinen jejich respektováním, byť se jedná i o pravidla nepsaná či zdvořilostní. Tím může být např. povinnost povstat při jednání před soudem, hovoří-li advokát, či při vyhlásování rozsudku. Dále se může jednat o požadavek slušného oděvu advokáta při poskytování právních služeb či zdvořilé a profesionální jednání s úřady, čímž ve své podstatě projevuje respekt k veřejné moci a jako advokáta i k samotnému advokátnímu stavu.

Ustanovením, které si dle mého názoru zaslouhuje hlubší rozbor je čl. 17 odst. 2 Etického kodexu, který stanoví, že advokát nesmí v řízení uvádět údaje ani navrhopvat důkazy, o nichž ví, že jsou nepravdivé nebo klamavé, a to ani na příkaz klienta. Nepravdivost se nemá týkat pouze skutkového stavu, nýbrž i údajů důležitých pro právní posouzení věci (např. vědomá nepravdivá prohlášení o obsahu soudních rozhodnutí, literatury atd.) a za klamavé je

třeba považovat takové údaje, které nejsou sami o sobě nepravdivé, ale jsou způsobilé uvést orgán v omyl o právním nebo skutkovém stavu věci¹⁷⁴. Tato povinnost vyjadřuje mimo jiné pojetí advokáta jako tzv. orgán spravedlnosti, kdy advokát nepředstavuje jakési *alter ago* svého klienta, které je nadané právními znalostmi, nýbrž má spíše dbát v rámci právních předpisů a stavovské etiky na ochranu práv klienta.

Takové pojetí je obzvláště zřejmé v trestním řízení, kdy oprávnění advokáta není identické s rozsahem obviněného. Obviněný má právo hájit se i lživě, byť to není etické, tak je to v souladu s procesními předpisy a z takového způsobu vedení obhajoby nemůže být v žádném případě usuzována jeho vina či být za to trestán. Naproti tomu advokát se takového vědomého způsobu vedení obhajoby dopustit nemůže. Také jestliže by advokát obviněnému přímo napovídal či radil, aby se se hájil křivě, šlo by o obhajobu nepřípustnou. Na druhé straně pouhé poučení o zákonných způsobech vedení obhajoby, včetně toho, že smí lhát lze považovat za přípustné, pokud bude poučení prosté takového návodu.¹⁷⁵ Pokud by však klient záměrně v soudním řízení lhal bez návodu či součinnosti advokáta, stále musí vystupovat v jeho nejlepším zájmu v rámci zákona a stavovských předpisů a hájit jeho práva. Není ani rozhodné, zda to, že vypovídá nepravdu pouze tuší či si tím je jist, v takovém případě totiž klient vede legitimní způsob obhajoby a advokát není z tohoto důvodu oprávněn mu vypovědět smlouvu.

Jak již bylo řečeno, obhájce není pomocníkem obviněného, ale také není jeho kontrolorem. Z toho plyne, že si neověřuje každý klientův krok, nešpehuje klienta ani neodhaluje jeho obchodní aktivity. V opačném případě, by mohl jeho klient nabýt dojmu, že je advokát dalším vyšetřovatelem či jiným orgánem veřejné moci a stěžít by v budoucnu opět využil služeb takového advokáta¹⁷⁶.

Situací, kdy advokát ve prospěch svého klienta sděluje nepravdivé informace OČTR se zabýval i Nejvyšší soud¹⁷⁷, posuzoval případ, kdy advokát byl navštívit svého klienta obviněného ze zločinného spolčení ve věznici, v autě před věznicí na něj čekal další muž – jeho klient, který byl podezřelým v rámci téže kauzy. Ve věznici přítomný vyšetřovatel si muže v autě všiml a advokáta se zeptal, zde je to člověk, kterého podezírají. Advokát svého klienta zapřel a dokonce policistovi oznámil jinou identitu, kterou měl muž na falešných

¹⁷⁴ ČERMÁK, Karel. *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, text s komentářem. 2. vydání.* Praha: Česká Advokátní Komora, 2000, s. 56.

¹⁷⁵ MANDÁK, Václav. Meze trestní obhajoby - nástin základních otázek, *Bulletin advokacie*, 2003, č. 10, s. 33-37.

¹⁷⁶ JELÍNEK, Jiří, UHLÍŘOVÁ, Marta. *Obhájce v trestním řízení.* Praha: Leges, 2011, s. 213.

¹⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2008, sp. zn. 8 Tdo 1148/2007.

dokladech. Advokát byl poté obviněn z trestného činu nadřezování. Obviněný advokát argumentoval právě specifičností vztahu klienta s advokátem, založené na naprosté důvěře, s níž se klient na advokáta obrací a takřka bezvýjimečnou povinností advokáta tuto důvěru nezklamat. Dále v souvislosti v povinnosti mlčenlivosti nastínil advokát úvahu a tom, „že se ocitnul mezi dvěma zly“, kdy buď mohl po pravdě odpovědět na otázku policisty, kdo se v autě nachází, nebo se zachovat způsobem za který je souzen. Z pohledu advokátní stavu by pak bylo dle jeho názoru daleko těžším prohřeškem proti povinnostem advokáta a principům advokátní etiky, kdyby zradil důvěru svého klienta a udal jej tak OČTR. Nejvyšší soud se s takovými argumenty neztotožnil a konstatoval, že „ani v postavení obhájce ... nebyl v nějaké privilegované pozici, která by mu mohla nebo dokonce měla umožňovat lhát některému z orgánů činných v trestním řízení ve prospěch svého klienta o jeho skutečné identitě.“ Dále dodal, že vztah advokáta a klienta je chráněn zejména povinností mlčenlivosti a pokud chtěl advokát svým povinnostem dostát, tak neměl odpovídat (popř. odmítnout odpovědět). V posuzovaném případě se proto nejednalo o pouhý morální problém, nýbrž o závažné porušení stavovských pravidel, které nabylo povahy deliktu postihovaného dle trestního zákona.

Uvedené lze vztáhnout i na postup v rámci soudního řízení, kdy advokát nesmí uvádět vědomě nepravdivé údaje, může, potažmo i musí však takové údaje zamlčet. V případě, že nepravdivé údaje bude uvádět jeho klient, měl by i nadále poskytovat klientu právní pomoc, a domnívám se, že i k těm skutečnostem, o kterých ví, že jsou nepravdivé. Měl by se však omezit pouze na právní otázky takto klientem nastoleného skutkového stavu.

Poměrně specifická povinnost advokáta pak spočívá ve výkonu veřejně prospěšných služeb, protože ačkoli je výkon advokacie podnikatelskou činností prováděnou za účelem zisku, je s ní také spojeno určité vyšší ušlechtilé poslání. To se projevuje právě u povinnosti advokáta podílet se v přiměřeném rozsahu na projektech směřující k ochraně lidských práv, byl-li k tomu vyzván, a to i bez nároku na odměnu. A za stejných podmínek je povinen se podílet po výzvě ČAK na projektech, jejichž cílem je realizování principů demokratického právního státu či zdokonalování právního řádu České Republiky.

5 Etický kodex advokátů v Evropské unii

Tak jako na úrovni národní je etika advokátů upravena etickým kodexem, je etika upravena i na úrovni Evropské unie. Tímto dokumentem je Evropský kodex advokátu v Evropské unii (The Code of Conduct for European Lawyers). Dokument byl vytvořen Radou evropských advokátních komor – CCBE (Council of the Bars and Law Societies of the European Union), jedná se o mezinárodní neziskovou organizaci, založenou roku 1960 se sídlem v Bruselu, je tvořena delegacemi advokátních komor z 32 zemí Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru. Jejím hlavním posláním je regulace advokátní profese, obrana právního státu, lidských práv a demokratických hodnot.

Jedním z nejvýznamnějších počinů této organizace bylo úsilí, jež vyústilo k přijetí Směrnice Rady č. 77/249/EHS ze dne 22. března 1977, o usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb advokátů, jež opravňuje advokáty k poskytování služeb v jiných členských státech pod svým profesním označením, avšak pouze příležitostně (tzv. „hostující evropský advokát“). V návaznosti na čl. 4 této směrnice byl CCBE přijat dne 28. října 1988 Kodex chování advokátů Evropské Unii.

5.1 Struktura, účel a působnost

Etický kodex advokátů v Evropské unii se člení do preambule a dalších čtyř částí. Struktura je podobná českému etickému kodexu, je vymezena dle jednotlivých subjektů, se kterými se advokát dostává do styku. Mimo obecné zásady je zde obsažena úprava vztahu advokáta s klienty, se soudy a mezi advokáty navzájem.

Kodex zmiňuje, že pokračující integrace Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru spolu s rostoucí přeshraniční činností advokátů uvnitř těchto oblastí si vynutila přijetí společných pravidel na evropské úrovni, zavazující všechny advokáty při přeshraničním poskytování právních služeb. Touto úpravou, je Směrnice Rady č. 77/249/EHS. Kodex stanoví, že výslovným účelem je zmírnit aplikaci tzv. „*dvojí etiky*“ podle článku 4. dané směrnice, tedy kolizi etických pravidel domovské země advokáta a pravidel země, do níž jsou právní služby poskytovány.

Osobní působnost je vymezena v bodě 1.4 „*ratione personae*“, aplikace těchto pravidel se bude odvíjet od definice obsažené ve směrnici č. 77/249/EHS, a to na výkon advokacie s přeshraničním prvkem, tedy advokáty, kteří vykonávají advokacii v souladu

s právem domovské země a poskytují právní služby osobám do jiných zemí EU či Evropského hospodářského prostoru.

Věcná působnost je vymezena v bodě 1.5 „*ratione materiae*“, je stanoveno, že přeshraničním prvkem se rozumí veškeré profesní kontakty s advokáty jiných členských zemí než stát původu a jakákoliv profesní činnost v jiném členském státě než je stát původu, a to bez ohledu na fyzickou přítomnost advokáta. Úprava proto bude dopadat na poskytování právních služeb prostřednictvím prostředků dálkové komunikace, i v případě, že advokát setrvá ve svém domovském státě.

5.2 Obecné zásady

Kodex poskytuje výčet určitých obecných zásad, konkrétní znění však přenechává každé advokátní komoře s ohledem na jejich vlastní tradice a zvyklosti.

Předně v čl. 2.2 stanoví, že klíčovou zásadou je nezávislost advokáta, která musí být osvobozena od jakéhokoliv vlivu, zejména střety zájmů. Stanoví, že rada advokáta nemá žádnou hodnotu, je-li klientu dána pouze, aby se mu zalíbil, nebo jako důsledek vnějšího nátlaku. Za další pilíře je považována vzájemná důvěra a právo i povinnost mlčenlivosti o veškerých informacích, o kterých se dozvěděl při výkonu advokacie, přičemž je povinen jednat pouze v nejlepším zájmu klienta. Povinnost mlčenlivosti advokáta byla vyslovena Evropským soudním dvorem ve věci AM&S proti Evropské komisi¹⁷⁸. Takovou povinnost má ve všech věcech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s výkonem advokacie. Tato povinnost není stejně jako v českém etickém kodexu časově omezena. Advokát je dále dle čl. 2.7 povinen upřednostnit vždy zájmy klienta, které musí klást před své vlastní i před zájmy kolegů z advokacie. Jak již bylo v práci uvedeno, toto pravidlo nelze chápat absolutně, a existují situace, kdy zájmy advokáta bude možné upřednostnit před některými zájmy klienta. Vhodnější formulací by proto bylo obdobně jako v českém Etickém kodexu užití spojení „*oprávněné zájmy*“.

Evropský kodex stanoví, že jelikož mají advokáti v určitých případech povinnost dodržovat i kodexy jiných členských států, tak tomu odpovídá povinnost advokátů se vzájemně informovat o pravidlech, která se vztahují na výkon konkrétní činnosti. Jednotlivé advokátní komory mají též povinnost předložit své kodexy sekretariátu CCBE, kde jsou pro advokáty dostupné k opatření. Vykonává-li advokacii v jiném členském státě, je povinen

¹⁷⁸ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 18. května 1982 ve věci AM&S proti Evropské komisi, sp. zn. 155/79.

taktéž respektovat tamní předpisy vztahující se ve vzájemné nekompatibilitě určitých funkcí s výkonem profese advokáta. Ustanovení čl. 2.6 upravuje osobní publicitu advokáta, kdy stanovuje, že mají právo informovat veřejnost o své činnosti. Takové informování bude mít nejčastěji povahu reklamy, která je přípustná za podmínek čl. 2.6.1. – jsou přesné, nejsou zavádějící a respektují mlčenlivost jako další hodnoty advokacie – jsou dovoleny i v rámci přeshraniční činnosti. Zde je třeba pamatovat na to, že na advokáta se budou vztahovat jak jeho národní předpisy, tak i předpisy státu, kde jsou informace poskytována v souladu s čl. 4 odst. 2 směrnice Rady ES č. 77/249, o usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb advokátů.

5.3 Vztahy s klienty

Úprava vztahů s klienty je velmi podobná té, kterou zná český etický kodex. Advokát může jednat ve věci pouze na základě zmocnění klienta, rovněž je předpokládána možnost substituce jiným advokátem či ustanovení soudem. Před převzetím zastupování má povinnost informovat klienta o výši odměny, jež musí být spravedlivá. V případě, že advokát požaduje na své služby složit od klienta zálohu, neměla by její výše přesáhnout rozumný odhad, v případě nesložení je oprávněn advokát věc odmítnout, nebo vypovědět smlouvu.

Advokát obdobně jako v českém etickém kodexu je povinen snažit se o co finančně nejefektivnější řešení sporu, především mimosoudní či rozhodčí, je také povinen informovat klienta o jeho nároku na bezplatnou pomoc. Stanovená odměna musí splňovat tři požadavky, musí být v souladu s předpisy stanovené profesní komorou, v případě, že se s klientem advokát nedohodl jinak a dále musí být vždy spravedlivá a odůvodněná. Evropský kodex také upravuje v čl. 3.3 způsob určení odměny závislý na úspěchu ve věci (*Pactum de Quota Litis*), kdy na rozdíl od úpravy v českém etickém kodexu ji zakazuje. Důvodová zpráva¹⁷⁹ uvádí, že ji zakazuje především z obav ohledně vedení spekulativních sporů a z možného zneužívání tohoto způsobu sjednání odměny vůči klientovi. Evropský kodex však výslovně připouští možnost určení odměny formou podílu na věci, která bude nezávislá na výsledku věci. V čl. 3.6 je vysloven zákaz sdílení odměny za právní služby s osobou, která není advokátem, vyjma případů, kdy advokát s ní vykonává činnost ve sdružení v souladu s právními předpisy. Je to z důvodu, že ačkoli došlo k určité liberalizaci na trhu právních služeb, tak stále se jedná o poměrně specifickou službu, u které není žádoucí její zprostředkovávání za odměnu. Advokát je povinen být vždy pojištěn, a to podle pravidel jeho domovského státu, v případě

¹⁷⁹ Explanatory memorandum - Commentary on Article 3.3 – *Pactum de Quota Litis*.

že poskytuje v hostitelském státě služby, které nejsou kryty jeho domovským pojištěním, musí vyvinout veškeré úsilí na zajištění pojištění pro tyto služby v jeho domovském státě.

5.4 Vztahy se soudy

Evropský kodex upravuje ve své čtvrté části vztahy advokátů se soudy,¹⁸⁰ či tribunály. Advokáti zejména musí dodržovat pravidla jednání před daným soudem či tribunálem. Musí se chovat eticky v průběhu řízení, kodex obsahuje demonstrativní výčet neetického chování, kterého je advokát povinen se zdržet, tím je např. kontaktování soudce advokátem, bez toho aniž by kontaktoval advokáta protistrany. Vůči soudu je povinen advokát jednat ve vší úctě a zdvořilosti. Další povinností advokáta je, že nikdy nesmí soudu podat vědomě mylné nebo zavádějící informace, důvodová zpráva to odůvodňuje potřebou důvěry mezi soudy

a advokáty¹⁸¹. Může se jednat jak o věci skutkové (obsah listin), ale i skutečností nutných pro posouzení právního stavu (soudní rozhodnutí, obsah odbornou literaturu). Zde se nicméně domnívám, že soud by měl mít především důvěru v advokáta jako profesionála v oblasti práva, který hájí všemi možnými způsoby nejlepší zájmy svého klienta. K takovému poslání přirozeně náleží i to, že se bude snažit prezentovat svého klienta v co nejlepším světle, bude vyzdvihovat skutečnosti, které mu prospívají a zamlčovat ty které škodí. Je také třeba rozlišit situaci,

kdy advokát bude vědomě uvádět soud omyl (tam kde je jinak advokátu známá informace záměrně prezentována nepravdivě) a legitimní obhajobou klienta s poukazováním na jiné možné skutkové skutečnosti s kterými by se soud měl vypořádat.

5.5 Vztahy mezi advokáty

Advokát by měl považovat advokáty z ostatních členských států za kolegy a jednat s nimi férově a spravedlivě. Vždy by však měl nadřadit zájmy klienta nad zájmy profese. Pokud se na advokáta obrátí kolega z jiného členského státu s požadavkem o přebrání případu, pro který sám dožádaný advokát nemá dostatečné znalosti, je povinen jej odmítnout.

¹⁸⁰ Dle čl. 4.5 se povinnosti vzhledem k soudu použijí rovněž na rozhodce.

¹⁸¹ Explanatory memorandum - Commentary on Article 3.3 – Commentary on Article 4.4 – False or Misleading Information.

Měl by mu však pomoci získat informace pro to, aby mohl pověřit jiného advokáta, jež se schopen požadované služby poskytnout.

Kodex výslovně zakazuje přijímat provizi nebo jinou kompenzaci za referenci, nebo doporučení advokáta klientovi. Advokát také nesmí nikomu platit poplatek či jinou odměnu za klienta, který za ním byl poslán.

Jestliže má advokát za to, že kolega v jiném členském státě porušil etický kodex, má povinnost ho na toto upozornit. Spory mezi sebou by advokáti měli řešit zejména přátelskou cestou. Není-li to možné, musí o tom nejprve informovat advokátní komory, ke kterým oba patří, tak aby tyto komory mohly nejdříve pomoci spor mezi advokáty urovnat. Advokát může nezávazně doporučit nebo představit klientovi advokáta z jiného členského státu. Avšak z důvodu, že mezi advokáty různých členských států dochází nezdůvěry, kdy k nedorozumění ohledně ručení za odměnu advokáta pro případ jejího neuhrazení klientem¹⁸², tak čl. 5.7 stanoví odpovědnost advokáta za tuto odměnu, a to včetně nákladů a výloh jiného spolupracujícího advokáta, pokud ho sám pověří konkrétní věcí, nebo pokud si vyžádá jeho radu. Dotčení advokáti si však předem mohou ujednat jinou úpravu či odpovědnost vyloučit.

¹⁸² tamtéž - Commentary on Article 5.7 – Responsibility for Fees

6 Kárné řízení

V předchozích kapitolách jsem se zabýval hmotněprávní úpravou vybraných aspektů etiky advokáta, jejichž porušení může znamenat zahájení kárného řízení, na jehož konci může být uloženo některé z kárných opatření. Považují proto za vhodné se také zaobírat i procesní stránkou takového řízení, které zajišťuje, aby byla úprava etiky advokáta efektivní a vynutitelná prostřednictvím nastavení procesu a sankcí v případě porušení hmotněprávních pravidel. Procesní postup upravující kárné řízení s advokátem či advokátním koncipientem je upraven v části třetí, hlavě čtvrté zákona o advokacii a vyhlášce Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb., kterou se podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, stanoví kárný řád (advokátní kárný řád).

6.1 Kárné provinění a kárné řízení

Dohled nad povinnostmi a etikou advokáta i případné spory v České republice má na starosti advokátní stavovská organizace, což je ostatně v evropském kontextu převažující systém. Druhým systémem, je takový, kde kárné prohřešky řeší zvláštní soudy, tento systém je charakteristický pro právní systém Spojených států amerických, kdy veškerá administrativa týkající se postavení, jednání a postihování je svěřena soudům. V mnoha případech podezření o porušení zákona či advokátní etiky je nejdříve věc šetřena soudní administrativou jmenovaným vyšetřovatelem, a až poté se případ dostane k projednání soudům¹⁸³. Na evropském kontinentu je převažující systém řešení provinění v rámci stavovských organizací a systém, kdy provinění advokátů je svěřeno soudům je ojedinělý. Z našich sousedů tento systém s určitými výjimkami¹⁸⁴ aplikuje pouze Německo¹⁸⁵

Zákon o advokacii stanoví, že kárným proviněním advokáta či advokátního koncipienta není každé porušení jeho povinností daných zákonem či stavovským přepisem, nýbrž pouze zaviněné závažné či opětovné porušení takovýchto povinností. Ačkoli by se mohlo z důvodů neustálých diskusí o potřebě zvyšování odbornosti advokátů a advokátních koncipientů zdát, že počet kárných stížností a žalob má rostoucí trend, statistiky ukazují, že i navzdory rostoucímu počtu advokátů se daná čísla nezvyšují, ba se naopak mírně snižují.

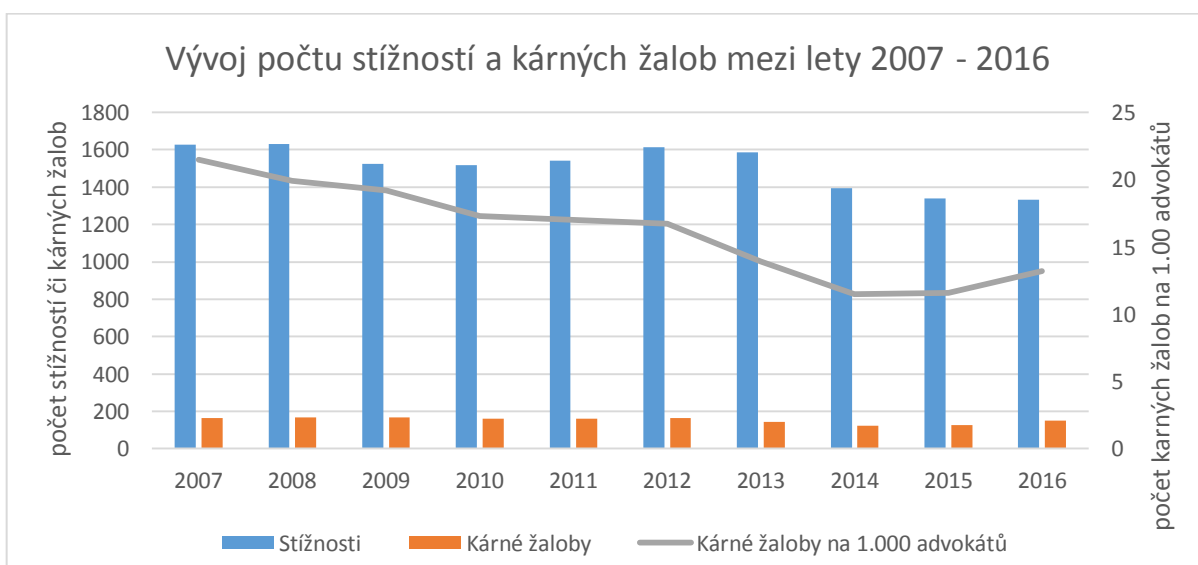
¹⁸³ RADVAN, Martin. Excesy chování advokáta - srovnání s USA, *Bulletin advokacie*, 2003, č. 10, s. 40.

¹⁸⁴ Advokátní komora zde vykonává pouze dílčí působnost, kdy ji jednak náleží rozhodovat pouze o méně závažných proviněních formou důtky a dále plní vedle státního zástupce roli kárného žalobce před soudem. – viz. § 74 a násl. Bundesrechtsanwaltsordnung ze dne 1. srpna 1959.

¹⁸⁵ Council of Europe: CEPEJ. *European judicial systems - Edition 2014 (2012 data) - Efficiency and quality of justice*. 2015. s. 398.

V roce 2016 bylo podáno 1331 stížností, což je nejméně za posledních devět let, nejčastějším důvodem podání (88.8% z nich) bylo nedodržování etických pravidel. Z nich však pouze 150 vyústilo v podání kárné žaloby¹⁸⁶.

V posledních několika letech vykazuje počet podnětů adresovaných ČAK k zahájení kárného řízení mírně klesající trend, v kárné žaloby vyústí pouze přibližně kolem 10% z počtu podaných stížností. V následující tabulce jsou uvedena statistická data počtu podaných stížností a počtu kárných žalob mezi roky 2007 až 2016. Jedná se však absolutní čísla a nelze pominout dlouhodobý trend nárůstu počtu advokátů, kdy na začátku zkoumaného období bylo zapsáno 8.020 advokátů a na konci roku 2016 již 11.310 advokátů. Horizontálně zaznačený ukazatel, proto zachycuje počet kárných žalob připadající na 1.000 advokátů, což věrohodně zachycuje trend relativního počet kárných žalob ku počtu zapsaných advokátů v jednotlivých letech. Tento ukazatel vykazuje z dlouhodobého hlediska snižující se trend počtu kárných žalob připadající na tisíc advokátů, a to z počtu 21.5 v roce 2007 až na hodnotu 13.2 kárných žalob v roce 2016.

Zdroj: data ČAK, vlastní zpracování

Z dostupných dat vyplývá, že ve srovnání s dalšími evropskými státy si Česká republika nevede nikterak zle. V roce 2012 dosahoval počet kárných žalob ku 1.000 advokátům hodnoty

¹⁸⁶ Česká advokátní komora. *Zpráva předsedy kontrolní rady ČAK*, [online]. bulletin-advokacie.cz, 22. srpna 2017 [cit. 23. února 2018]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/zprava-predsedy-kontrolni-rady-cak>>.

16.7, kdežto evropský průměr byl 42.8¹⁸⁷. V témže roce bylo u nás kárně sankcionováno 7.5 advokátů na 1.000 působících, kdežto evropský průměr dosahoval hodnoty 12.4¹⁸⁸.

Dlouhodobě nejčastěji udělovaným trestem je pokuta, v roce 2016 takto bylo rozhodnuto

v 43 případech, následované napomenutím v 11 případech, v 8 případech bylo rozhodnuto o upuštění od potrestání, v 5 o dočasném zákazu výkonu advokacie a pouze ve třech případech bylo následkem kárného deliktu vyškrtnutí advokáta ze seznamu advokátů. Ve stejném roce činily výnosy pokut (včetně nákladů kárného řízení) 152.400 Kč, které připadnou do rozpočtu ČAK¹⁸⁹ (konkrétně do sociálního fondu ČAK¹⁹⁰) a obdobná částka je očekávána i v následujících letech¹⁹¹.

6.2 Zahájení kárného řízení

Podnětem pro zahájení kárného řízení může být jakákoliv informace. Může to být například základě stížnosti adresované advokátní komoře, ale jelikož na rozdíl od kárného řízení není projednávání samotného podnětu návrhovým řízením, může být zahájeno v důsledku zjištění z vlastní činnosti kontrolní rady či informace z vnější, která není adresovanou stížností, tedy i např. z médií. Nejčastějším podnětem, který vede k projednání věci kárnou komisí jsou stížnosti, z řad klientů, soudců či jiných orgánů veřejné moci se kterými advokát přichází do styku. Stížnosti také přicházejí od protistran (takové stížnosti jsou však nejméně důvodné¹⁹²). Tyto stížnosti vyřizují zaměstnanci advokátní komory zařazení na úseku kontrolního oddělení, kteří připraví věc k projednání. Ti si vyžádají další potřebné podklady a předloží spolu se zprávou o důvodnosti takové stížnosti kontrolní radě. Kontrolní rada je kolektivní orgán kontrolní orgán advokátní komory. Tento orgán má 70 členů, kteří jsou

¹⁸⁷ Je třeba říci, že tato hodnota má pouze omezenou vypovídající hodnotu vzhledem k rozdílnému kárnému řízení v jednotlivých státech, např. tyto údaje vyjadřují pouze počet kárných žalob, které na rozdíl od některých ostatních států jsou již „vyfiltrovány“ kontrolní radou a kárným žalobcem od těch zřejmě nedůvodných. Rekordmany v počtu kárných řízení je Finsko a Dánsko s počtem kárných řízení přesahující 200 na 1.000 advokátů. Více vypovídající je proto udělený počet kárných trestů, ve kterých jsou zmíněné státy rovněž výrazně na špičce, nicméně rozdíl není již tak markantní.

¹⁸⁸ Council of Europe: CEPEJ. *European judicial systems - Edition 2014 (2012 data) - Efficiency and quality of justice*. 2015. s. 399 – 402.

¹⁸⁹ Věstník České advokátní komory, ročník 2017, částka 2. Čerpání rozpočtu České advokátní komory za rok 2016.

¹⁹⁰ Usnesení sněmu č. 5/1999 Věstníku ze dne 8. listopadu 1999, o sociálním fondu České advokátní komory.

¹⁹¹ Návrh rozpočtu České advokátní komory na roky 2017 a 2018.

¹⁹² SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Advokátní právo*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 292.

volení sněmem a mohou jimi být pouze advokáti. Ti si poté dále volí ze svých členů předsedu kontrolní rady.

Kontrolní radě náleží výlučná pravomoc projednat stížnost či jiný podnět směřující ke kárné žalobě v rámci dohledu nad dodržováním zákona a stavovských předpisů advokáty a jejich koncipienty dle § 46 odst. 4 ZoA. Advokáti a jejich koncipienti musejí členům kontrolní rady předložit veškeré jimi požadované písemnosti a dokumenty, které souvisí poskytováním právních služeb a není-li to dobře možné, tak jim k nim umožnit přístup. Ačkoli jak již bylo v práci uvedeno, advokátní etika není ohraničena pouze v souvislosti s poskytováním právních služeb, ale zasahuje i do ostatních sfér života advokáta, tak zde však zákonodárce respektuje důsledné odlišení pojmu výkon advokacie a poskytování právních služeb, kdy advokát má povinnost vydat písemnosti a dokumenty pouze pokud se budou týkat poskytování právních služeb. Advokátní komora tedy může sankcionovat advokáta za jednání jak v jeho profesní, tak osobní sféře, nicméně nemůže z neposkytnutí dokumentů, které se netýkají poskytování právních služeb pro něho vyvozovat jakékoliv negativní právní důsledky.

Dojde-li kontrolní rada po prostudování materiálů k závěru, že byla činem naplněna skutková podstata kárného provinění, podává kárný žalobce předsedovi kárné komise kárnou žalobu. Kontrolní rada přitom tvoří ve vztahu ke kárnému žalobci především poradní orgán, kárný žalobce vystupuje v kárném řízení ve vztahu ke kontrolní radě samostatně, což je lze dovodit i ve vzhledem k postavení ministra spravedlnosti, který je dle § 51 odst. 2 ZoA rovněž oprávněn vystupovat jako kárný žalobce. Pro případ, že nebude kontrolní rada spokojena s jejím předsedou v roli kárného žalobce, má možnost jej odvolat.

Pro podání kárné žaloby platí subjektivní šestiměsíční lhůta ode dne, kdy se o skutku kárný žalobce dozvěděl, do této lhůty se nezapočítává doba, po kterou byly činěny úkony směřující k prověření, zda k provinění došlo, tato lhůta prověřování však nesmí překročit dva měsíce. Nejvyšší subjektivní přípustná lhůta proto bude osm měsíců. Objektivní lhůta ve výši dvou let běží od okamžiku, kdy ke skutku došlo¹⁹³.

¹⁹³ Pro srovnání nejkratší lhůtu k zahájení kárného řízení má ze sousedních států Slovensko s 9 měsíční subjektivní lhůtou a dvouletou objektivní. Dále Polsko s tříletou objektivní lhůtou, Rakousko má pětiletou objektivní lhůtu a v Německu lhůta pro přípustnost není omezena (s výjimkou méně závažných provinění, kde může rozhodnout komora formou napomenutí, zde platí objektivní tříletá lhůta).

6.3 Kárný příkaz

Zákon č. 79/2006 Sb., kterým byl novelizován ZoA v roce 2006 zavedl možnost, aby kárný senát rozhodl ve věci kárným příkazem. Vůbec první kárný příkaz nabyt právní moci dne 7. dubna 2006, sp. zn. K 39/05 a bylo jím vysloveno, že se advokát dopustil závažného porušení jeho povinností, jestliže při zastupování klienta ve věci náhrady škody byl přes urgence svého klienta i pojišťovny nečinný a podání vypracoval až po stížnost, a zároveň klienta také nikterak neinformoval o postupu¹⁹⁴. Kárný senát může ve věci rozhodnout bez nařízení jednání kárným příkazem, pokud je skutkový stav spolehlivě zjištěn dosud opatřenými důkazy a není třeba provést ústní jednání či další dokazování.

Koncepce kárného příkazu v zákoně o advokacii je značně podobná úpravě trestního příkazu obsažené v trestním řádu. Je zde obdobně upraven rozsah mírnějších sankcí, jež lze uložit v tomto typu zkráceného řízení. Těmi jsou pouze napomenutí či pokuta, není přitom jasné, z jakého důvodu zákonodárce neumožňuje uložit kárným příkazem i veřejné napomenutí, jelikož svou povahou se jedná též o poměrně mírné opatření. Dále s ohledem na účel kárného příkazu a výklad, jež by měl být v duchu zásady *in dubio pro reo* příznivější pro obviněného advokáta se domnívám, že bude možné s ohledem na § 34a odst. 2., věta za středníkem též aplikovat ustanovení upravující upuštění od potrestání, ačkoliv to v rámci kárného příkazu není výslovně uvedeno. Písemné vyhotovení kárného příkazu se doručuje kárně obviněnému, musí obsahovat výrok, výrok o náhradě nákladů řízení a poučení o tom podat odpor.

Proti kárnému příkazu může kárně obviněný podat odpor do 15 dní od doručení kárného příkazu, čímž se kárný příkaz zrušuje a předseda kárného senátu nařídí k projednání věci jednání. Odpor není třeba odůvodnit, z jeho obsahu musí být zřejmé, proti jakému příkazu směřuje. Stejně jako v případě trestního příkazu, tak ani při podání odporu proti kárnému příkazu se neuplatní zákaz *reformace in peius*, kárně obviněnému tedy může být po podání odporu a projednání věci uložena přísnější sankce, nežli by mu byla bývala uložena kárným příkazem.

6.4 Práva a povinnosti v průběhu kárného řízení

Kárné řízení je zahájeno okamžikem kdy je žaloba kárného žalobce doručena do sídla ČAK. Náležitosti kárné žaloby jsou stanoveny v § 7 kárného řádu, musí být podána písemně,

¹⁹⁴ SYKA, Jan. První pravomocný kárný příkaz. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 10, s. 64-65.

obsahovat popis skutku, právní povinnost, jejíž porušení je kárným žalobcem ve skutku spatřováno a návrh na provedení důkazů. Neobsahuje-li některý z náležitostí, vyzve předseda kárné komise do 15 dnů kárného žalobce, aby nedostatky odstranil. Dále předseda kárné komise doručí žalobu kárně obviněnému spolu s oznámením složení členů kárné komise s výzvou, aby se k ní vyjádřil a poučením, že může vznést do 15 dní námitku podjatosti, k později podané námitce se nebude přihlížet, ledaže se o skutečnostech svědčící o podjatosti dozvěděl až později. Zároveň předseda kárné komise doručí kárný spis tříčlennému kárnému senátu, který je složen ze členů kárné komise a určí jednoho ze členů kárného senátu jeho předsedou.

Nerozhodne-li kárný senát o zastavení či přerušení řízení z důvodů uvedených v § 11 a § 12 kárného řádu, tak nařídí předseda kárného senátu jednání. Přerušeno může být jednání jednak z důvodu, že se ohledně skutku vede řízení před jiným orgánem, a to až do doby jeho rozhodnutí, ale také z důvodu, že advokát dobrovolně požádá o vyškrtnutí ze seznamu advokátů. Zde by se mohlo jevit, že by přicházelo spíše v úvahu zastavení, jelikož kárně obviněný přestane být advokátem a tím pádem podléhat působnosti ČAK. Nicméně přerušení je účelné zejména v situacích, kdy se kárně obviněný bude vyškrtnutí snažit uniknout udělení kárného opatření (např. v podobě vysoké pokuty) a poté opětovně usilovat o zapsání.

Bude-li řízení pouze přerušeno, tak po novém zapsání advokáta bude možné v řízení opět pokračovat. Jednání se má konat zpravidla do tří měsíců v sídle ČAK v Praze nebo pobočce v Brně.

Předvolání musí být kárně obviněnému doručeno alespoň 5 pracovních dnů předem. Jednání je z důvodu, že se projednávají věci, které mohou podléhat advokátnímu tajemství zásadně neveřejné. První jednání lze konat v nepřítomnosti kárně obviněného pouze za předpokladu, že byl řádně předvolán a nepožádal o jeho odročení. Aby se předcházelo nedůvodným odročováním, které mohou být činěny advokáty, kteří se obávají udělení vyškrtnutí, či pozastavení výkonu advokacie obsahuje § 9 odst. 3 písm. b) ZoA oprávnění kárného žalobce navrhnou pozastavení výkonu advokacie vůči kárně obviněnému do doby, než kárné řízení skončí, za předpokladu, že od zahájení kárného řízení uplynula doba delší než 1 rok a jednání bylo nejméně třikrát odročeno z důvodů spočívajících na straně advokáta. Zde však nebude rozhodovat kárný senát, nýbrž představenstvo ČAK dle § 44 odst. 3 písm. c) ZoA.

Obviněný má právo v průběhu kárného jednání vyjádřit se ke všem skutečnostem, které mu jsou kladeny za vinu, má právo se hájit a navrhnout jiné důkazy po celou dobu

řízení, které není dotčeno zásadou koncentrace, má právo se nechat zastoupit jiným advokátem (nikoliv osobou, která není advokátem – tzv. obecný zmocněnec). V kárném řízení se na základě § 21 odst. 6 ZoA advokát nemůže dovolávat své mlčenlivosti, neboť v průběhu kárného řízení je zajištěno, že se poskytnuté informace nedostanou k třetím osobám, jelikož členové kárné komise jsou pouze advokáti a jsou vázáni mlčenlivostí.

Podobně jako v soudním řízení nebo ve správním řízení, kde je rozhodováno o vině a trestu, lze vyslýchat znalce nebo svědky. S tím podstatným rozdílem, že s ohledem na stavovskou povahu řízení je účast těchto osob založena na principu dobrovolnosti a nelze ji jakýmkoliv způsobem vynucovat. Svědci musí být poučeni, že tak nejsou povinni učinit a též poučení o významu svědecké výpovědi pro řádné zjištění skutkového stavu. I zde je patrný další rozdíl, a to, že úmyslné poskytnutí nepravdivé svědecké výpovědi na rozdíl od soudního řízení nenaplnuje podstatu trestného činu křivé výpovědi. Odmítne-li svědek dobrovolně vypovídat či doložit listinu a je-li to nezbytné ke zjištění skutkového stavu, pak na žádost ČAK provede důkaz soud, který již má donucovací pravomoc. Týká-li se kárné řízení koncipienta, má advokát, k němuž je v pracovním poměru právo se jednání účastnit.

Náklady kárného řízení, jež vznikly obviněnému, si nese sám. ČAK nese náklady spojené s kárným řízením, náklady na tlumočnicka a náklady, které vznikly na provádění důkazů. V rozhodnutí, kterým bude uznán obviněný vinným, bude rozhodnuto i o náhradě nákladů řízení, které je v současné stanoveny paušální částkou ve výši 8.000 Kč¹⁹⁵.

Úprava posuzování použitelnosti mírnější právní úpravy, jež vychází z trestního práva a správního trestání je užito i v kárném řízení. Je stanoveno, že rozhodný je skutkový a právní stav v době, kdy ke skutku došlo, pozdější se použije, jestliže je to pro obviněného příznivější.

6.5 Kárná opatření

V současné době lze uložit sedm druhů kárných opatření, a to napomenutí, veřejné napomenutí, pokutu, dočasný zákaz výkonu advokacie, dočasný zákaz správy majetku dle § 56a ZoA, odnětí knihy o prohlášení pravosti podpisů a vyškrtnutí ze seznamu advokátů.

Suverénně nejčastěji¹⁹⁶ udělovaným kárným opatřením je pokuta. Horní hranice udělené pokuty může činit až stonásobek minimální měsíční mzdy stanovené nařízením vlády¹⁹⁷,

¹⁹⁵ Usnesení představenstva České advokátní komory č. 2/1999 Věstníku ze dne 12. října 1999, kterým se stanoví jednorázová částka náhrady nákladů kárného řízení.

¹⁹⁶ Mezi roky 2008 – 2016 bylo uděleno 391 pokut, které nabyly právní moci, viz. Česká advokátní komora. *Přehled kárných rozhodnutí, která nabyly právní moci v kalendářních letech*. [online]. Cak.cz, [cit. 25. února 2018]. Dostupné na < <https://www.cak.cz/assets/prehled-karnych-rozhodnuti--ktera-nabyly-pravni-moci-v-kalendarnich-letech.pdf>>.

v současné době činí takto stanovená minimální mzda 12 200 Kč, nejvyšší možná výše pokuty je proto 1.200.000 Kč (z rozhodovací praxe je však patrné, že pokuty jsou ukládány převážně u spodní hranice). Stejný způsob určení z okolních států zastává Slovensko, na druhé straně pevně určenou částku maximální výše pokuty má Německo (25.000 Euro), Rakousko (45.000 Euro), v Polsku je pak maximální výše pokuty stanovena v závislosti na výši členského příspěvku komoře (mezi 5-50 měsíčními příspěvky). Advokátním koncipientům lze uložit pokutu do dvacetinásobku minimální mzdy, v současné době tedy do 244 000 Kč. S ohledem na § 34 odst. 1 ZoA dle kterého je pro rozhodnutí v kárném řízení rozhodný skutkový a právní stav v době, kdy ke kárnému provinění došlo a pozdější úpravy se použije, je-li to pro kárně obviněného výhodnější, je třeba i maximální výši pokuty stanovit s ohledem

na stanovenou minimální mzdu v době spáchání kárného provinění (příp. pozdější, sníží-li se do okamžiku rozhodnutí). Splatnost je stanovena do 15 dní od nabytí právní moci, není-li stanovena odlišně či určena ve splátkách. Kárné opatření dočasného výkonu advokacie lze uložit v délce od šesti měsíců do tří let, nejpřísnějším kárným opatřením je vyškrtnutí ze seznamu advokátů, kterým bylo mezi lety 2008 – 2016 pravomocně potrestáno 37 advokátů¹⁹⁸.

Jak vyškrtnutí, tak dočasný zákaz i napomenutí je vykonatelné okamžikem, kdy nabyde rozhodnutí právní moci. Dočasný zákaz je pak vykonán až dnem, kdy uplyne doba zákazu stanovena v rozhodnutí. V případě veřejného napomenutí jej vykonává předseda ČAK uveřejněním ve věstníkům ČAK, takové napomenutí pak nelze vykonat, uběhne-li od vykonatelnosti doba delší šesti měsíců. Veřejné napomenutí je však v rozhodovací praxi udělováno zcela výjimečně¹⁹⁹. Od kárného opatření lze rovněž upustit, pokud lze považovat již samotné projednání za dostačující. Novelou ZoA z roku 2012 bylo také stanoveno v § 32 odst. 8 ZoA, že se při ukládání kárných opatření přiměřeně použijí ustanovení trestního zákoníku upravující úhrnný a souhrnný trest a také ukládání společného trestu za pokračující trestný čin. Vystává otázka, zda se bude daná úprava vztahovat i na výměru výše trestu, jejíž horní hranice s v případě recidivy v trestním zákoníku zvyšuje o jednu třetinu. S ohledem na

¹⁹⁷ Nařízení vlády č. 303/1995 Sb., o minimální mzdě.

¹⁹⁸ Česká advokátní komora. *Přehled kárných rozhodnutí, která nabyla právní moci v kalendářních letech*. [online]. Cak.cz, [cit. 25. února 2018]. Dostupné na < <https://www.cak.cz/assets/prehled-karnych-rozhodnuti--ktera-nabyla-pravni-moci-v-kalendarnich-letech.pdf>>.

¹⁹⁹ Mezi roky 2008 – 2016 bylo pravomocně uděleno pouze jedenkrát.

absenci důvodové zprávy²⁰⁰ lze pouze očekávat jak se k tomu kárná (a příp. soudní) praxe postaví.

V rámci úvah *de lege ferenda* si lze všimnout, že v současné úpravě není zakotvena možnost v průběhu kárného řízení rozhodnout předběžným opatřením. Taková úprava je např. přípustná v Německu, v případech, kdy je zde důvodné očekávání, že bude advokát vyloučen z advokátní profese, pak mu může být dočasně zakázán výkon advokacie²⁰¹. Určitá úprava předběžného opatření je upravena v § 25b ZoA kdy představenstvo může rozhodnout o předběžném odejmutí knihy o prohlášení pravosti podpisů, nasvědčují-li skutečnosti tomu, že advokát se dopustil porušení povinností při činění prohlášení o pravosti podpisů. Jako o dalším možném institutu lze uvažovat o období dohody o vině a trestu. Novelou zákona o advokacii v roce 2017 bylo v § 33 odst. 5 ZoA stanoveno, že od kárného opatření lze rovněž upustit v případě, že kárně obviněný uzavřel s poškozeným písemnou dohodu dokládající odstranění následků a takové rozhodnutí lze vzhledem k okolnostem případu považovat za dostačující. Nicméně oproti úpravě dohody o vině a trestu z trestního řádu zde kárně obviněný nemá jistotu, že i přes uzavřenou dohodu s poškozeným bude od uložení kárného opatření upuštěno. Taková úprava by mohla být výhodná jednak pro advokáta v případě, že mu bude hrozit závažný kárný postih a i pro poškozeného, který např. nemá z objektivních důvodů prosaditelný nárok vůči advokátu, avšak advokát by po schválení kárným senátem plnil dobrovolně výměnou za předem známou formu kárného opatření či za upuštění od potrestání. Na druhé straně již samotná snaha o vypořádání se, či zmírnění negativních následků by byla posuzována dle § 24 odst. 2 kárného řádu, dle kterého kárný senát přihlíží k povaze a následkům skutku, okolnostem, za nichž byl spáchán, i k osobě kárně obviněného a míře jeho zavinění. Proto i sama skutečnost dobrovolného uzavření dohody s poškozeným by měla být považována za polehčující okolnost, ke které musí kárný senát přihlídnout.

Pokud by kárný senát nepřihlédl k těmto okolnostem při individualizaci kárného opatření, šlo by o porušení práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy²⁰². Nicméně z dostupných rozhodnutí kárných senátů vyplývá, že při ukládání nejpřísnějších

²⁰⁰ Jednalo se o poslanecký návrh.

²⁰¹ § 150 odst. 1 Bundesrechtsanwaltsordnung ze dne 1. srpna 1959.

²⁰² Nález Ústavního soudu ze dne 25. února 2002, sp. zn. II.ÚS 46/2000.

kárných opatření – vyškrtnutí ze seznamu advokátů je typická neochota kárně obviněného spolupracovat jak s kárným senátem, tak případně i s poškozeným, kdy ani v průběhu kárného řízení vůči němu nejsou činěny efektivní kroky vedoucí k odstranění újmy způsobené porušením povinnosti advokáta, proto by i případné zavedení obdoby dohody o vině a trestu do kárného řízení zřejmě nevedlo k podstatnému zefektivnění odstraňování těchto negativních následků.

Dále by se úvahy *de lege ferenda* mohly v budoucnu ubírat obdobným směrem jako české trestní právo, které nakonec přijalo myšlenku trestní odpovědnosti právnických osob. V rámci kárného řízení sice postačuje zavinění ve formě nevědomé nedbalosti, lze si však představit situace, kdy klient bude poškozen jednáním právnické osoby složené z advokátů, jejíž předmětem činnosti je poskytování právních služeb, avšak nebude možné v rámci společnosti vinu prokázat konkrétnímu advokátu. Jistou inspirací by se mohla stát trestněprávní úprava (příp. úprava v zákoně o přestupcích²⁰³), jedná se však o institut v právní teorii poměrně kontroverzní, který nabourává myšlenku evropského kontinentálního práva individuální odpovědnosti jednotlivce na úkor kolektivní objektivní odpovědnosti, kde můžou být postiženy i osoby, která se na daném jednání nepodílely, což zůstává i po několika letech od zavedení této úpravy jednou z nejspornějších otázek právní teorie²⁰⁴.

6.6 Odvolání proti rozhodnutí kárného senátu

Řádným opravným prostředkem proti rozhodnutí kárného senátu je odvolání. Podává se předsedovi kárné komise, adresované do sídla ČAK. Může jej podat kárně obviněný nebo kárný žalobce do 15 dní od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí. Ve věci bude rozhodovat tříčlenný senát odvolací kárné komise. Podané odvolání má odkladný účinek vůči rozhodnutí kárného senátu. K odvolacímu řízení není třeba nařizovat jednání, leda by jednání bylo nezbytné, zejména k doplnění skutkového stavu či zjištění postoje kárně obviněného.

Řízení je ovládáno revizním principem, kdy odvolací kárný senát přezkoumává výrok napadeného rozhodnutí, aniž by byl vázán rozsahem odvolacích námitek, přezkoumávají se jak skutková zjištění, tak právní posouzení i průběh předchozího řízení. Případné nalezené vady však budou pro rozhodnutí o odvolání relevantní pouze v případě, že půjde o takové vady, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Mimo dodatečné zastavení kárného řízení pokud kárný žalobce vezme žalobu zpět,

²⁰³ Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

²⁰⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 5. vydání.* Praha: Leges, 2016, s. 366.

tak má odvolací kárný senát tři možnosti jak ve věci rozhodnout. Pokud je zjištěn dostatečně skutkový stav, ale buď bylo rozhodnuto nepřiměřeně přísně, nebo jeden z více skutků nebyl prokázán, tak může odvolací kárný senát rozhodnutí fakticky změnit. Konstrukce dle § 30 kárného řádu však je taková, že odvolací kárný senát musí v celém rozsahu původní rozhodnutí zrušit a vydat rozhodnutí nové. Z dikce daného ustanovení vyplývá uplatnění zásady *reformace in peius*, neboť je připuštěno takto rozhodnout v neprospěch kárně obviněného, pouze pokud se některý ze skutků kárně obviněnému neprokázal, nebo byl uložený trest nepřiměřeně přísný.

Odvolací kárný senát rozhodnutí zruší a vrátí věc k dalšímu řízení pro některý z důvodů uvedených v § 31 kárného řádu. Zde již neplatí zákaz *reformace in peius* jak je patrné z písm. c), kdy na rozdíl od ustanovení § 30 již důvod pro zrušení nemusí spočívat v „*nepřiměřené přísnosti*“ nýbrž postačí i pouhá „*nepřiměřenost*“. To však neplatí s ohledem na § 32 písm. e) kárného řádu v situaci, kdy odvolání nebude podávat žalobce. Proto pokud jediným iniciátorem odvolacího řízení bude kárný kárně obviněný lze § 31 písm. c) číst stejně jako ustanovení § 30, tedy slovy „*nepřiměřeně přísné*“ a pokud by odvolací kárný senát došel k závěru,

že je nepřiměřeně mírné, tak mu nezbyvá než předchozí rozhodnutí potvrdit a odvolání zamítnout. Rovněž v řízení po zrušení rozhodnutí řízení nelze rozhodnout v neprospěch kárně obviněného, je-li nesprávně zjištěn skutkový stav či trpělo-li přecházející řízení vadami a kárný žalobce odvolání nepodal. Nejsou-li dány důvody ke změně nebo zrušení, pak dle § 32 kárného řádu odvolací senát odvolání zamítne a rozhodnutí potvrdí.

Rozhodnutí odvolacího senátu musí také obsahovat poučení o možnosti jeho přezkoumání ve správním soudnictví dle § 39 odst. 3 kárného řádu²⁰⁵, které bude probíhat v rámci zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní. Žalovaným bude Česká advokátní komora, jako právnická osoba vykonávající veřejnou správu. Proces kárného řízení vůči advokátům tedy zakládá řadu procesních záruk správného rozhodnutí, což dokládá i samotná přítomnost dvoustupňového kárného řízení, jež není ani součástí úpravy kárného řízení soudců či soudních exekutorů. Budeme-li uvažovat i o možnosti podání kasační stížnosti k Nejvyššímu správnímu soudu a ústavní stížnosti, tak existuje v souvislosti s kárným řízením celkem osm článků k zajištění správnosti a spravedlivosti takového kárného rozhodnutí²⁰⁶. K otázce náhrady škody způsobené neoprávněně vedeným kárným řízením se vyjádřil Ústavní

²⁰⁵ Viz také Nález Ústavního soudu ze dne 25. února 2002, sp. zn. II.ÚS 46/2000.

²⁰⁶ Kontrolní oddělení, Kontrolní rada, Kárný žalobce, Kárná komise, Odvolací kárná komise, Městský soud v Praze, Nejvyšší správní soud, Ústavní soud.

soud tak, že v průběhu kárného řízení nevykonává ČAK prostřednictvím svých orgánů státní správu, jelikož na ní nebyla přenesena ZoA ani jiným zákonem, kárné řízení je tak třeba považovat za výkon veřejné moci a jelikož se nejedná o výkon státní správy, ale decentralizované veřejné moci – samosprávy, tak nelze případný nárok na náhradu škody uplatňovat vůči státu, ale pasivně legitimovaným je přímo ČAK²⁰⁷.

²⁰⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 28. února 2017, sp. zn. IV. ÚS 3638/15.

Závěr

Základním předpokladem pro důslednou úpravu advokátní etiky je její zachycení v zákonných či stavovských předpisech. V této rigorózní práci jsem se proto zabýval hmotněprávní a procesní úpravou etiky advokáta tak, jak je zachycena v těchto předpisech. Úprava na jedné straně sice nastavuje konkrétní hranice chování, které nesmí být z hlediska etiky advokátem překročeny, na straně druhé ale současně obsahuje poměrně významné neurčité právní pojmy, které umožňují svým postupným vývojem pružně reagovat na společenské a technologické změny v oblasti poskytování právních služeb. Procesní úprava přitom dává komoře efektivní možnost, kterou může na dodržování etiky dohlížet a její porušení přísně sankcionovat.

V současné úpravě advokátní etiky, byť prošla několika dílčími změnami v nedávných letech, stále přetrvávají jisté, ať již interpretační či faktické, nedostatky. V rámci úvahy *de lege ferenda* by mohla být zlepšena úprava sjednání odměny formou *pactum de quota litis* s ohledem na možnost zahrnutí do ní i náklady řízení. Dále by stálo za zvážení omezení dolní hranice smluvní odměny výší uvedenou v advokátním tarifu po vzoru Německa, což by mohlo přispět k ochraně trhu právních služeb před nastavením tzv. predátorských cen, které by negativně působily na kvalitu poskytovaných služeb. Taková úprava by byla zřejmě efektivnější než v současné době těžko zjiitelná „*nepřiměřenost*“, kde důkazní břemeno leží na kárném žalobci. Také výslovné zakotvení možnosti započtení úroku z depozita advokátem vůči pohledávce klienta, aniž by s ním měl advokát předem uzavřenou dohodu, by odstranilo současnou nejistotu.

Z procesní stránky lze přivítat novelou zavedenou možnost rozhodnutí formou kárného příkazu, kterým však nelze uložit veřejné napomenutí, pro což jsem nenalezl rozumného důvodu. Pozornost ke zlepšení by si rovněž zasloužila úprava předběžných opatření, která se dosud vztahuje pouze na možnost odebrání knihy o prohlášení pravosti podpisů.

Dále by bylo vhodné zavedení obdobné dohody o vině a trestu, kterou dnes již známe z trestního řádu. I když současná úprava již obsahuje určité náznaky (možnost upuštění od kárného opatření, odčiní-li advokát poškozenému škodu), tak se domnívám, že by tato možnost mohla v určitých případech přispět k usnadnění a zrychlení kárného řízení i k zefektivnění odčinění újmy vůči klientu. Jisté pochybnosti může vzbuzovat také samotné kárné řízení, kdy jak členové kárného orgánu, tak i odvolacího kárného orgánu jsou složeni

výhradně z advokátů, kteří v teoretické rovině nemusí být vždy nestranní²⁰⁸ (např. z kolegiálních důvodů). Zajímavou úpravou se mi proto jeví zvláštní senáty složené ze zástupců jak advokacie a justice, příp. i jiných právních profesí²⁰⁹.

Nicméně mimo jisté nedostatky, které se v určité míře přirozeně vyskytují ve většině norem, se domnívám, že úprava etiky jako celku je i s ohledem na evropskou úpravu, jež obsahuje obdobné instituty a hodnoty, které jsou vlastní i české úpravě, poměrně zdařilá a nijak výrazně nevybočuje z evropského kontinentálního rámce.

Tuto úpravu však považuji pouze za výseč části etiky advokáta, kterou zákonodárce, potažmo Česká advokátní komora, považuje za jistý mantinel, který by neměl být překročen, a případné porušení je sankcionováno. Samotná etika advokáta je však podstatně širší než pouhá zakazující či nařizující ustanovení předpisů. Tyto předpisy dopadají na závažné porušení etiky advokáta a jako důsledek jejího porušení upravují případné sankce, samotné morální vlastnosti a charakterové vlohy pro výkon povolání advokáta však již neupravují. Navzdory současným diskusím o potřebě neustálého zvyšování odborné kvalifikace advokátů a advokátních koncipientů v zájmu poskytování kvalitnějších právních služeb se domnívám, že by spíše měly být předmětem dalších diskusí samotné morální předpoklady pro výkon profese advokáta, jelikož často nejzávažnější pochybení advokátů nepramení z pouhé neznalosti práva a etických předpisů, nýbrž z nedostatku morálních a charakterových ctností.

Jedinými etickými předpoklady, jež zákon o advokacii stanoví, je svéprávnost a trestní bezúhonnost. Advokátní komora proto nemůže odmítnout zapsat uchazeče na seznam advokátů, ačkoli zjevně svým předchozím způsobem života dokazuje, že jeho mravní vlastnosti nejsou v souladu s hodnotami a posláním advokacie. Domnívám se proto, že by mohlo být vhodné rozšířit diskuse také o mravní předpoklady pro výkon advokacie. Určitou inspirací

by mohla být úprava ve Spojených státech amerických a tzv. „*character and fitness test*“²¹⁰, jímž musí všichni zájemci o advokátní povolání projít. Musí nejen prokazovat svou morální způsobilost, ale též se zkoumá i jejich předchozí provinění ve věcech správních, občanských, přihlíží se k průběhu studií, soukromým aktivitám, předchozím zaměstnáním i vlastní finanční

²⁰⁸ Kárně obviněný může rozhodnutí kárných orgánů vždy zvrátit žalobou, kde věc budou projednávat soudy, nicméně pokud by nestrannost směřovala ve prospěch kárně obviněného, kárný žalobce zde tuto možnost již nemá.

²⁰⁹ Jistou inspirací by mohla být úprava kárného řízení soudců.

²¹⁰ SHAW, Lori. *What Does it Take to Satisfy Character and Fitness Requirements?* [online]. Americanbar.com, 2. října 2009 [cit. 18. března 2017]. Dostupné na <http://www.americanbar.org/publications/syllabus_home/volume_44_2012-2013/winter_2012-2013/professionalism_whatdoesittaketosatisfychracterandfitnessrequire.html>.

zodpovědnosti²¹¹. Obdobně také vidím nedostatek současné úpravy v absenci povinnosti následného vzdělávání advokátů. S ohledem na skutečnost, že v české úpravě²¹² není v rámci zápisu advokáta do seznamu advokátů taktéž zapisována i jeho specializace, a každý advokát je oprávněn k poskytování právních služeb v rámci celého právního řádu, tak se domnívám, že by nebylo příliš účelné zavést následné vzdělávání napříč právními oblastmi, avšak bylo by vhodné advokáty nadále vzdělávat v profesní etice. Neboť profesní etika by měla být neustále přítomným neochvějným morálním kompasem, který je společný celému advokátnímu stavu.

Je proto otázkou, jakým dalším směrem se bude vývoj advokacie a advokátní etiky ubírat. Zda bude docházet k postupnému uvolňování a liberalizaci advokacie, přičemž etika bude spíše morálním závazkem nežli právním. Nebo bude Česká advokátní komora, vědoma si potřeby posílit význam etických předpisů, důsledněji kontrolovat případná porušení a iniciovat změny upravující výkon advokacie či předpoklady pro zápis advokátů samotných a jejich následného etického vzdělávání, což je s ohledem na neustále se zvyšující počet advokátů nasnadě. Takové zásahy je však třeba učinit uváženě, tak aby byly efektivní a nepředstavovaly pouze formální překážku pro vstup advokátní profese či pro její nerušený a nezávislý výkon.

²¹¹ DUNNEWOLD, Mary. *The Other Bar Hurdle: the Character and Fitness Requirement* [online]. abaforlawstudents.com, 1. prosince 2013 [cit. 18. března 2017]. Dostupné na <<http://abaforlawstudents.com/2013/12/01/bar-hurdle-character-fitness-requirement/>>.

²¹² Viz např. úprava v Německu, kde advokáti jsou oprávněni poskytovat právní služby pouze v určitých oblastech práva v rámci své profesní specializace.

Použité zdroje

Monografie

- BALÍK, S. *Advokacie včera a dnes. 1. vydání.* Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2000.
- BELJAKOVOVÁ, Galina Ivanovna. *Profesionální etika.* Praha: Horizont, 1977.
- BEVANS, Neal R. *Introduce to Law for Paralegals.* New York: Wolters Kluwer, 2015.
- *Britannica Concise Encyclopedia.* Chicago: Encyclopedia Britannica, Inc., 2006.
- CANNON, Therese A, AYTCH, Sybyl T. *Ethics and Professional Responsibility for Paralegals.* New York: Wolters Kluwer, 2018.
- CARPER, Donald L., MCKINSLEY, John A., WEST, Bill W. *Understanding the Law.* Mason: Thomson/South-Western, 2008.
- Council of Europe: CEPEJ. *European judicial systems - Edition 2014 (2012 data) - Efficiency and quality of justice.* 2015.
- ČERMÁK, Karel. *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, text s komentářem. 2. vydání.* Praha: Česká Advokátní Komora, 2000.
- FOER, Albert A, STUTZ, Randy M. *Private Enforcement of Antitrust Law in the United States: A Handbook.* Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2012.
- GARNER, Bryan. *A Dictionary of Modern Legal Usage.* New York: Oxford University Press, 1995.
- GREENE, Arthur G. *The Lawyer's Guide to Increasing Revenue: Unlocking the Profit Potential in Your Firm.* Chicago: American Bar Association, 2005.
- GUARNIERI, Carlo. *Comparative Law and Society.* Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2012.
- HLAVINKA, Pavel. *Etika.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.
- JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese.* Praha: Triton, 2003.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 5. vydání.* Praha: Leges, 2016.
- JELÍNEK, Jiří, UHLÍŘOVÁ, Marta. *Obhájce v trestním řízení.* Praha: Leges, 2011.
- LAW, Johnathan. *A Dictionary of Law.* Oxford: Oxford University Press, 2015.
- LYNTON, Jonathan, S., LINDALL, Teri, M. *Legal Ethics and Professional Responsibility.* Albany: Delmar Publishers Inc., 1994.

- MACKOVÁ, Alena. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. Praha: C. H. Beck, 2001.
- NEFF, Vladimír. *Filosofický slovník pro samouky, neboli, Antigorgias*. Praha: Mladá fronta, 1993.
- NEUBAUER, David W., MEINHOLD, Stephen S. *Judicial Process: Law, Courts, and Politics in the United States*. Boston: Wadsworth, 2010.
- RADBRUCH, Gustav. *O napětí mezi účely práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012.
- SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. Zlín: ŽIVA, v.o.s., 1994.
- SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Zákon o advokacii. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012.
- TICHÝ, Liboš. *Odpovědnost advokáta za škodu*. Praha: C.H. Beck, 2012.
- WARVELLE, George O. *Essays in legal ethics*. Houston: Danzmark Productions, 2013.

Odborné časopisy

- ATKINSOVÁ, Lucie. Kde se vzaly tu se vzaly ... etická pravidla a etické kodexy. *Auditor*, 2012, roč. 19, č. 9.
- BUCHTA, Zdeněk. K odpovědnosti advokáta za škodu způsobenou z neznalosti. *Právní rozhledy*, 2008, č. 2.
- KOPA, Martin. Profesionální etika v české právní praxi a právním vzdělávání aneb měla by profesionální etika být povinnou součástí právnických studií? *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2013, roč. 21, č. 1.
- KOSCHIN, Zdeněk. Úschova peněžních prostředků advokátem a úrok z nich. *Bulletin advokacie*, 2009, roč. 20, č. 4.
- MANDÁK, Václav. Meze trestní obhajoby - nástin základních otázek, *Bulletin advokacie*, 2003, č. 10.
- MELZER, Filip. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, č. 7.
- MULLERAT, Ramón. Advokacie - na rozcestí mezi uchováním důvěry klientů a úlohou strážce bran a informátora. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 6-7.
- PEPPER, S. L. The Lawyer's Amoral Ethical Role: A Defense, A Problem, and Some Possibilities. *American Bar Foundation Research Journal*, 1986, roč. 1, č. 4.

- RADVAN, Martin. Excesy chování advokáta - srovnání s USA, *Bulletin advokacie*, 2003, č. 10.
- RUBEŠ, Josef. O některých etických zásadách každodenní práce soudce a advokáta. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 11-12.
- SOKOL, Tomáš. Svoboda projevu a povinnosti advokáta. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2.
- SOKOL, Tomáš. Zákon o ochraně dat se na advokáta nevztahuje. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 10.
- SYKA, Jan. První pravomocný kárný příkaz. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 10.
- TOMOSZEK, Maxim. Profesionální etika advokáta. *Auditor*, 2012, roč. 19, č. 9.
- WILKINS, David. Who Should Regulate Lawyers? *Harvard Law Review*, 1992, roč. 105, č. 4.

Internetové zdroje

- CURRIDEN, Mark. *The Lawyers of Watergate: How a '3rd-Rate Burglary' Provoked New Standards for Lawyer Ethics* [online]. Abajournal.com, červen 2012 [cit. 27. února 2018]. Dostupné na <http://www.abajournal.com/magazine/article/the_lawyers_of_watergate_how_a_3rd-rate_burglary_provoked_new_standards/>.
- ČÁP, Petr. *Rozhovor: Petr Čáp - Advokátní koncipienti nemají zažitá základní etické principy* [online]. Pravniprostor.cz, 19. července 2016 [cit. 2. března 2017]. Dostupné na <<http://www.prawniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/rozhovor-judr-petr-cap>>.
- Česká advokátní komora. *Přehled kárných rozhodnutí, která nabyla právní moci v kalendářních letech*. [online]. Cak.cz, [cit. 25. února 2018]. Dostupné na <<https://www.cak.cz/assets/prehled-karnych-rozhodnuti--ktera-nabyla-pravni-moci-v-kalendarnich-letech.pdf>>.
- Česká advokátní komora. *Statistika činnosti kontrolního oddělení a kontrolní rady v letech 2007 – 2015* [online]. Cak.cz, [cit. 2. března 2017]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=10244>>.
- Česká advokátní komora. *Vývoj právní úpravy advokacie po roce 1990* [online]. Cak.cz, [cit. 22. února 2017]. Dostupné na

- <<http://www.cak.cz/assets/doporucujeme/zakony-o-advokacii---legislativni-vyvoj-1990-2015.pdf>>.
- Česká advokátní komora. *Zpráva předsedy kontrolní rady ČAK*, [online]. bulletin-advokacie.cz, 22. srpna 2017 [cit. 23. února 2018]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/zprava-predsedy-kontrolni-rady-cak>>.
 - DUNNEWOLD, Mary. *The Other Bar Hurdle: the Character and Fitness Requirement* [online]. abaforlawstudents.com, 1. prosince 2013 [cit. 18. března 2017]. Dostupné na <<http://abaforlawstudents.com/2013/12/01/bar-hurdle-character-fitness-requirement/>>.
 - FISKE, Susan T, DUPREE, Cyndey. *Gaining trust as well as respect in communicating to motivated audiences about science topics* [online]. pnas.org, 3. dubna 2014 [cit. 27. února 2018]. Dostupné na <http://www.pnas.org/content/pnas/111/Supplement_4/13593.full.pdf>.
 - PALEČEK, Jan. Omezení/vyloučení odpovědnosti advokáta při poskytování právních služeb [online]. pravni prostor.cz, 28. listopadu 2016 [cit. 14. února 2018]. Dostupné na <<https://www.pravni-prostor.cz/clanky/ostatni-pravo/omezeni-vylouceni-odpovednosti-advokata-pri-poskytovani-pravnich-sluzeb>> .
 - SHAW, Lori. *What Does it Take to Satisfy Character and Fitness Requirements?* [online]. Americanbar.com, 2. října 2009 [cit. 18. března 2017]. Dostupné na <http://www.americanbar.org/publications/syllabus_home/volume_44_2012-2013/winter_2012-2013/professionalism_whatdoesittaketosatisfycharacterandfitnessrequire.html> .
 - UHLÍŘ, David. *Vliv nového občanského zákoníku na vztahy mezi advokátem a klientem* [online]. bulletin-advokacie.cz, 6. června 2013 [cit. 14. února 2018]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/vliv-noveho>>.

Právní a stavovské předpisy:

- ABA Model Rules of Profession Conduct
- Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 85/1996 Sb., zákon o advokacii
- Etický kodex advokátů v Evropské unii

- Gesetz über die Vergütung der Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälte (Rechtsanwaltsvergütungsgesetz - RVG)
- Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych w sprawie Kodeksu Etyki Radcy Prawnego ze dne 22. listopada 2014
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb., kterou se podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, stanoví kárný řád (advokátní kárný řád)
- Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z., o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním
- Zákon č. 85/1996 Sb., zákon o advokacii,
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich
- nařízení ministerstva spravedlnosti ze dne 8. června 1857 č. 114/1857 ř. z., o nakládání s pokoutníky
- Bundesrechtsanwaltsordnung ze dne 1. srpna 1959
- Zákon č. 96/1868 ř.z. ze dne 6. července 1968, jímžto se uvádí Řád advokátský
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- Usnesení představenstva ČAK č. 1/1997 věstníku, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex).
- Sdělení představenstva ČAK č. 3/1997 věstníku k otázce výkonu činností neslučitelných s výkonem advokacie
- Usnesení představenstva České advokátní komory č. 2/1999 Věstníku ze dne 12. října 1999, kterým se stanoví jednorázová částka náhrady nákladů kárného řízení,
- Usnesení představenstva ČAK č. 7/2004 Věstníku o provádění úschov peněz, cenných papírů nebo jiného majetku klienta advokátem

Judikatura:

- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. května 20014, sp. zn. 5 As 34/2003

- Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 18. května 1982 ve věci AM&S proti Evropské komisi, sp. zn. 155/79
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. listopadu 1998, sp. zn. I. ÚS 393/1998
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. února 2002, sp. zn. II.ÚS 46/2000
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2003, sp. zn. 25 Cdo 1862/2001
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. června 2003, sp. zn. 33 Odo 506/2001
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. května 2004, sp. zn. 5 As 34/2003
- Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 12. prosince 2006, sp. zn. 1 BvR 2576/04
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. července 2008 sp. zn. 25 Cdo 1242/2006
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. října 2008, sp. zn. 6 Ads 41/2008
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2009, sp. zn. 25 Cdo 2533/2007
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2010, sp. zn. 25 Cdo 2007/2009
- Rozsudek Nejvyššího soud ze dne 14. července 2011, sp. zn. NS 25 Cdo 121/2010
- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. září 2013, zp. zn. 12 Co 336/2013
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2014, č. j. 33 Cdo 3569/2013
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. ledna 2015, sp. zn. 25 Cdo 4009/2014
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2015, sp. zn. 30 Cdo 4851/2014
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2015, sp. zn. 25 Cdo 2520/201
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2017, sp. zn. 25 Cdo 1734/2016

Kárná rozhodnutí:

- Rozhodnutí odvolacího senátu ČAK ze dne 3. července 1998, sp. zn. K 76/97
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 30. dubna 1999, sp. zn. K 134/98
- Rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 13. dubna 2000, sp. zn. K 8/00.
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 8. září 2000, sp. zn. K 23/00
- Rozhodnutí odvolacího senátu ČAK ze dne 29. listopadu 2000, sp. zn. K 402/98
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 4. března 2002, sp. zn. K 107/01
- Rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 24. května 2002, sp. zn. K 13/02
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 24. listopadu 2003, sp. zn. K 85/2002
- Rozhodnutí odvolacího senátu ČAK ze dne 24. listopadu. 2003, sp. zn. K 6/03

- rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 24. listopadu 2003, sp. zn. K 85/2002
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 1. října 2004, sp. zn. K 72/04
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 9. listopadu 2004 sp. zn. K 51/2003
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 8. června 2009, sp. zn. K 146/07
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 21. května 2010, sp. zn. K 123/2009
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 18. června 2010, sp. zn. K 157/2009
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 10. června 2013, sp. zn. K 29/2013
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 21. února 2014 sp. zn. K 77/2013
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 25. února 2014, sp. zn. K 87/2013
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 23. 5. 2014, sp. zn. K 118/2013
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 10. října 2014, sp. zn. K 62/2013
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 31. 10. 2014, sp. zn. K 30/2014
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 23. 2. 2015, sp. zn. K 96/2014
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 5. června 2015 sp. zn. K 27/2015

Abstrakt

V mé rigorózní práci se zabývám tématem Etika a kárná odpovědnost advokáta. Téma této práce není sice nikterak nové, nicméně je s ohledem na zvyšující se počet advokátů a neustále se rozvíjející trh právních služeb velmi aktuální. V práci se věnuji jak úpravě hmotněprávní, tak úpravě procesní. Na úvod se snažím vymezit samotný pojem etiky a profesní etiky včetně samotných důvodů potřeby existence této advokátní etiky. Zde se zabývám tím, jakými nedostatky trpí současná koncepce advokátní etiky u nás a jaký impuls vedl k jejímu rozvoji v zahraničí. Na tuto kapitolu navazuji pojednáním o nezávislosti advokacie, coby základnímu předpokladu k jejímu efektivnímu výkonu.

V dalších kapitolách se pak zaměřuji na úpravu vybraných institutů etiky obsažených v Zákoně o advokacii a Etickém kodexu, včetně etiky advokátových projevů a způsobu jeho odměňování. Dále rozebírám evropskou perspektivu etiky advokáta při poskytování právních služeb do členských států Evropské unie obsažené v Etickém kodexu advokátů v Evropské unii. Na závěr rozebírám procesní důsledky porušení advokátní etiky v rámci kárného řízení vedeného s advokátem a také se zaměřím na faktickou míru kázně českých advokátů v dodržování etiky vůči v rámci porovnání s ostatními evropskými kolegy na základě statistických dat. A také se pokusím zjistit, zda v poměrném počtu prohrěšků advokátů vůči počtu praktikujících advokátů lze vysledovat určitý trend.

Abstract

In my rigorous thesis I am dealing with topic „Lawyer ethics and disciplinary proceeding“. Although the subject of this work is not new, it is very timely, which is given by the increasing number of lawyers and the constantly evolving market of legal services. In my work I deal with the substantive regulation as well as procedural regulation. At first I am trying to define the very concept of ethics and professional ethics and the reason why lawyer's ethics is needed. Here I will focus on the shortcomings of the current concept of legal ethics in our country and what impulse it has led to its development abroad. This chapter will be followed by a discussion on the independence of advocacy, as a prerequisite for its effective performance.

In following chapters I focus on substantive regulation of ethics in the Act about legal profession and in the Code of conduct. After that I focus on the European perspective in the Code of conduct for European lawyers on providing legal services to another member states of European Union. At the end I describe procedural consequence of breach of duties of a lawyer within frame of disciplinary proceeding. And I will also focus on the actual degree of discipline of Czech lawyers in respecting ethics in comparison with other European colleagues based on statistical data. And I will also try to find out if there is a certain trend in the number of lawyers' offenses in compare to the number of practicing lawyers practicing.

Klíčová slova

Etika advokáta, profesní etika, kárné řízení, kárná žaloba, kárné opatření, etický kodex, advokát, advokacie, odměna advokáta, odměna závislá na výsledku, pactum de quota litis, Kodex chování advokátů v Evropské unii, zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, nezávislost advokacie.

Keywords

Lawyer ethics, professional ethics, disciplinary proceedings, disciplinary action, disciplinary measures, lawyer, advocacy, attorney's fee, contingency fee, pactum de quota litis, Rules of Professional conduct, the Code of conduct for european lawyers, Act No. 85/1996 Sb., on legal profession, ABA Rules, independence of advocacy.